

70. Tiistaina 22 päivänä lokakuuta 1991

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Vaaleja:

1) Valtiovarainvaliokunnan täydennys-
vaali 2193

Kolmas käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi verojen ja maksu-
jen perimisestä ulosottotoimin annetun
lain ja ulosottolain sekä eräiden niihin
liittyvien lakien muuttamisesta 2194

Hallituksen esitys n:o 50
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3

3) Ehdotukset laeiksi perintökaaren 5
luvun ja perintökaaren voimaannpanosta
annetun lain 6 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 49
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

4) Ehdotus toisten lisävaltuuksien anta-
misesta valtioneuvostolle lainanottoon
vuoden 1991 aikana „

Hallituksen esitys n:o 99
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32

5) Ehdotus toisten lisävaltuuksien anta-
misesta asunto-olojen kehittämisrahastol-
le lainanottoon vuonna 1991 2213

Hallituksen esitys n:o 137
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

S.
6) Ehdotus laiksi ravintorasvaverosta
annetun lain muuttamisesta 2217

Hallituksen esitys n:o 72
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27

S. 7) Ehdotus laiksi sokeriverosta annetun
lain 4 ja 12 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 81
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28

8) Ehdotus laiksi investointivarauslain
muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttami-
sesta „

Hallituksen esitys n:o 79
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29

9) Ehdotukset laiksi leimaverolain
muuttamisesta 2218

Hallituksen esitys n:o 80
Lakialoite n:o 62
Toivomusaloitteet n:ot 97 ja 141
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30

10) Ehdotus laiksi valtion tulo- ja me-
noarviosta annetun lain 19 §:n muuttami-
sesta 2220

Hallituksen esitys n:o 91
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31

11) Ehdotus laiksi rakennushallinnosta „

Hallituksen esitys n:o 68
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

12) Ehdotus laiksi tilastokeskuksesta „

Hallituksen esitys n:o 92
Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5

	S.		S.
13) Ehdotus laiksi teurastetun siipikarjan ja syötävän metsänriistan maastavien- nistä annetun lain kumoamisesta	2223	20) Hallituksen esitys n:o 148 laiksi työllisyyslain muuttamisesta ja väliaikai- sesta muuttamisesta	2242
Hallituksen esitys n:o 85 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3		21) Hallituksen esitys n:o 145 laeiksi sai- rausvakuutuslain ja eräiden siihen liitty- vien lakien muuttamisesta	„
14) Ehdotus laiksi luottolaitosten va- roista myönnettävistä eräistä korkotuki- laineista annetun lain 2 §:n muuttamisesta	„	22) Hallituksen esitys n:o 141 laeiksi joustavaa eläkeikäjäjärjestelyä koskevien ikärajojen tarkistamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 83 Talousvaliokunnan mietintö n:o 12		23) Hallituksen esitys n:o 136 laeiksi valtion eläkelain 7 ja 9 c §:n ja valtion perhe-eläkelain voimaanpanolain 4 §:n muuttamisesta	„
15) Ehdotukset laeiksi teknologian ke- hittämiskeskuksesta annetun lain muutta- misesta ja teollisuussuhteista annetun lain kumoamisesta	„	24) Hallituksen esitys n:o 146 laiksi yrit- täjien eläkelain 9 §:n muuttamisesta	„
Hallituksen esitys n:o 121 Talousvaliokunnan mietintö n:o 13		25) Hallituksen esitys n:o 134 laiksi val- tion virkamiesten virantoimituksen ja työntekijöiden työnteon palkattomasta keskeyttämisestä määrääjäksi	„
A i n o a k ä s i t t e l y :		26) Hallituksen esitys n:o 135 laiksi kunnan ja kuntainliiton viranhaltijoiden virantoimituksen ja työntekijöiden työnte- on palkattomasta keskeyttämisestä mää- rääjäksi	„
16) Puhemiesneuvoston ehdotus edus- kunnan työjärjestyksen muuttamisesta	„	27) Ed. Kalliomäen ym. lakialoite n:o 66 opintotukilaiksi	„
Mainittu ehdotus Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5		28) Ed. Pelttarin lakialoite n:o 73 laiksi rikoslain 23 luvun 6 §:n muuttamisesta	2250
E n s i m m ä i n e n k ä s i t t e l y :		29) Ed. Haaviston lakialoite n:o 74 laeiksi poliisilain 4 ja 5 §:n sekä valtiopäi- väjärjestyksen muuttamisesta	2252
17) Ehdotukset laeiksi eräiden verotus- menettelyä koskevien säännösten muutta- misesta	2224	P ö y d ä l l e p a n o a v a r t e n e s i - t e l l ä ä n :	
Hallituksen esitys n:o 113 Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34		30) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksestä Tshekkoslovaki- an kanssa kaupan esteiden vastavuoroises- ta poistamisesta tehdyn sopimuksen muut- tamista koskevan Tshekin ja Slovakian liittotasavallan kanssa tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä (HE 89)	2254
E s i t e l l ä ä n :			
18) Hallituksen esitys n:o 143 laeiksi työttömyysturvalain ja työttömyyskassa- lain muuttamisesta sekä työttömyyskassa- lain 19 §:n väliaikaisesta muuttamisesta...	„		
19) Hallituksen esitys n:o 147 laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta	„		

31) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksestä laiksi ulkomaanedustuksen virkamiesten puolisoille maksettavasta erityiskorvauksesta annetun lain muuttamisesta (HE 93) 2254

32) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksestä laiksi pellonraivauksen määräaikaisesta rajoittamisesta (HE 46) „

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat S-L. Anttila, Biaudet, Björkenheim, Hiltunen, Juhantalo, Kauppinen, Koski, Laakkonen, Lax, Lehtinen, J. Leppänen, Metsämäki, Miettinen, Niinistö, Nyby, Puhakka, E. Rehn, Rinne, Sasi, Törnqvist, Urpilainen, Varpasuo, Vehkaoja ja Virrankoski.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Koski, Virrankoski, Laakkonen, S-L. Anttila ja Björkenheim.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Kauppinen, virkatehtävien vuoksi edustajat Juhantalo, Lehtinen, Metsämäki, Miettinen, Nyby ja Sasi sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Hiltunen, Lax, Niinistö, Puhakka, Törnqvist ja Urpilainen, tämän kuun 25 päivään yksityisasioiden vuoksi edustajat Rinne ja Varpasuo sekä 30 päivään virkatehtävien vuoksi ed. E. Rehn.

Uusia hallituksen esityksiä

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmien ohella kuluvan lokakuun 11 ja 18 päivästä

S. ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 125, 126, 149, 154, 157, 158, 160 ja 163—165, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tupakkaverosta 7 päivänä joulukuuta 1979 annetun lain 5 §:ssä säädetyssä tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 10 päivänä lokakuuta 1991 annettu

Valtioneuvoston päätös tupakkatuotteista suoritettavasta lisäverosta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Kirjalliset kysymykset

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 230 ja 237. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali

Ensimmäinen varapuhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali.

Kun valtiovarainvaliokunnan täydennysvaalia varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyssä ehdokaslistassa, jonka puhemies on tänään tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokunnan varajäseneksi ehdotettu valittavaksi yhtä monta kuin vaalissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaali on yksimielinen ja että valituksi on tullut ehdokaslistan mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan varajäseneksi ed. Riihijärvi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetun lain ja ulosottolain sekä eräiden niihin liittyvien lakien muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 50
Lakivaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi perintökaaren 5 luvun ja perintökaaren voimaannpanosta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 49
Lakivaliokunnan mietintö n:o 4

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus toisten lisävaltuuksien antamisesta valtioneuvostolle lainanottoon vuoden 1991 aikana

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 99
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä kuin Suomen Pankin johtaja Kalevi Sorsa, joka sanoi, että keskustan vaalivoitto perustui valheelle. (Ed. Luttinen: Hyvä!) Tämä on ehdottomasti suurimpia oivalluksia, mitä Suomen Pankin johtajalla Kalevi Sorsalla on viime viikkoina ollut. Yhtä suurena oivalluksena en pidä sitä tulopoliittista sopimusta, jonka kätilönä hän on tässä yhteydessä tasavallassa ollut.

Mielestäni silloin kun vuosituloiltaan miljoonan markan mies tekee tulopoliittisen esityksen, jossa ehdotetaan pienituloisille ihmisille palkanalennuksia, herää kysymys, minkä takia sosialidemokraattisen puolueen vanha puheenjohtaja on pelastamassa porvarihallitusta romahdukselta. (Ed. Riihijärvi: Hyvä Esko!) Porvarihallitus on ajautunut tilanteeseen, jossa se on yksinään toimintakyvytön. Se on huutanut avukseen sosialidemokraatteja, ja huuto on kuultu. (Min. Kanerva: Nyt ei kuulunut oikein hyvin!)

Välitysmies Kalevi Sorsa, yhdellä palkalla ja kahdella eläkkeellä, on tuonut sellaisen esityksen, josta minä sanon, että se perustuu valheelle. Se perustuu valheelle siitä, että ongelmat ovat nyt ratkenneet. Ongelmat eivät ole nyt ratkenneet. Ongelmat jatkuvat tästä eteenpäin sillä erotuksella, että hallitus on nyt saanut muuttaman kuukauden lisäajan. Keskusteluun, jota olemme syksyn aikana käyneet, joudumme palaamaan lähikuukausina uudelleen.

Arvoisa puhemies! Esillä on valtion velkaantumisen. Valtion velkaantumista tarvitaan, kun tasavaltaan on luotu tulovaje. Valtion budjetin tulovaje kasvaa eilisellä esityksellä jopa 6—7 miljardia markkaa ynnä kunnille tulee vielä lisää tulovajetta. Tältä osin voimme sanoa, että hallitus osti —7:n tupon noin 10 miljardin markan hinnalla, jonka joku muu joutuu maksamaan veroissa. Jos hallitus ei halua peruuttaa suurituloisille annettua veroalea, suurituloisille annettuja verohelpotuksia, valtio velkaannuttaa Suomea lisää.

Kyllä valtio voi velkaantua. Ei Suomen valtio ole maailman velkaisimpia, pikemminkin päinvastoin. Maailmassa on vain kaksi valtiota, jotka ovat vähemmän velkaisia kuin Suomen valtio: Ruotsi ja Norja. Mutta me joudumme kysymään, mihin tarkoituksiin valtiota velkaannutetaan. Mielestäni valtiota velkaannutetaan nyt sellaisiin tarkoituksiin, että ne eivät ole hyväksyttäviä. Valtiota velkaannutetaan, jotta voitaisiin

ylläpitää ja jatkaa suurituloisille annettua veroalea.

Kepun vaalivoitto perustui valHEELLE. Kepu on pettänyt palkansaajat. Kepu on nyt pettänyt myös omat kannattajansa, maanviljelijät, jotka ovat talon edessä osoittamassa mieltään hallituspolitiikkaa ja Suomen keskustaa vastaan. Suomen keskusta on luonut tilanteen. Oma koira on purrut Suomen maatalousväestöä. Siellä Suomen maanviljelijät osoittavat mieltään Suomen keskustaa kohtaan, sitä kohtaan, että Suomen keskusta velkaannuttaa Suomea väärin tarkoituksiin. Suomalaisten maanviljelijöiden häitä Suomesta on se, minkä myös me vasemmalla jaamme. Meidän on nyt pelastettava Suomi eikä ajettava deflaatiopolitiikkaa, jota hallitus ajaa.

Kepun vaalivalhe oli myös se, että sillä olisi joku vaihtoehto. Kepulla ei ole ollut mitään vaihtoehtoa. Kepu jatkaa sinipunahallituksen politiikkaa. Se jatkaa sinipunahallituksen deflaatiopolitiikkaa. Kepu ajaa Suomea alas. Se oli kepun vaihtoehto. Se hyppäsi sinipunan kyytiin.

Edellisen hallituksen, jossa sosialidemokraatit olivat mukana, politiikka oli väärää. Silloin aloitettiin Suomen velkaannuttaminen ulos väärin tarkoituksiin. Edellisen hallituksen aikana Suomen ulkomainen velka kaksinkertaistui.

Nyt maata velkaannutetaan lisää. Valtion yrityksiä privatisoidaan ja Suomi pannaan pian alennusmyyntiin ulkomaille. Sitä on vahvan markan politiikka, jossa SAK oli mukana jo ennen kepuä. Nyt kepu on tullut mukaan vahvan markan politiikkaan eli kepu on virallisesti ottanut kannan, jonka mukaan se jatkaa sinipunahallituksen politiikkaa. Jos kepu jatkaa sinipunahallituksen politiikkaa, se ei ollut mikään vaihtoehto. Se velkaannuttaa Suomea ja panee Suomen polvilleen. Sitä vastaan maanviljelijät paraikaa osoittavat mieltään Eduskuntatalon edessä. Maanviljelijöillä on terve itsetunto siitä, mitä keskustan politiikka tässä tilanteessa on.

Hallituksen peruslinja on deflaatiopolitiikka. Hallitus panee valtiontaloutta rempalleen. Välineenä on tulovaje, jonka hallitus on luonut. Hallitus on saanut aikaan sen, että valtion tulot ovat vähentyneet. Ongelma ei ole valtion menojen karsiminen niinkään kuin valtion tulojen väheneminen. Hallitus on poistanut sellaisia tuloja valtion budjetista, jotka yritykset ovat aikaisemmin sinne maksaneet ja osallistuneet yhteiskunnan kustannuksiin. On mm. tapahtunut kansaneläkevakuutusmaksujen siirto yrityksiltä valtiolle, ja valtio perii verovaroilla nyt maksut, jotka aikaisemmin olivat yritysten maksettavina.

Toinen kielteinen asia palkansaajan näkökulmasta on eilinen ehdotus, jonka mukaan työeläkevakuutusmaksut pannaan työnantajilta työntekijöille maksuun. Vähennys on sitä paitsi verotuksessa vähennyskelpoinen, mikä tekee siitä epäsosiaalisen luonteeltaan. Hallitus ehdottaa sellaista verovähennystä, jossa suurituloiset hyötyvät työeläkevakuutusmaksun verovähennyksestä enemmän kuin pienituloiset. Hallitus on johdonmukaisesti suurituloisia suosivalla linjallaan. Veroale säilyy suurituloisilla silloin, kun hallitus tekee sellaisia ratkaisuja, joilla palkansaajien asemaa heikennetään, ja vielä siinäkin ratkaisussa hallitus suosii suurituloisia. Suurituloiset saavat vähentää verotuksessa enemmän markkoja tämän maksun perusteella kuin pienituloiset, suhteellisestikin.

Mitä tulee velkaantumisen edellytyksiin, mitä hallitus luo — kysymyshän on siitä, että Suomea velkaannutetaan ja tehdään deflaatiopolitiikkaa velkaannuttamalla Suomi — minusta tuloratkaisu on sellainen, että se ei auta maamme teollisuutta tarpeeksi. Jos hallitus on valinnut Risto Rydin—Rolf Kullbergin—Sixten Korkmanin linjan, tällaisella ratkaisulla se ei pysty elvyttämään vientiteollisuutta. (Ed. Riihijärvi: Olette aivan oikeassa!)

Työeläkevakuutusmaksut ovat sellaista rahaa, että ne rahat ovat jääneet yritysten käyttöön jo ennestäänkin velkakirjojen muodossa automaattisen takaisinlainauksen myötä. Yritykset eivät saa lisää rahaa siitä, että suoritetaan tällainen maksujen siirto. Sen lisäksi palkanalennukset, jotka nyt ovat käsillä, eivät riitä, eli hallituksella ei sittenkään ole ollut valmiutta ratkaista tilannetta sellaisella linjalla, joka olisi uskottava. Sen takia parin, kolmen kuukauden kuluttua palaamme siihen keskusteluun, joka loppui eilen, koska nämä ratkaisut eivät riitä.

Hallituksella ei ole rohkeutta. Hallituksessa ei ole päätöksentekokykyä. Hallitus pakenee vastuuta ja tekee ratkaisuja, jotka eivät auta Suomea selviämään tästä tilanteesta, herra pääministeri Aho. Suomea pannaan polvilleen deflaatiopolitiikalla. Te ette kykene tekemään ratkaisua, joka auttaisi Suomen ylös tästä tilanteesta.

Valtio velkaantuu, työttömyys kasvaa. Tällä ratkaisulla ei edes pyritä vähentämään työttömyyttä. Te olette lukeneet lehdistä, että työttömyys vähenee ensi vuonna tämän ratkaisun seurauksena 3 000:lla. Mitä se nyt on, että 300 000:sta vähennetään 3 000 työtöntä, kun meidän pitäisi elvyttää tämä maa ja panna maa jaloilleen ja saada aikaan työllisyyttä valtion

toimenpitein? Sen sijasta että me deflatoimme, hallituksen politiikan pitäisi olla elvyttävää, ja sitä hallituksen politiikka ei ole. Sitä paitsi hallitus ei edes deflaatiopolitiikassaan pysty selaisiin ratkaisuihin, jotka olisivat uskottavia ja jotka palauttaisivat kansantalouden toimintakyvyn. Eivät palauta, vaikka pääministeri hetken kuluttua tuleekin vakuuttamaan, että palauttavat. Tämä ei auta. Vientiteollisuutta tämä ei auta, Suomen paperinvientiä. Sellun vienti ei tästä lisäännä. Niin pienet kustannusten alenukset, mihin hallitus uskalsi mennä, kun se ei uskaltanut viedä valitsemaansa linjaa loppuun, ovat sellaiset, että Suomen taloudellinen tilanne heikkenee ja heikkenee kaiken aikaa. Se ei eilisestä lähtien lähtenyt paranemaan, vaan heikkeminen jatkuu. (Ed. Lamminen: Sanokaa vielä kerran!) — Kyllä!

Työttömyyden kasvu loppuu tälläkin menetelmällä, niin kuin ed. Apukka on täällä sitovasti osoittanut. Hallitus tekee tuhat työtöntä päivässä. Sillä perusteella että tehdään tuhat työtöntä päivässä, työttömyyden kasvu loppuu 20 päivänä marraskuuta 1997. Silloin kaikki suomalaiset ovat työttömiä. Eli kyllä työttömyyden kasvu loppuu tälläkin politiikalla. Mutta se tapa, jolla se lopetetaan, on sellainen, että yhteiskuntamme ei sitä kestä. Lama ei ole vain taloudellinen ilmiö, vaan yhteiskunnallinen ilmiö. Sitä hallitus ei ole tajunnut. Tämä luo yhteiskuntaan pahoinvointia. Tämä saa aikaan itsemurhia, niin kuin osoittavat jo itsemurhatilastot, ja myös katuväkivalta on nuorisotyöttömyyden kautta laman syytä. Lama ei ole vain taloudellinen ilmiö, vaikka hallitus käsittelee sitä muka vain taloudellisena ilmiönä. (Ed. Lamminen: Muistakaa sydäntänne!)

Hallitus kasaa lainaa lainan päälle, velkaa velan päälle. Siitä ovat esimerkkinä nyt käsillä olevat lainanlisäämisvaltuudet. Tarkoitukset, joihin lisälaina käytetään, esimerkiksi suurituloisille annettavien verohelpotusten rahoittaminen, ovat sellaiset, että mikään vastuullinen hallitus ei tässä tilanteessa voi toimia niin, että suurituloisille annetaan verohelpotuksia ja pienituloisilta alennetaan palkkoja —7:n tupolla tavalla, joka saattaa johtaa jopa 10 prosentin palkkojen alenukseen.

Arvoisa puhemies! Ehdotan tässä yhteydessä perustelulausumia, jotka on jaettu edustajille ja joista ensimmäisessä tuomitsemme sinipunahallituksen politiikan ja jälkimmäisessä nykyhallituksen politiikan, mitä tulee valtion velkaantumiseen.

Minä haluan muistuttaa tässä yhteydessä, että laman isä on miljoonan markan mies Kalevi Sorsa, yhden palkan ja kahden eläkkeen mies. Hän on luonnostellut sen vahvan markan politiikan, jolla SAK saatiin mukaan jo neljä vuotta sitten sinipunahallitusta muodostettaessa ja jonka seurauksena maamme on ajettu lamaan. Laman jatkumisen kättilönä on sama miljoonan markan mies, yhden palkan ja kahden eläkkeen mies, sovittelija Kalevi Sorsa, joka antoi esityksen, jolla hänen palkkansa kyllä voi aleta. Siinä on varaa aleta, koska vielä jää kaksi eläkettä, jotka eivät alene tässä yhteydessä. Kansaneläke-isten eläkkeet kyllä alenevat. Pannaan muiden maksuun nämä laman isän toimenpiteet 80-luvulta, sinipunahallituksen ajalta. Se on kohtuutonta, ja sen takia pitäisi hyväksyä seuraavat perustelulausumat, joita ehdotan:

1) ”Hyväksyessään lisälainavaltuudet vuodelle 1991 eduskunta toteaa, että edellisen hallituksen talouspolitiikka oli virheellistä: Suomen ulkomainen velka kaksinkertaistui huolimatta siitä, että oli nousukausi.”

2) ”Hyväksyessään lisälainavaltuudet vuodelle 1991 eduskunta toteaa, että nykyisen hallituksen talouspolitiikka on virheellistä: deflaatiopolitiikkaan näyttää kuuluvan keskeisellä tavalla valtion tulojen supistaminen. Vain valtiota velkaannuttamalla hallitus voi säilyttää voimassa suurituloisille annetut erityisverohelpotukset.”

Pääministeri A h o : Arvoisa puhemies! Ed. Seppäsen puheenvuoron osalta voi vain todeta, että talousvaikeuksien syntipukki näyttää nyt muuttuneen uudeksi. Muuten kuvaus asioista on entisen kaltainen. Muistan viime vaalikaudelta useita puheita, joissa muuan teollisuuspuhanta Ehrnrooth oli hyvin suuri ongelmien aiheuttaja. Nyt näköjään ed. Seppänen on hänet täysin unohtanut. (Ed. Lamminen: Paras tukija nyt!)

Mitä tulee talousvaikeuksien voittamiseen, ei niitä voida puhumalla voittaa, vaan ne ovat voitettavissa ainoastaan kestäväillä talouspoliittisilla ratkaisuilla, jonkalaisesta ratkaisusta sopimus on nyt syntymässä, sopimus, joka antaa mahdollisuudet ratkaista meidän talousvaikeutemme kestäväällä tavalla, niin että pärjäämme ei vain ensi ja seuraavana vuonna vaan myös sitä seuraavina vuosina.

Tämä ratkaisu merkitsee lähes 7 prosentin kustannustason alentumista, mikä merkitsee suomalaiselle tuotannolle, suomalaiselle työlle, sen kilpailukyvyn huomattavaa parantumista.

Tämä ratkaisu myös johtaa siihen, että saamme korkotason alemmaksi toisin kuin siinä talouspolitiikassa, jota ed. Seppänenkin hahmotti. Niin kuin tämänkin päivän merkit osoittavat, sitä mukaa kuin luottamus taloudenpitoon parantuu, minkä tämä sopimus tulee vaikuttamaan, sitä mukaa myös korkotaso alenee. Pidän sitä Suomen talouden tervehdyttämisen kannalta erittäin tärkeänä tavoitteena.

Tällä sopimuksella on paitsi taloudellisia myös psykologisia vaikutuksia. Se tulee vaikuttamaan mielialaan maassa, luo pohjaa investointien elpymiselle ja talouden pitkäjänteiselle uudistamiselle. Tässä suhteessa pidän myös tärkeänä sitä, että samana ajankohtana on syntynyt toinen meidän kannaltamme hyvin tärkeä sopimus, sopimus Euroopan talousalueen muodostamisesta, joka saatiin aikaan viime yön aikana. Nämä sopimukset ovat toteutuessaan niitä hyviä uutisia, joita suomalainen talous ja suomalainen yhteiskunta kipeästi tarvitsee. (Ed. Stenius-Kaukonen: Entä pienituloiset ihmiset?)

Mitä tulee sopimuksen taloudellisiin vaikutuksiin, on tietenkin vaikea vertailla, miten erilaiset vaihtoehdot toimisivat tai toteutuisivat, mutta nyt syntyvän ratkaisun osalta haluaisin lyhyesti kuvata sitä, minkälaisia taloudellisia vaikutuksia tällä mallilla tulee olemaan. Näihin arvioihin tietenkin sisältyy paljon epävarmuutta ja epätasallisuuttakin, mutta joka tapauksessa suuntaa antava kuva taloutemme kehityksestä on nyt mahdollista antaa.

Yksikkötyökustannuksilla mitattuna hintakilpailukykyemme paranee tämän sopimuksen ansiosta ensi vuonna noin 7 prosenttia. Kun lisäksi otetaan mukaan jo tehdyt muut ratkaisut ja arviot taloutemme kehityksestä, on todennäköistä, että ensi vuonna hintakilpailukyky koheenee yhteensä noin 12—13 prosentilla eli vuonna 1993 se nousee jo selvästi pitkän aikavälin keskitason yläpuolelle, mikä onkin välttämätöntä, jos mielimme taloutemme vaikeuksia voittaa. Me tarvitsemme siihen nopeasti parantuvaa kilpailukykyä.

Vaihtotaseen kannalta nyt tehtävä ratkaisu merkitsee sitä, että se parantaa vaihtotasetta ensi vuonna ehkä noin 1—2 miljardilla markalla sen lisäksi, mitä muu taloudellinen kehitys tuo tullessaan. Vuonna 1993 ratkaisun vaihtotasetta parantavaksi vaikutukseksi on arvioitu noin 4 miljardia markkaa, eli jo keskipitkällä aikavälillä kansantalouden ulkomaisen nettovelkaantumisen kasvu voidaan tätä kautta pysäyttää. (Ed. Seppänen: Ei, vaan vähentää!)

Kokonaistuotannon kasvuun tällä ratkaisulla arvioidaan olevan selvä vaikutus jo ensi vuonna. Kun todennäköisyys ilman tätä sopimusta olisi ollut, että ensi vuonna ei olisi tapahtunut lainkaan talouden kasvua, on selvää, että tätä kautta päästään plussan puolelle, ehkä noin prosentin suuruiseen taloudelliseen kasvuun.

Tämä ratkaisu, toisin kuin ed. Seppänen täällä väitti, merkitsee myös työllisyyden kannalta käännettä, joka alkaa kieltämättä hitaasti, mutta mitä pidemmälle päästään, sitä selkeämmin saamme myös työttömyyttä alentumaan ja pääsemme tältä kannalta kestävämpään tilanteeseen. (Ed. Tuomioja: Kuinka paljon se ensin huononee?) Se merkitsee ilman muuta sitä, että edessä on hyvin pitkä tie parempaan työllisyystilanteeseen, mutta ilman muuta nyt on tapahtumassa käänne, jonka vaikutuksena näemme työllisyystilanteen parantumisen Suomessa.

Tällä sopimuksella on tässä mielessä merkitystä myös mielialalle. Niin kuin jo aikaisemmin totesin, sen vaikutusta investointeihin ja työllisyyteen on vaikea etukäteen arvioida. Voi olla, että todellisuus saattaisi olla vieläkin parempi kuin se kuva, minkä äsken työllisyystilanteesta annoin. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tai sitten paljon huonompi!)

Kuluttajahintoja tämän ratkaisun arvioidaan alentavan ensi vuonna 2—3 prosentilla. Jos olisi toteutettu se vaihtoehto, jota ed. Seppänen esitti, ei voitaisi puhua kuluttajahintojen laskusta, vaan kysyttäisiin, kuinka paljon kuluttajahinnat nousevat, kuinka monella prosentilla ne ensi vuonna nousisivat. Tällä ratkaisulla saadaan aikaan noin 2—3 prosentin vaikutus kuluttajahintoja alentavaan suuntaan.

Ostovoimaa ilman muuta tehtävä ratkaisu alentaa, mutta alennus ei ole ollenkaan sen suuruinen, mitä tuloratkaisun kokonaisprosentit ovat. On arvioitu, että ostovoimaan tällä olisi noin 2—4 prosentin alentava vaikutus.

Mitä tulee julkiseen talouteen, valtiontalouteen, sen kannalta nyt tehtävä ratkaisu merkitsee sitä, että ensimmäisessä vaiheessa valtiontalouden tasapaino todennäköisesti jonkin verran jopa huonontuu, mutta pidemmällä aikavälillä ja ennen kaikkea taloudellisen aktiviteetin kasvassa on selvää, että julkisen talouden, sekä valtion että kuntien, rahoitusasema merkittävästi voi parantua.

Nämä seuraukset, joita tällä sopimuksella saadaan aikaan sen toteutuessa, ovat sellaisia, että voimme aiheellisesti puhua käänteestä Suomen talouspolitiikassa. (Ed. Seppänen: Mihin

suuntaan?) — Mitä tulee siihen suuntaan, jota ed. Seppänen äsken kysyi, kai jokaiselle on selvää, että tämä kehitys joka viime kuukausina, itse asiassa viiden vuoden aikana, Suomen taloudessa on ollut, on välttämättä saatava kääntymään, ja tämä ratkaisu merkitsee suunnanmuutosta tässä suhteessa.

Mitä tulee budjettiin ja budjettilinjaan, nyt on tärkeää, että saisimme kuntoon yhteiskuntasopimuksen myös tältä osin ja voisimme varmistaa, että budjetti kokonaisuudessaan eduskunnassa voidaan toteuttaa talouden tervehdyttämistä tukevalla tavalla. Se edellyttää, että eduskunnassa olevat säästötoimet voitaisiin toteuttaa ja saisimme sopimisen tien näkymään myös eduskunnassa. Vetoan tässä yhteydessä erityisesti oppositioon, että oppositio olisi valmis nyt käytävissä keskusteluissa tulemaan vastaan sellaisiin ratkaisuihin, joilla voimme antaa markkinoille merkin siitä, että myös eduskunnassa on sopimisen halua ja sopimisen kykyä. Sillä tavalla voisimme parhaiten edistää talouden tervehdyttämistä ja talouden käännettä, joka on nyt tämän ratkaisun jälkeen mahdollinen.

Mitä tulee siihen vaihtoehtoon, jota ed. Seppänen ja ehkä osa hänen hengenheimolaisistaankin toivoo, toisin kuin mm. Kansan Uutisten pääkirjoitus tänä päivänä, joka mielestäni antoi aika asiallisen ja oikean kuvan siitä, mitä on tapahtunut ja tapahtumassa, se ratkaisu olisi ollut Suomen kannalta näissä olosuhteissa katastrofaalinen. Se olisi merkinnyt sekä taloudellista että poliittista kriisiä Suomelle. Se olisi merkinnyt, että olisimme saaneet jäädä pitkäksi aikaa odottamaan sitä talouden tervehdyttämistä, jonka kuitenkin uskon olevan eduskunnassakin kaikkien tavoitteena.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin lohdutan ed. Seppästä, jota perjantaina ei täällä näkynyt, ja sen kyllä huomasi, että kyllä me olemme edelleen oppositiossa. Hallituksen osalta voidaan todeta, että heti kun on jotain yhteiskunnassa tapahtunut, enkä tiedä kuinka paljon se oli hallituksen ansiota, jolta on odotettu näitä toimenpiteitä, ministeritkin kehtaavat tulla tänne edes kuuntelemaan, mitä sanottavaa eduskunnassa on. Viime perjantainahan saman asian yhteydessä oli onneton tilanne, yhtään ainoata ministeriä ei silloin vaivautunut olemaan paikalla. Tässä suhteessa tilanne on jonkin verran ryhdistynyt.

Sikäli ed. Seppänen omassa mahtipontisessa puheenvuorossaan oli oikeassa, että kyllähän se

pääasiassa yritysten ulkomainen velka on edelleen sama kuin oli perjantaina eli lähes 300 miljardia markkaa bruttovelkana, ja se on tavatoman suuri ongelma. Toivoisi, että hallitus ei nyt yksistään jää odottelemaan tämän ratkaisun osalta, joka nyt on lähdössä monissa järjestöissä demokraattiseen käsittelyyn, mitä tämä tulee pitkällä tähtäyksellä vaikuttamaan tilanteeseen, vaikka välitön devalvaation uhka on nyt väistynyt. Suomen Pankin kanssa yhdessä pitäisi katsoa, että meidän liikaa velkaantunut yritys-toimintamme saataisiin kohtuullisemmalle tasolle. Tässä hallituksen yhdessä Suomen Pankin kanssa pitäisi tehdä toki muutakin kuin tällä hetkellä on tehty. Muutoinkin olisi odottanut, että pääministeri olisi nyt esittänyt, millä tavoin tilanne perjantaista muuttunut ja mitä hallitus nyt aikoo tehdä sen kolmikantaperiaatteen pohjalta, joka on olemassa. Minkälaisia esityksiä hallitus tuo eduskuntaan ja miten muuttaa omia esityksiään tämän tilanteen osalta, sen haluaisin tietää.

Ed. Koski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Zyskowitz: Arvoisa rouva puhemies! Kun ed. Seppänen puhui, moni kollega ihmetteli, mitä hän oikein puhujakorokkeelta huutaa. Ilmeisesti on ymmärrettävä niin, että ed. Seppänen huusi sitä poliittisen opposition poliittista tuskaa, joka on syntynyt siitä, että tulosopimus on nyt syntymässä maahan Esko Ahon hallituksen johdolla.

Viime perjantaina oppositio yksituumaisesti julisti ed. Skinnarin johdolla hallituksen toimintakyvyttömäksi ja suorastaan aivokuolleeksi. Nyt on nähty sekin lääketieteellinen ihme, että aivokuolleen hallituksen johdolla ja toiminnan ansiosta on maahan saatu hyvin tervetullut ja odotettu tulopoliittinen kokonaisratkaisu.

Ei tässä yhteydessä auta opposition ollenkaan väheksyä hallituksen merkitystä ja sen aktiivisen toiminnan merkitystä tulosopimuksen aikaansaamiseksi. Syntymässä oleva sopimus on varmasti parasta, mitä tässä tilanteessa oli tässä suhteessa aikaansaataavissa. Odottaisinkin, että eduskunnassa oleva parlamentaarinen oppositio kokisi ainakin yhtä paljon vastuullisuutta, kuin kokee ammattiyhdistysliike, ja antaisi omilla toimillaan tukensa syntymässä olevalle tulopoliittiselle sopimukselle ja siihen liittyvälle laajem-

malle taloudelliselle yhtenäisyydelle ja taloudelliselle yhteisymmärrykselle tässä maassa.

Ed. Virrankoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. Oja la : Arvoisa puhemies! Suomen Pankin johtaja Kullberg on todennut tuporatkaisusta: ”Tämä ratkaisu on ainutlaatuinen.” Hän sanoi: ”En tiedä esimerkkiä mistään muusta maasta, että sopimusteitse olisi onnistuttu alentamaan tuotantokustannuksia.” Eli Suomi on siis taas juossut itsensä maailmankartalle kansainvälisesti ihmeteltäväksi. Ammattiyhdistysliike on suostunut pelastamaan porvarihallituksen, toimettoman porvarihallituksen, joka todella oli halvaantunut ja kyvytön. Ammattiyhdistysliike on nyt suostunut maailman laajuusestikin historiallisesti näköjään itse alentamaan palkkojansa pelastaakseen Suomessa toimettoman porvarihallituksen.

Ed. Zyskovicz totesi, että oppositio täällä huutaa eikä voi hyväksyä tilannetta. Lähtökohdista on juuri se, että tämä on epäoikeudenmukainen tulopoliittinen ratkaisu. Tässä ei ole mitään elementtejä matalapalkkaisuille, vähävaraisille ihmisille. Edes sellainen oletamus olisi voitu ajatella, että tässä olisi edes ollut pienituloisille kunnallisveron vähennys, jotta jollain tavalla olisi kompensoitu tämän tulopoliittisen sopimuksen epäsolidaarista luonnetta. Nyt kuitenkin työnantajille annetaan runsaan vuoden aikana työeläkemaksuihin 6,5 prosentin alennukset. Nämä siis annetaan työnantajille kilpailukyvyyn parantamiseksi, mutta lasku maksetaan pienituloisilla, nimenomaan matalapalkkaisilla naisilla, jotka joutuvat hallituksen ja elinkeinoelämän töppäilyt maksamaan. Kyseessä on siis voitto työnantajien haukkalinjalle ja tappio suomalaiselle palkansaajalle, erityisesti pienituloiselle palkansaajalle.

Pääministeri Aholle toteaisiin, että hänen vastauspuheenvuorostaan tuntui, että on kovin paljon toiveita siitä, mitä tämä ratkaisu tuo tullessaan. Hän olettaa, että korkotaso jää pysyvästi alas, että tällä on psykologisia vaikutuksia jne. Nämä ovat monet niitä hurskaita toiveita, joita meille esitettiin myöskin ecupäätöksen yhteydessä ja jotka eivät kuitenkaan toteutuneet.

Ed. Laakkonen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. H ä m ä l ä i n e n : Arvoisa puhemies! Aivan erityisesti ed. Seppäselä haluaisin lukea Kansan Uutisten tämänpäiväistä pääkirjoitusta. Otsikolla ”Pienempi paha” päätoimittaja Yrjö Rautio kirjoittaa: ”SAK:n asema oli hyvin tukala, kun kaikki muut osapuolet olivat hyväksyneet välitysesityksen. Se olisi joutunut yksin syntipukiksi, jos se olisi kaatanut sovun. Koko vaikeuksien kuorma olisi kaadettu sen niskaan. Se olisi joutunut heti ottamaan vastuun suurinumeroisesta devalvaatiosta, josta olisi tehty päätös jo eilen illansuussa.” Päätoimittaja Rautio, jatkaa: ”Devalvaatiosta olisi hyötynyt vientiteollisuus, mutta kaikki muut olisivat kärsineet. Palkkojen alennus olisi toteutunut inflaation ja kasvavan työttömyyden kautta. Laman kovimmin kohtelemat alat joutuisivat maksamaan suhteellisesti suurimman laskun. Niiden ammattiliitoilla on myös heikoimmat mahdollisuudet puolustaa yksin jäsentensä etua.” Ed. Seppänen ehkä voi vielä harkita tätä johtopäätöstä, johon päätoimittaja Rautio Kansan Uutisissa päätyi: Jos palkkojen lasku keskitetyllä sopimuksella onkin katkera pala, vielä epäoikeudenmukaisempi olisi sen vaihtoehto.

Arvoisa puhemies! On hyvä, että sopimus on syntynyt. Muut vaihtoehdot olisivat olleet vielä huonompia. Sopimuksesta ei hallitus välttämättä ansaitse paljon kiitosta, se on syntynyt enemmänkin hallituksesta huolimatta kuin hallituksen toimista johtuen. Hallitukselle se antaa elonpäiviä, mutta olisi hallitukselta ennen aikaista uskoa, että tämän sopimuksen syntymisen jälkeen sosialidemokraatit olisivat muuttaneet suhtautumistaan budjettiin ja säästölakeihin. Niiden puolesta ei ole tässä tulosopimuksessa neuvoteltu, eikä oppositio ole antanut mandaattia neuvotella suhtautumisesta tulosopimuksen yhteydessä.

Ed. K a l l i o m ä k i : Arvoisa puhemies! Ensinnäkin toteaisin, että tulopoliittinen sopimus syntyi enemmänkin hallituksesta huolimatta kuin hallituksen ansiosta. Sopimuksen sisältö on hyvin vaikea ja iskee edelleen kansalaisryhmiin, jotka muutenkin ovat vaikeimmassa asemassa. Syy siihen, että tulosopimus on näin vaikea, on siinä, että hallituksen talouspolitiikka ei ole toiminutkaan siihen suuntaan, että olisimme voineet paremmista lähtökohdista lähteä tulosopimusta eteenpäin viemään. Hallitus on itse kerännyt devalvaatiohiiliä päänsä päälle keväästä lähtien, ja näin tulosopimuksen vaihtoehto muodostui niin katastrofaaliseksi, että

sopimusta jouduttiin rakentamaan olosuhteissa, joista ei hyvinkään myönteistä sopimusta aikaan saada.

Mitä tulee budjettilakien ja siinä ohessa säästölakien käsittelyyn täällä, haluan korostaa, että tulosopimuksessa osapuolina ovat vain hallitus ja sen kautta sen eduskuntaryhmät. Opposition puolella ei käsiä ole millään tavalla sidottu. Täällä on käytävä neuvotteluja ja neuvottelujen kohteena on oltava koko budjetin, siihen liittyvän lainsäädännön, koko talouspoliittisen linjan. Siinä ohessa ovat tietenkin myös ns. säästölait, 40 kappaletta. Tältä osin neuvottelujen on käynnistytävä ripeästi. Ja sanon vielä senkin, että voisipa neuvottelujen kohteena edelleen olla myös ns. valtiosääntöuudistus.

Ed. Stenius - Kaukonen: Arvoisa puhemies! Pääministeri Ahon puheenvuoro oli hyvin paljastava. Hän puhui talouselämästä ja yhteiskunnasta, mutta kertuaakaan hän ei puhunut ihmisestä, puhumattakaan että hän olisi puhunut pienituloisesta, huonompiosaisesta ihmisestä. Me kaikki ymmärrämme, että talouspolitiikan yleisillä linjoilla vaikutetaan jokaisen hyvinvointiin, mutta ei voi unohtaa ihmistä, koska meillä kaikki ihmiset eivät ole tasa-arvoisia. Hallitus kohdistaa nimenomaan pienituloisiin ihmisiin nämä leikkaukset. Täällä ovat esittäneet edustajat Seppänen ja O. Ojala tästä esimerkkejä, ja suurituloisia edelleen suositaan.

Haluaisin tuoda esille, että kaikkein eniten ja kaikkein suurin lasti kasataan paljon sairastavien ihmisten niskaan, ja tämä tuporatkaisu lisää tätä, sillä nyt TEL-maksun asettaminen palkansaajille ja sen tekeminen verovähennyskelpoiseksi merkitsee myös sitä, että Kansaneläkelaitoksen tulot entisestään pienenevät. Joudummeko odottamaan taas uusia esityksiä, joilla kansaneläkkeitä, sairausvakuutusetuksia ja muita Kansaneläkelaitoksen maksamia etuuksia heikennetään?

Herra pääministerin on hyvä tietää, että oppositio ei ole valmis sellaisiin sopimuksiin hallituksen kanssa, joilla pienituloisten toimeen-
tuloturvaa heikennetään. Hallituksen esittämät lait ovat tällaisia. Me olemme valmiit keskustelemaan näistä esityksistä, niin että suurituloisilta voidaan leikata, mutta pienituloisilta ei ole mahdollisuutta leikata yhtään markkaa. He tarvitsevat parannuksia toimeentuloonsa. Kun huomenna aloitetaan neuvottelut oppositioryhmien ja hallituksen välillä, olisi aika ryhtyä

lopultakin keskustelemaan konkreettisista asioista eikä vain jatkaa tätä hyväpäivääkirvesvartta-linjaa.

Ed. S-L. Anttila merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho ei tunnu elävän reaaliajassa. Hän elää jossakin toivemaailmassa. Ensinnäkin tupoesitykseen sisällytetyillä palkkojen alennuksilla ei nykyistä lamaa nujerreta. Perusteluksi voi ottaa vaikka ulkomaankauppaministeri Salolaisen perustelun, jolla hän on kiistänyt sen, että suurituloisten verohelpotuksia voitaisiin leikata. Ministeri Salolainen on todennut: "Se supistaisi ostovoimaa ja olisi todellista antielvytystä, joka vain pitkittäisi lamaa." Samaa voi sanoa palkanalennuksista. Ne vain supistaisivat ostovoimaa ja olisivat todellista antielvytystä, joka vain pitkittäisi lamaa. Sanat ovat siis ulkomaankauppaministeri Salolaiselta.

Pienituloisille sen sijaan palkanalennukset ovat todella tuhoisia. Siinä suhteessa voi sanoa, että hallituksella sekä tupoesityksen tekijöillä ja hyväksyjillä ei ole todellakaan minkäänlaista sosiaalista omaatuntoa eikä sosiaalista mieltä.

Pääministeri Ahon käsitys käänteestä työttömyydessä oli myös aika merkkinen, sillä vuonna 1992 tupoesitys vähentäisi työllisyyttä 3 600:lla ja vuonna 1993 17 400:lla. (Ed. Laaksonen: Sekin on hyvin epävarmaa!) Kun on arvioitu, että työttömyys vuoden vaihteessa on 300 000, niin miten on mahdollista ajatella, että olisi kysymys käänteestä, jos 3 600:lla vähennettäisiin työttömyyttä?

Pääministeri Aho: Arvoisa puhemies! Eri puheenvuoroissa on sanottu, että tämä sopimus ei ollut hallituksen vaan joidenkin muiden ansiota. Minä sanoisin, että tämä sopimus oli yhteistyön ansiota, jossa olivat mukana hallitus, työmarkkinajärjestöt ja myös Suomen Pankki ja erityisesti yksi sen johtajista, pankinjohtaja Kalevi Sorsa. Tällaisella yhteistyöllä sopimus saatiin aikaan. Siinä lähdettiin siitä, että tällaisen ratkaisun avulla voidaan paremmin hoitaa maan asioita kuin ilman sitä. Näistä eväistä sopimus syntyi.

On sanottu, että hallitus ei pystynyt saamaan sitä aikaisemmin aikaan. Minun mielestäni tilanne oli se, että viime lauantai oli liian varhainen ajankohta sopimuksen tekemiselle ja eilinen

päivä olisi ollut neuvottelujen aloittamiselle liian myöhäinen. Edellytykset sopimukselle syntyivät viime viikonvaihteessa ja niitä käytettiin hyväksi. Jos olisi toimittu niin kuin vielä keväällä, itse asiassa kesällä juhannuksen jälkeisellä viikolla, kun työmarkkinajärjestöt minulle ilmoittivat kantansa, neuvotteluja vasta aloitettaisiin tulospöimuksen tekemisestä. Nyt niitä ollaan saattamassa päätökseen, ja sopimus ymmärtääkseni tänään lopullisesti vahvistuu.

Näin hallituksen toivomalla tavalla ja hallituksen määrätietoisien politiikan seurauksena on saatu aikaan tulospöimus, joka merkitsee talouden käännettä välittömästi ja ennen kaikkea pidemmällä aikavälillä. Ongelmamme ovat niin suuria, että mitään yhtä ratkaisua, joka kääntäisi Suomen talouden kertaheitolla paremmalle tolalle, ei ole. Edessä on joka tapauksessa pitkä tie ja monia monia ratkaisuja, joille kuitenkin tämä tulospöimus ja tulo ratkaisu luu hyvän perustan. Teimme yhteistyötä lujasti ja määrätietoisesti myös työmarkkinajärjestöjen kanssa.

Mitä tulee ed. Kalliomäen arvioon siitä, että hallitus on luonut huonot lähtökohdat tulospöimuk selle ja siksi joudutaan tuloja alentamaan, niin lähtökohdat, joista käsin tulospöimus tehtiin, ovat syntyneet sinä aikana, jolloin sosiaalidemokraatit olivat mukana hallituksessa päätöksiä tekemässä. Tässä suhteessa haluaisin vain muistuttaa, että ne syyt, jotka ovat johtaneet nykyisen kaltaiseen työttömyyteen ja taloudelliseen tilanteeseen, ovat kaukana, useiden vuosien takana. Selvää on tietenkin myös se, että tästä ylöspäin nouseminen tulee ottamaan oman aikansa. Mutta suunta on nyt muuttumassa.

Ed. Stenius-Kaukonen sanoi, että pääministeri ja hallitus eivät puhu ihmisestä vaan puhuvat vain epämääräisistä talouden säännöistä. Ihmisten asioita, kansalaisten asioita, palkansaajien ja pienituloisten ihmisten asioita voidaan hoitaa hyvin vain sillä edellytyksellä, että kansantalouden kokonaisuus on kunnossa. (Ed. Stenius-Kaukonen: Siitä olemme samaa mieltä!) Tämä tosiasia pätee Suomessa ja samoin kaikissa yhteiskunnallisissa järjestelmissä. Kansalaisten asiat voidaan hoitaa hyvin vain, jos kokonaisuus ja järjestelmät ovat kunnossa. Tällä tavalla ja näillä ratkaisuilla, joita nyt ollaan tekemässä, luodaan edellytykset sille, että me voimme korjata taloutemme ongelmia ja luoda perustan hyvinvoinnin säilyttämiselle. Hyvinvointi ei säily vain puhumalla, vaan hyvinvointi säilyy ainoastaan sillä tavalla, että meidän tuotantomme perusta on kunnossa, mihin sopimus antaa hyvät

edellytykset. Jos helppoja ratkaisuja olisi olemassa, niin kyllä ne helpot ratkaisut olisi jo kauan sitten tehty.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi haluan muistuttaa siitä, että todellakaan en usko siihen, että tämä sopimus sinänsä merkitsisi välitöntä muutosta parempiin päiviin. Tämä sopimus luo edellytykset. Me tarvitsemme lisää myönteisiä uutisia, lisää ratkaisuja, ja nyt myös eduskunta on näiden ratkaisujen edessä. Eduskunta omalla mallillaan ja omilla päätöksillään tämän syksyn aikana näyttää sen, onko meillä edellytyksiä tästä selvittää nopeasti parempiin päiviin. Täälläkin siis tarvitaan sopimisen tietä.

Ed. Björkenheim merkitään läsnä olevaksi.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Oli valitettavaa, ettei pääministerillä ollut aikaa kuunnella laajemmalti edustajien mielipiteitä. Haluaisin kuitenkin todeta, että pääministeri yritti kaunistella eilispäivän ja viime yön ratkaisuja. Hän yrittää rauhoittaa kansaa. Sitä pääministeri on kyllä tehnyt viime kesästä alkaen.

Mutta pääministeri ei voi mitään sille väijäämättömälle tosiasialle, että tehty ratkaisu alentaa palkansaajien ja muiden kansalaisten ostovoimaa, niin hän itse totesikin. Nimenomaan se pitkittää lamaa. Se ei ratkaise laman voittamista eikä lyhennä lamaa.

Ehkä tässä yhteydessä ed. Seppäsen puheenvuoroon viitaten voisin todeta, ettei minustakaan kuvaa lainkaan kaunista se, että ratkaisua on ollut suosittelamassa ja tekemässä mies, joka 100 000 markan kuukausipalkkaa tämän vuoden alusta nauttii ja nyt ehdottaa 7 prosentin alennusta palkansaajille.

Kun Kallion sopimus tehtiin, STK:n puheenjohtaja Tapani Kahri sanoi, että se oli historian paras sopimus. Nyt hän on kuitenkin tullut täysin toisiin ajatuksiin. Kun pääjohtaja Kullberg eilen sanoi, että tämä on kansainvälisesti historiallinen ja ainutlaatuinen sopimus, niin odotan vain sitä hetkeä, jolloin Kullbergkin kääntää pyhät sanansa.

Ed. A n d e r s s o n : Arvoisa puhemies! Pääministeri lähti pois täältä, mutta ymmärrän, että hän on tänään helpottunut siitä syystä, että hallitus sai hieman lisää elinaikaa. Sehän oli ajautumassa todella täysin toimintakyvyttömäksi.

Sanoisin tuporatkaisusta, että se on kohtuutoman kova ja huono pienituloisille ihmisille. Tänä aamuna minulle on soittanut runsaasti ihmisiä, jotka sanoivat, että kun tienaa 6 000—7 000 markkaa kuukaudessa, niin tällainen yli 5 prosentin reaali-palkanalennus on kohtuutonta.

Tämä tie, joka tuposta lähtee eteenpäin, on hyvin hidas ja kivulias. Kalevi Sorsa on teettänyt ilmeisesti hyvin pikaisia laskelmia Suomen Pankissa ja niissä esimerkiksi työllisyyteen ei povata mitään parannusta. Meillä on työttömiä ensi vuonna mahdollisesti yli 300 000 ihmistä. Hinnat kohoavat edelleen myös ensi vuonna 1,3 prosenttia. Viennin on povattu lähtevän vetämään 6,5 prosentin kasvuvauhdilla. En ymmärrä, mistä tuo luku on saatu. Se on kyllä hihasta vedetty.

Eduskunnassa opposition täytyy taistella niitä säästölakeja ja huononnuksia vastaan, jotka vielä ovat jäljellä. Eräs hyvin tärkeä kysymys on eläkeläisten indeksitarkistusten suorittamatta jättäminen. Tästä tarkistuksesta me emme nyt saa luopua. Tässä täytyy rintaman pysyä ehjänä.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Niin kuin Pietari kielsi Jeesuksen, niin on Aho kieltänyt Alkion, joka oli köyhän asialla. Aho ei ole ollut pääministerinä ollessaan. Hän on suosinut suurituloisia ja jättänyt esimerkiksi suurituloisten verohelpotukset voimaan, vaikka ennen vaaleja toista puhuikin. Tuloratkaisu jatkaa tätä linjaa. Palkkojen alennus on pienipalkkaisille aina paljon kipeämpi asia kuin suuripalkkaisille. Tässä on "solidaarisuutta" vain se, että kaikilta otetaan. Pienituloiset eivät saa mitään erityiskohtelua. Häpeä on kuitenkin suurin SAK:n puheenjohtaja Lauri Ihalaisella. Hän marssitti väen Senaatintorille vastustamaan palkkojen alennusta ja nyt hän itse oli runnomassa saman tyyppistä ratkaisua läpi, jota silloin vastustettiin oikein porukalla.

Tässä tilanteessa on tiettyä selkiintymistäkin. Selkiintyminen on sitä, että sosialidemokraatit ovat nyt siirtyneet hallitusrintamaan oppositios-ta. Muutahan johtopäätöstä emme voi tehdä. Meillä on nyt kolmen suuren hallitus, vaikka se ei vielä virallisesti siltä näytäkään. Tämän realiteetin vasemmistoliitto ottaa huomioon. Teihin ei voi, toverit sosialidemokraatit, luottaa vähääkään. (Ed. Puisto: Milloin teihin on voinut luottaa?)

Ed. H e l l e : Arvoisa puhemies! Mielestäni on hävytöntä käyttäytymistä eduskuntaa kohtaan, että valtiontaloudesta vastaavat ministerit

poistuvat täältä keskustelun alustettuaan. Ihmettellen menettelyä.

Minusta on syytä kyllä muistuttaa Ahon hallitusta ja hallituspuolueita siitä, että ne itse valitsivat keväällä sen linjan, jonka eräänä keinona on työttömyyden lisääminen. Tämähän tuli erittäin selvästi esiin keskusteltaessa kesäkuussa ecuratkaisusta ja myös nyt syksyllä, kun ratkaisun perusteluja on tullut selkeämmin myös julki. Hallituksen linjahan on ollut selvästi lisätä työttömyyttä, jonka kautta päästään myös ammattiyhdistysliikkeeseen kiinni ja myös palkkatasoa alentamaan.

Ihmettelen, mitä logiikkaa on palkanalennus-systeemissä ja yleensä tulotason alentamisessa, kun pitkälti on kysymys velkakriisistä. Monet ihmiset joutuvat nyt toden totta tämän takia hyvin, hyvin ongelmalliseen tilanteeseen. Sosiaalitoimella tulee olemaan paljon tehtäviä, eli rahaa siirretään taskusta toiseen. Se ei nähdäkseni ole järkevää. Lisäähän se tietysti työtä byrokra-tiassa.

Ihmettelin pääministeri Ahon sitä lausahdus-ta, että hintataso alenee tämän ratkaisun myötä. Selvitysmiehen selvitykset osoittavat, että hinnat tulevat ensi vuonnakin nousemaan huolimatta siitä, että palkkataso alenee tässä maassa. Ahon lausahdus tuolta osin ei nähdäkseni voi pitää paikkaansa.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Leh-tien kirjoittelusta: Viitataan siihen Demarin kirjoitukseen pari viikkoa sitten, jossa sanottiin, että vasemmistoliitossa on selviä sosialidemokraatteja enemmän johtopaikoilla kuin kentässä. Minusta Rautio on tyypillinen esimerkki heistä. Siinä mielessä tuki tuli omilta demareille, jos se on luettava demarien hyväksi.

Mitä tulee —7:n tupoon, se on ostettu tupo. Hallitus maksoi valtin varoista tulovajeen lisääntymisenä ja velkarahana kymmenisen miljardia markkaa siitä, että maahan tuli tupo, joka ei edes ratkaise niitä ongelmia, joita Suomessa on. Erit-täin kallis tupo on sekä pienituloisille ihmisille, joiden palkat alenevat, että valtiolle, joka menet-tää seitsemisen miljardia markkaa tulojaan tupo-ratkaisun seurauksena. Kuka siitä hyötyy: työn-antajat ja sielläkin väärät tahot, ei vain vientite-ollisuus, mille tulonsiirto olisi tässä tilanteessa ollut perusteltua.

Hallitusta tuntuu kovasti kiusaavan se, että muut ovat itse asiassa tehneet tämän sopimuk-sen. Totta se on. Hallitus sai tässä yhteydessä

veridopingia. Demariverta pumpattiin hallituksen miljoonan markan miehen Kalevi Sorsan välitysehdotuksen avulla. Kätilönä oli myöskin kultapossukerho eli Suomen Pankin johtokunta. Se kultapossukerho olisi pitänyt lahdata eikä Suomen pienituloisia ihmisiä, jotta Suomessa olisi syntynyt kunnollinen ratkaisu näissä kysymyksissä.

Mitä tulee pääministeriin, hän lateli suoraan Suomen Pankin papereista eräitä prosenttilukuja. Se osoittaa, että hallitus on täysin Suomen Pankin armoilla näissä kysymyksissä. Kultapossukerho taluttaa hallitusta eikä niin kuin Urho Kekkosen aikana, jolloin sanottiin, että jos hallitus ja Suomen Pankki joutuvat keskenään risti-riitaan, hallituksen se pitää ...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia! Haluaako puhuja jatkaa korokkeelta?

Ed. Laaksola: Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho väitti, että sopimus tulee merkitsemään sitä, että kuluttajahinnat laskevat 2—3 prosenttia ensi vuonna. Samalla väitteellä myös työmarkkinajärjestöt, ennen kaikkea ammatilliset keskusjärjestöt, aikovat myydä palkkoja alentavan tuporatkaisun omille jäsenilleen, jotka ovat tänään hyvin vihaisia. Kuitenkaan niissä toimisissa, joita hallitus on luvannut toteuttaa tuposopimuksen yhteydessä, ei ole minkäänlaisia konkreettisia toimia, jotka todellisuudessa johtavat hintatason alentamiseen, elinkustannusten alentamiseen.

Hallitus lupaa tehostaa kilpailupolitiikkaa ja lupaa, että kilpailuviranomaisten toimintaa tehostetaan. Elintarvikkeiden hintoja sanotaan alennettavan jatkamalla tuontilisenssijärjestelmän purkamista. Me tiedämme, että toistaiseksi-kaan purkujärjestelmän toteuttaminen ei ole alentanut elintarvikkeiden hintoja. Niin kauan kuin elintarvikkeiden tuonti Suomeen tapahtuu neljän kaupan keskusjärjestön kautta, on aivan selvää, että ne eivät ole kiinnostuneet elintarvikkeiden hintojen alentamisesta.

Nähdäkseni myös SDP:n eduskuntaryhmä on vastauksen velkaa tuposopimuksen solmimisen jälkeen siitä, aiotteko te nyt hyväksyä eläkeläisten eläkkeiden indeksien romutuksen. Sehän on jäljellä olevista säästölaeista kaikkein keskeisin, ns. säästöiltään kaikkein suurin: 2 100 miljoonaa markkaa. Mikä on SDP:n eduskuntaryhmän kanta tänään tuposopimuksen solmimisen jälkeen eläkeläisten vastustamaan eläkeindeksien

romutukseen? Vasemmistoliitto ei sitä tule hyväksymään.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kookouksen ja pääministerin suunnalta on peräty vastuuta oppositiolta. Mutta kun on tällainen keskustelu suuressa salissa, olisi toivonut, että hallituksen ministerit olisivat aktiivisesti osallistuneet keskusteluun. Tällä hetkellä heitä ei näy salissa yhtään ainutta edes puolustamassa hallituksen hyväksi kehumaa ratkaisua. Kuinka paljon pääomapiirit, jotka ovat viettäneet viime vuosina kulutusjuhlia maassa, osallistuivat kuulusan yhteiskuntasopimuksen tekemiseen? Ne eivät ainoastaan penniä tuoneet ratkaisuun mutta ovat ottamassa kaikilta muilta väestöryhmiltä. Ei ole pääministeri Aho yhtään kertaa maininnut, että otetaan pääomapiiritkin neuvottelu-pöytään ja maksatetaan edes osin heillä laskua. Samanaikaisesti hallitus antaa suurituloisille päälliköille palkankorotuksia 7 400 markkaa kuukaudessa. Viime viikolla viimeksi eräs julkishallinnon päällikkötaso sai korotuksina yli 7 000 markkaa. Ne ovat hallituksen hyväksymiä ratkaisuja.

Tuporatkaisu, joka nyt on runnottu väkisin ja ostettu kalliilla, luo epäoikeudenmukaisuutta ihmisten keskuudessa. Eilen sai pääministerin julkisuuteen antamasta haastattelusta kuvan, että ongelmat ovat poistuneet. Mihin ne ovat menneet? Kohta tulee Suomi devalvoimaan. On vain ajan kysymys, milloin, eli kun on suoritettu sisäinen devalvaatio, sitten tehdään virallinen devalvaatio.

Ed. Ukkola: Arvoisa puhemies! Ed. Helle on ollut täysin oikeassa sanoessaan, että on ollut hävytöntä käyttäytymistä hallituksen ministereitten taholta, etteivät he ole kuuntelemassa keskustelua. Tämä on harvinainen tilaisuus siinä mielessä, että näin tärkeän tapahtuman jälkeen eduskunnalle heti on siunaantunut tilaisuus keskustella ratkaisun vaikutuksista.

Pääministeri Aholle olisi voinut sanoa, että ei tuposopimus minkään yhteistyön ansiota ole vaan tämä on kahden miehen ansiota: ensinnäkin Paavo Väyrysen, joka pani sekaisin koko homman ja ajoi Suomen sellaiseen pakkorakoon, että muussa maassa hän tuskin olisi enää ministeri mutta Suomessa on. Muuta vaihtoehtoa ei ollut kuin saada tupo aikaan tai ajautua pakkodevalvaatioon. Tämä ei tietenkään sopinut Suomen Pankin johtokunnalle eikä Kalevi Sorsalle, joka oli sitoutunut vahvaan markkaan.

Kalevi Sorsa ansaitsee työstä täyden tunnustuksen. Mielestäni tämän pitäisi riittää sosialidemokraateillekin osoitukseksi siitä, että ei Suomea ilman demareja hallita, ei ainakaan ilman kahta demaria.

Ed. S k i n n a r i : Arvoisa puhemies! Harvoin ed. Ukkola sosialidemokraatteja on kehunut, mutta ihmeitten aika ei ole ohi.

Puheenvuoron pyysin siinä mielessä, että ed. Tennilälle edelleen korostan sitä, että sosialidemokraatit ovat oppositiossa. Ed. Laaksolle samassa yhteydessä vastaan, että mikään ei ole muuttunut sen osalta, ettei eläkeindeksin jäädytys olisi edelleenkin asia, jota me tulemme vastustamaan kaikin käytettävissä olevin keinoin.

Mielenkiintoista olisi ollut tietää eräs asia, jos yksikin — näköjään ed. S-L. Anttila on tullut paikalle — keskustalainen olisi paikalla. Nimitän pääministeri Aholta olisin kysynyt sitä, onko selvinnyt se, että pääministeri Aho ja ulkoministeri Väyrynen ovat devalvaatiosta nyt sitä mieltä, että se on poissa päiväjärjestyksestä. On väitetty, koska huhuhan oli vahvasti liikkeellä, että näin ei olisi, Suomenmaassa todettiin perjantain lehdessä, että ”keskustan työvaliokunta kävi torstaiamuna pitkän keskustelun talouspolitiikasta. Siinä näkyi entistä selvemmin jännite pääministeri Ahon ja ulkoministeri Väyrysen välillä”. Onko ed. S-L. Anttilalla tietoa, onko jännite mahdollisesti poistunut sen jälkeen, kun loppukorahdusta vailla oleva Ahon hallitus on siirretty teho-osastolle jossakin sairaalassa ja Aho on päässyt lyömään ulkoministeri Väyrystä Sorsalla päähän?

Mitä tulee pariin muuhun asiaan, samalla myös hallituksen ja keskustan edustajana ed. S-L. Anttila voisi tehdä selkoa myös siitä, miten sopimuksen yhteydessä on käynyt puunmyyntilakolle, jota te olette pitäneet puoli vuotta yllä. Onko tässä tapahtunut mitään edistymistä, koska se vaikuttaa tietysti hintoihin paljon enemmän monella sektorilla kuin palkat?

Lopuksi toivon sitä, että elinkeinoelämä itsekin tekisi asiassa jotakin.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut! Halu-aako puhuja jatkaa korokkeelta?

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Pääministeri Aho lausui jotakin siihen suuntaan, että ratkaisu tulee nopeasti nyt auttamaan meidän taloudellista kehitystämme. Minä olen tä-

nään jo kerran todennut sen, että ilman devalvaatiota nyt tehty tulosopimus on surkein päätös Suomessa sitten kieltolain. Tällä on vain se merkitys, että köyhyys palsamoidaan nyt Suomeen pysyväiseksi oljaksi meidän keskuudessamme merkiten 300 000 työttömän määrää vuodesta toiseen, taloudellisen laman läsnäoloa.

Laskelmat, joita on esitetty onnistumisen pohjaksi, on tehty syltityhtealla, jota pääjohtaja Kullberg edustaa, joka on kaiken sen surkeuden alku, ja ja o, jossa me nyt olemme. Näin ollen minä en voi luottaa hänen näkemyksiinsä lainkaan. Henkilönä häntä kunnioitan, mutta hänen laskelmiaan en kunnioita, en ole ennenkään kunnioittanut.

On todettava vielä, että tulatoratkaisuun sisältyi presidenttipeliä. Presidenttipeli oli päällimmäisenä eikä niinkään kansakunnan asioitten hoitaminen. Toisaalta demareitten taholta toiminta oli se, että te rasvasitte nyt uudelleen köyhtä, jonka te keväällä ecuratkaisun yhteydessä sijoittitte Ahon hallituksen kaulaan. Saattaa olla, että te vedätte viimeisen vedon ja tulee korahdus sen jälkeen.

Tietävästi pääministeri Aho on halunnut tietää ja pyytänyt vastauksia, miten esimerkiksi oppositioryhmä SMP suhtautuu budjettilakeihin. Minä uskon, ettei meidän tarvitse mitään kirjoitella. Minä ilmoitan ryhmän kantana suoraan, että me emme tule hyväksymään yhtään ainutta sellaista lakia eduskunnassa omalta osaltamme, joka vähentää vähätuloisen ihmisen mahdollisuuksia elää tässä yhteiskunnassa. Se on jokaisen lakiehdotuksen kohdalla sama asia.

Ed. K o s k i n e n : Arvoisa puhemies! Pääministeri Aho pääsi orwellilaisessa uudiskielessään uuteen huippuun, kun totesi, että tulatoratkaisu saavutettiin hallituksen määrätietaisen politiikan seurauksena. Hyvin tunnettuahan on, että loppukirin ja pitkälti onnistumisenkin aiheutti hallituksen hoipertelun aiheuttama ennennäkemätön valuuttapako ja Suomen kansantalouden ajaminen kuilun partaalle.

Itse ratkaisu on onnistuneempi kuin ensi näkemältä vaikuttaa kansantalouden kannalta, mutta sen suuri ongelma ovat tulonjakovaikutukset. Niihin tulisi jatkossa pureutua. Kun keskimääräinen käteen jäävän tulon vähennys on arvioitu 4,1 prosentiksi, se käytettävällä mekanismilla tietää sitä, että pienituloisella käteen jäävä tulo alenee noin 5 prosenttia ja suurituloisella noin 3 prosenttia. Juuri tähän ongelmaan eduskunnalla on lääkkeitä. On pyrittävä

sellaisiin verotusratkaisuihin, joilla tulonjakovaikutusta muutetaan solidaarisemmaksi, ja tähän varmasti osa palkansaajajärjestöistä on halukas myötävaikuttamaan.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Liityn niihin edustajiin, jotka ovat olleen sitä mieltä, ettei ratkaisusta juuri minkäänlaista pinnaa ole laskettavissa pääministeri Ahon hallituksen vasuun. Päinvastoin, jos arvioidaan ratkaisua, joka on nyt syntymässä, sehän ei ole varsinaisesti vielä syntynyt, kaikki sen ainekset ovat sellaisia, että ne olivat tiedossa ja käytettävissä jo viime keväänä. Siis jos tämä oli tavoite, kaikki tämä olisi voitu hoitaa viime keväänä. Silloin olisi vältetty se, mihin ed. Helle viittasi, eli se, että nyt on todellinen velka- ja korkokriisi suomalaisessa yhteiskunnassa ollut koko kesän ja on tänä päivänäkin. Tämä olisi vältetty. Olisi vältetty huikea näytelmä, jonka kepun ministerit keskenään aiheuttivat viime torstaista eiliseen päivään.

Edelleen on jäänyt hyvin merkittävä ongelma ratkaistavaksi, ja se saattaa tuhota Ahon hallituksen hyvin pian. Se on se, että viime torstaina kävi ilmi, että kepun sisällä on kaksi merkittävää erilaista talouspoliittista linjaa, jotka taistelevat keskenään, eikä ole selvinnyt, kumpi on voitolla jatkossa. Toisin sanoen ministeri Väyrysen pitää tulla ilmoittamaan, että hän luopuu omasta linjastaan ja yhtyy siihen linjaan, joka on pääministeri Aholla, jos hänellä nyt ylipäätään jotakin linjaa on.

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa on ollut silmiinpistävää se, että täällä entisten kommunistien, nykyisten vasemmistoliittolaisten, taholta on annettu ymmärtää, että tämä tulopoliittinen sopimus olisi jotenkin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän vika. Olen sitä mieltä, että tähän tulopoliittiseen sopimukseen liittyy paljon kriittisiä ja ristiriitaisia kysymyksiä. Tältä osin meillä kansanedustajilla, myös sosialidemokraateilla, on tiettyjä varauksia ja epäilyksiä tehdyn sopimuksen suhteen.

Senpä vuoksi nyt vetoaisin veljiin tuolla vasemmalla, että kyllä me sosialidemokraatit eduskunnassa olemme timantintarkkoja sen suhteen, että kun esillä ovat ne hallituksen esitykset, jotka meistä ovat huonoja, torjuttavia, erityisesti nyt tulee mieleen eläkkeiden indeksijäädytys, viimeiseen mieheen ja naiseen asti kamppailemme sen puolesta, että ne tulevat torjutuksi. Sama koskee

terveyskeskusmaksujen palauttamista, ja luetteloa voisi jatkaa.

Yhteistyön kättä tarjoan niin oppositiolle kuin hallituspuolueidenkin jäsenille, jotta tämän tuposopimuksen eräs ilmeinen epäkohta, joka liittyy sen epäsolidaarisuuteen, voitaisiin eduskunnassa korjata. Se käytännössä tarkoittaa sitä, mihin ed. Koskinenkin viittasi. Me voisimme ainakin yrittää kamppailla eduskunnassa sen tyyppisen nimenomaan pienituloisille kohdennettavan palkkavähennyksen puolesta, jolla tehtyä tuposopimusta voisimme omalta osaltamme täällä paikata ja korjata.

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Skinnerille toteaisin pääministeri Ahon ja ulkoministeri Väyrysen välisestä kiistasta, että minä olen erittäin huono kommentoimaan, mikä tilanne on tällä hetkellä. Mutta sehän on tosiasiassa, että keskustan ryhmän sisällä on ollut erilaisia näkemyksiä siitä, miten olisi ecuratkaisun yhteydessä pitänyt menetellä. Uskon, että näitä erilaisia näkemyksiä löytyy muistakin ryhmistä. Itse olen myös julkisesti sanonut ja olen edelleen sillä kannalla, että oli aikanaan virhe, kun kesäkuussa ei ecuratkaisun yhteydessä devalvoitu. (Ed. Laaksonen: Onko nyt tilanne selkiintynyt?)

Sen sijaan puunmyyntilakosta toteaisin, että nyt kun maahan ollaan synnyttämässä tulopoliittista kokonaisratkaisua, joka todennäköisesti tämän päivän nimissä vielä lopullisesti saadaan varmistetuksi, toki siitä automaattisesti seuraa, että puun myynnin osapuolet ilmeisesti sen jälkeen myös ryhtyvät laatimaan sovintoa, jolla voidaan päästä sopimukseen siitä, millä ehdoilla ja edellytyksillä puuraaka-aineen saanti teollisuudelle voidaan jatkossakin turvata. On toki valitettavaa, että lakko on kestänyt näin pitkään.

On puhuttu hyvin paljon siitä, kenen pisteiden ottamiseksi ja piikkiin pitäisi tupota nyt nimittää. Minusta se on turhanaikaista keskustelua. Paljon suurempaa huolta itse kannan juuri tällä hetkellä siitä, hyvät kansanedustajat, että tupo ei alkuunkaan ole riittävä Suomen vientiteollisuudelle. Jos joku nyt kuvittelee, että tästä vienti lähtee nousuun, ei kyllä tajua reaalityälyä mitään. Eli tämä on päänavaus, mutta me tarvitsemme varmasti muitakin toimenpiteitä, jotta voimme Suomen vientiteollisuuden pelastaa.

Ed. Häkämies: Arvoisa puhemies! Opposition toimesta on useaan otteeseen todettu, että hallitus on törmäyskurssilla. Mielestäni pi-

kemminkin asia on niin, että törmäyskurssilla on Suomen sosialidemokraattinen puolue.

Ed. Koskinen ja muutkin ovat esittäneet sellaisia näkemyksiä, että nyt syntymässä oleva tuloratkaisu olisi tulonjakovaiikutuksiltaan epätasapuolinen. Kuitenkin tämän aamun lehtihaastattelussa SDP:n kaiketi tuleva puheenjohtaja, pankinjohtaja Ulf Sundqvist toteaa, että "tuloratkaisu kohtelee tasapuolisesti kaikkia palkansaajaryhmiä".

Ed. Kalliomäki totesi puheenvuorossaan, että SDP:n eduskuntaryhmä edellyttää ja vaatii hallitukselta edelleen neuvotteluja ja vastaantuloa valtiosääntöuudistuksessa. Samassa lehtihaastattelussa SDP:n tuleva puheenjohtaja, pääjohtaja Ulf Sundqvist toteaa: "Ihmettelisin, jos vielä tarvitaan kädenvääntöä valtiosääntöuudistuksesta, jolla lievennetään lakien lepäämään jättämistä. Hallitus on tullut opposition näkemyksiä vastaan tulosopimuksessa." Eli onko nyt siis niin, että SDP:n eduskuntaryhmä on vahvasti eri mieltä entisen puheenjohtajan Sorsan kanssa, tulevan puheenjohtaja Sundqvistin kanssa ja kenties vielä jonkun verran myös SDP-vetoisen ammattiyhdistysliikkeen kanssa?

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Kiinnitän täsmälleen samaan asiaan huomiota kuin ed. Häkämies. Olen tietenkin tyytyväinen siitä, että ed. Skinnari ja ed. Gustafsson vakuuttivat SDP:n eduskuntaryhmän vastustavan myös tulevaisuudessa eläkkeiden indeksitarkistusten romuttamista. Mutta samanaikaisesti on todettava, että SDP:n puheenjohtajaksi pian valittava Ulf Sundqvist on toista mieltä. Hän on sitä mieltä, että hallitus on jo riittävästi tullut vastaan oppositiot ja että valtiopäiväjärjestyksen muutos, joka mahdollistaisi myös yksinkertaisella enemmistöllä eläkkeiden indeksisuojan purkamisen, pitäisi hyväksyä.

On myös sanottava suoraan, että hallituspuolueista ainakin keskustassa ja kokoomuksessa asetetaan hyvin suuri toivo juuri Sundqvistin valintaan ja odotetaan, että ne ongelmat, jotka tällä hetkellä SDP:n eduskuntaryhmän kanssa vielä ns. säästölaeista on, tämän valinnan jälkeen kyetään voittamaan. (Ed. Vähänäkki: Eiköhän me hoideta itse puolueen asiat!)

Varsin kummalliselta tuntuu ed. Koskisen käsitys siitä, että on asioita jotka ovat hyviä kansantalouden kannalta, mutta huonoja tulonjaon kannalta. Tulee vähän vanha ajattelutapa mieleen, että pitäisi varmasti kansa vaihtaa, että kansantalous menisi hyvin.

Ed. Koskinen myös kaunisteli niitä leikkauksia, joita tulosopimus palkkoihin on tekemässä. Tiedossa on, että leikkaukset ovat noin 7 prosenttia. Kun puhumme reaali-leikkauksista — sovelteli Sorsakin vetosi 4,1 prosentin reaali-palkan leikkauksiin — kukaan ei voi tietää, minkälaisista leikkauksista reaalitasossa on kysymys, koska me emme tiedä, kuinka suuri inflaatio ensi vuonna on. Sen me tiedämme, että monet perheet, jotka kamppailevat lainavaikeuksissa, joutuvat tulevaisuudessa mahdollisesti konkurssiin sen takia, että nimellispalkkaa leikataan tällä tuloratkaisulla 7 prosenttia.

Ed. Kasurinen: Arvoisa puhemies! Ed. Häkämies puheenvuorossaan käytti sekä menettä että tulevaa aikamuotoa.

Mitä tulee sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän toimintaan, me olemme täysin itsenäisiä tekemään päätöksemme. Mitä tulee valtiosääntöön, valtiopäiväjärjestyksen muuttamiseen, ja myös suhtautumiseemme säästölakeihin, emme ole antaneet sitoumuksia eduskuntaryhmänä mihinkään suuntaan, ettemme olisi itsenäisiä päätöksenteossamme.

Mitä tulee ed. Laakson hyviin neuvoihin sosialidemokraattien suuntaan, täytyy muistaa, että omassakin liikkeessänne saattaisi olla hyvä neuvot aika ajoin paikallaan. Eduskunnassa näyttää vallitsevan kirjoittamaton sääntö siitä, että vasemmiston taholta hyökätään toistuvasti sosialidemokraatteja vastaan, kun päinvastoin tässä tilanteessa meidän kaikin voimin pitäisi kehittää yhteistyötä ja esiintyä myös pontevasti näiden asioiden puolustajina, jotka ovat nyt Esko Ahon hallituksen toimesta uhanalaisina.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Kasurinen erittäin hyvin totesi, kaiken toiminnan täälläkin, on se minkälaista tahansa, tärkein kohde on Suomen kansalainen, ihminen. Kaikki muu on tähän liittyvää.

Mitä tulee neuvoihin, joita ed. Häkämies äsken terhakkaana kokoomuksen ryhmän ainoana paikalla olevana kansanedustajana esitti (Eduskunnasta: On täällä ed. Ollila!) — kyllä nyt on, mutta äsken ei ollut — ja myöhemmin ed. Laakso, niin totta kai meillä puolueessa on varaa siihen, että meillä on erilaisia käsityksiä näistä asioista ja meillä on keskustelua. (Ed. Anttila: Miksei keskustassa saa olla?) — Totta kai saa olla. — Mutta täysin selvää on se, että sitten tämän keskustelun pohjalta sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä tekee omat ratkaisunsa

niin säästölakien kuin monien muittenkin asioiden osalta.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ed. Seppäsen ensimmäisessä puheenvuorossa ja sen jälkeen lukuisissa muissa puheenvuoroissa on esitetty näkökohtia, jotka mielestäni antavat aiheen kannattaa ed. Seppäsen ehdotuksia perustelulausumiksi. Kannatan, rouva puhemies, näitä ehdotuksia.

Ed. L o u e k o s k i : Rouva puhemies! Olivat aika erikoisia puheenvuorot, joita ed. Sirkka-Liisa Anttila ja ed. Häkämies käyttivät yrittämällä jotenkin saada vallitsevan talouspoliittisen tilanteen ja siihen haetun ratkaisun nimenomaan sosialidemokraattien poliittiseksi virheeksi taikka poliittiseksi synniksi. Tämä on kyllä melkoinen asetus sen jälkeen, kun muistamme, miten viime viikonlopun yleiseen sanoisinko hässäkään jouduttiin.

Siihen oli kaksi selkeää syytä viime viikon tapahtumissa. Toinen oli se, että oltuaan johdonmukaisesti sitä mieltä, että hallitukselle devalvaatio on luottamuskytymys, pääministeri Aho muutti kantaansa ja kansainvälisen lehdistön noteeraamana totesi, että hallitus ei eroa, vaikka devalvoitaisiinkin. Toinen on kuuluisa ulkoministerin ja pääministerin yhteenotto viime torstaina Suomen keskustan eduskuntaryhmässä. Se vuodatettiin lehdistöön ja sai aikaan korkomarkkinoilla jyrkän nousun ja valuuttamarkkinoilla suoranaista kaaoksen.

Viikonlopun aikana tähän haettiin ratkaisua, ja onneksi se nyt näyttää olevan puristumassa. Nimittäin Suomen kansantalous ei kestä sellaisia törmäilyjä, joihin hallituksen näkyvimmat edustajat näissä kysymyksissä ovat syyllystyneet. Se, että välittäjäksi sattui tulemaan pankinjohtaja Sorsa, oli minullekin aikamoinen yllätys, mutta hän kai teki tehtävänsä, jonka hän kansalaisvelvollisuudekseen katsoi, parhaalla tavalla.

Minä en tänä päivänä pystyisi vielä arvioimaan sitä, mitä tämä tupo merkitsee käytännössä eri tulonsaajaryhmien kohdalla, mutta sehän tulee nähtäväksi. Joka tapauksessa koko talouspoliittisen tilanteen nousuun kääntämiseksi tällainen sopimus pohja on nyt tarpeen.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Täällä on paheksuttu sitä, että hallituksen jäsenet eivät ole kuuntelemassa tätä keskustelua. Minä kyllä jollain tavoin ymmärrän sitä, koska tämä keskustelu ei ole ollut keskustelua valtion lainanottoval-

tuuksista tai poliittisesti ylimmän päätöksentekijän suhteesta Suomen kansantalouteen. Täällä on keskusteltu eri puolueiden, eri ryhmien sisäisistä ja välisistä suhteista, mutta ei näiden ryhmien suhteista suomalaisen talouteen tai suomalaisen taloudelliseen todellisuuteen. Täällä on keskusteltu siitä, voidaanko Suomea hallita ilman demareita. Ei ilmeisesti voida, mutta ei näköjään voida harjoittaa oppositiopolitiikkaakaan ilman demareita.

Minusta nyt saatu tulosopimus on hyvä asia: Sillä on pysäytetty sellainen kustannuskierre, joka oli viemässä Suomen kansantaloutta kestäättömälle velkapohjalle. Tämä sopimus vaatii jatkotoimenpiteitä, ja niihin eduskunta joutuu ottamaan kantaa. Vihreät ovat aloittaneet säästölakien tarkastelun siltä osin kuin niitä on saatu luettavaksi, siltä pohjalta, että tutkimme niiden vaikutuksen toisaalta valtiontalouteen ja toisaalta yksittäisten kansalaisten elämäntalouteen, ja muodostamme tältä pohjalta käsitykset. Me emme ole valmiit tässä tilaisuudessa ilmoittamaan, että me vastustamme kaikkia nyt täällä olevia ja tänne tulevia lakeja, vaan tarkastelemme ne yksi kerrallaan.

On hyvä, että talous on saatu sellaiseen kuntoon, että valtion lupaamat elvytystoimet voidaan rahoittaa, osin myös velkarahalla, mistä käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys. Vihreiden mielestä elvytysruiske, joka nyt on luvattu lisääntyvänä asuntotuotantona, voisi olla hivenen tuntuvampi. Me haluaisimme esimerkiksi panostaa aika voimakkaasti rautatieverkon kehittämiseen, koska se on myös tulevien sukupolvien asia.

Ed. H e l l e (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Nikulalle totean, että hän on tietysti siinä oikeassa, että valtion lainanottovaltuudet ovat tässä käsittelyssä. Mutta huomautan siitä, että pääministeri Aho halusi käyttää tämän asian yhteydessä puheenvuoron, jossa hän käsiteli nimenomaan tulopolitiikkaa. Ja minusta olisi ollut erittäin perusteltua ja kohteliasta hänen taholtaan, että hän olisi seurannut tätä keskustelua. Olen aivan vakuuttunut siitä, että mikäli ministerit olisivat täällä olleet, niin keskustelun sävy ehkä olisi ollut myös toisenlainen.

Katson, että se arvostelu, mitä itsekkin täällä esitin siitä, että ministerit häipyivät kesken kaiken, on erittäin paikallaan tässä tilanteessa.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Minua hämmästyttää tämä vihreiden puheenvuoro

sillä tavalla, että vihreät antavat ymmärtää, että ei olekaan hyvä se tilanne, että talous laskee, talous taantuu, että tuotanto laskee 6 prosenttia ja ihmisten tuloja alennetaan nyt 7 prosenttia. Minä olen aina kuvitellut, että vihreiden linja on se, että taloudellista kasvua ei pitäisi olla, yhteiskunnalle on positiivinen ja myönteinen asia se, että talous ei kasva. Nyt kun vihreiden unelma siitä, että romahtaa oikein kunnolla, on toteutunut, niin sitten tuleekin ed. Nikula, joka rupeaa vaatimaan kasvua. Minä en ymmärrä, miten tämä on sovittavissa vihreiden politiikan kanssa.

Mitä tulee ed. Nikulan puheenvuoroon muuten, niin kyllä minä mielenkiinnolla panen merkille sen, että hän on hyväksymässä ne ihmisten toimeentuloa heikentävät asiat, jotka liittyvät tuloratkaisuun. Ei ed. Nikula esittänyt huolta ihmisten toimeentulosta eikä kansallisesta tulonjalosta siltä osin, että pienituloisten ihmisten palkat laskevat tässä yhteydessä. Tämän perusteella teen sen johtopäätöksen, että vihreät ovatkin suurituloisten asialla tässä yhteiskunnassa eikä heitä huoleta sosiaalinen tilanne, joka yhteiskuntaan syntyy tällaisten ratkaisujen seurauksena. Eli vihreät eivät edes noudata "ole hyvä köyhille" -periaatetta, saati tavoittele sellaista yhteiskuntaa, jossa pyrittäisiin oikeudenmukaisuuteen, tasa-arvoon ja solidaarisuuteen. Kyllä minusta vihreiden linja, jossa ei nähdä laman sosiaalisia seurauksia, on kestävä.

Ed. M ä k i p ä ä : Arvoisa puhemies! Edustajien Nikulan ja Sirkka-Liisa Anttilan puheenvuorojen johdosta on syytä todeta, että tässä tilanteessa olisi vähintään kohtuullista, että joku hallituksen edustajista olisi meille hieman valottamassa tätä asiaa, koska pääministeri on koko kesän ajan sanonut, että A ja O sille, että vientiteollisuus lähtee käyntiin, on tulosopimuksen aikaansaaminen. Juuri äsken ed. S-L. Anttila sanoi, että eihän tämä tulosopimus riitä alkuunkaan. Olisi siis syytä tietää, mitä kauheuksia hallituksen piiristä on edelleen odotettavissa.

Kun ed. Nikula sanoi, että tulosopimus on onnistunut, minun täytyy sanoa, että niin tulosopimus kuin myös hallituksen antama budjettiesitys on täysin epäsosiaalinen eli pienituloisia kohdellaan huonosti, on kysymys maatalouden harjoittajasta tai monista naisista, jotka tänä päivänä tekevät työtä suorastaan alipalkattuina. En voi olla väittämässä, että tulosopimus on todella onnistunut.

Kun tiedetään, että valtion kassaan pitäisi saada rahaa, miksi hallituksen piirissä ei otettaisi asialliseen keskusteluun, että suurituloisilta voitaisiin verojen korotuksen myötä saada valtion kassaan rahaa? Sitä vastoin niin tulosopimuksessa kuin muuallakin pienituloiset tulevat entisestään kärsimään ja suurituloiset rikastumaan. Onko tämä hallituksen ja tulosopimuksenkin tarkoitus? Sitä jään kysymään.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Mäkipäälle totean, että totta kai on tärkeä ja hyvä asia, että tulosopimus on saatu aikaan, koska se luo uskottavuutta hallituksen ja maan talouspolitiikkaan. Mutta se ei suinkaan ole prosenttimääräisesti riittävä. Jos olen oikein tiedot lukenut lehdistä, tällä vaikutetaan kustannuksiin käsittääkseni noin 7 prosenttia. Kuitenkin kaikki laskelmat osoittavat, että Suomen kilpailukyvyyn palauttamiseksi tarvittaisiin sellaisia toimia, joilla kustannuksia voitaisiin alentaa noin 20 prosenttia. Sen verran me olemme kilpailukyvyttömiä, niin paljon on kaulaa kurottava umpeen.

Sitä taustaa vasten totesinkin, että tämän jälkeen tarvitaan vielä muita toimia, koska tällä tiellä jatkuu hiljaa hitaasti kituuttaminen eli työttömyys valitettavasti kuitenkin ainakin eräillä aloilla tulee vielä lisääntymään ja kestää vähintään kaksi vuotta tällä järjestelmällä, ennen kuin nähdäkseni minkäänlaista valoa on näkyvissä. Sitä taustaa vasten ymmärrän varsin hyvin ne puheenvuorot, joita täälläkin on käytetty siitä, että väärä rahan arvo on meillä aikamoinen ongelma.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Vastatakseni niihin syytöksiin, joita vihreille esitettiin, totean, että meillä on vaihtoehtobudjetti, joka lähtee nimenomaan siitä, että pienituloisten asemaa ei heikennetä, vaan että talous tasapainotetaan muita teitä ja muunlaisin säästötoimin. Tietysti on hyvä aina heittää vihreille, että me vastustamme taloudellista kasvua ja sen takia meidän pitäisi olla savuavien raunioiden rakastajia. Tätä vihreiden eduskuntaryhmä ei ole. Me haluamme kestäväen kehityksen yhteiskunnalle ja taloudelle.

Suomen talous romahti jo viime kesänä. Tämä sopimus ei sitä romahduta enempää. Tämä antaa mahdollisuuden rakentaa uudenlaisen kestäväen kehityksen strategian, joka on vihreiden tavoitteena.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Katselen tätä vihreiden budjettia valtion menojen osalta. Ei täällä ole esimerkiksi sellaista kohtaa, että te vaatisitte kansaneläkeläisille tai yleensä eläkeläisille indeksikorotusten tekemistä. Eli te olette hallituksen esityksen puolella, sellaisen esityksen, jonka mukaisesti indeksikorotuksia ei tehdä. Kuinka te niin falskisti voitte tulla tänne sanomaan, että te olette sosiaalisia henkilöitä, kun te olette valmiit esimerkiksi siihen, että pienituloisille eläkeläisille ei suoriteta indeksikorotuksia? Tai te olette hyväksymässä sen eläkeveron, jota kutsutaan nimellä kansaneläkevakuutusmaksu, jonka perusteella yli 3 000 markkaa ansaitsevat eläkeläiset joutuvat maksamaan erityisveroa. Kyllä minä hämmästelen, että esimerkiksi näillä kahdella linjauksella te kehtaatte väittää, että te olette sosiaalisesti oikeudenmukaisen budjetin kannalla. Voisin tästä luetella monta muutakin sellaista kohtaa, joissa te olette hallituksen linjoilla. Te olette hallituksen linjoilla suurituloisille annettavien verohelpotusten suhteen. Te olette hallituksen linjoilla pienituloisille lisättävien menojen suhteen.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Seppäselä muistuttaisin, että esittämämme varjobudjetin tekstiosassa mainitaan, että kannatamme alle 4 000 markan eläkkeiden indeksikorotuksia ensi vuodelle. Siinä mainitaan myös, että verotaulukkomme on erilainen eli pienituloisten ryhmässä verotus olisi kevyempi. Tämän tyyppisiä asioita siitä kirjasesta kyllä löytyy.

Mitä tulee säästölakeihin, joita on vino pino tullut eduskuntaan käsiteltäväksi, ryhmämme on niitä käsitellyt ja miettinyt keinoja, miltä osin ne ovat hyväksyttävissä, miltä osin hylättävissä. Koska tulopoliittinen ratkaisu näitä ehdotuksia tulee osin muuttamaan, niin linjauksemme näissä asioissa selkenevät myös sen myötä, mitkä nuo muutokset myöhemmin ovat.

Kaiken kaikkiaan tämä ed. Seppäsen provokaatio siitä, että vihreät kannattaisivat sosiaalisen eriarvoisuuden lisäämistä, ei pidä paikkaansa. Myös monissa tilanteissa olemme korostaneet sitä, että laman maksajiksi eivät saisi joutua kaikkein vähäosaisimmat, vaan ylipäättään tulee noudattaa oikeustajua siinä, miten lamaa paikataan. Keskeisesti olemme esittäneet, että tulisi lisätä erilaisia resurssi- ja haittaveroja ja tätä kautta saada lisää verotuloja valtiolle.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä olen pyytänyt vihreiltä varjobudjetin. Ei tässä mitään sanallisia perusteluita ole. Minä katson tätä ehdotusta. Mitäs merkitystä niillä sanoilla on, jos ne eivät näy numeroissa? Eläkeläisille ei voi antaa indeksikorotuksia, jos ei anneta rahaa. Siinä mielessä sanoilla eivät eläkeläiset tule toimeen. Jos te olette tosissanne sitä mieltä, että eläkeläisille pitää panna indeksikorotukset, niin kirjoittatte sen näkyviin siihen, mikä on teidän vaihtoehtobudjetinne. Ei täällä eduskunnassa bluffata sellaisilla papereilla, että ilmoitetaan, että meillä on vaihtoehto, ja sitten ei olekaan.

Toinen kysymys on suurituloisille annettavat verohelpotukset. Ei teidän budjetinne tulopuolella ole luopumista suurituloisille annettavista verohelpotuksista sitten, kun ruvetaan puhumaan rahasta. Minä teen sen johtopäätöksen, että te olette erittäin epäsosiaalisella linjalla, mitä tulee verotukseen, kunnes esitätte sellaisen vihreiden vaihtoehtobudjetin, että siellä myös rahasummissa näkyvät teidän vaihtoehtonne.

Ed. Hautala: Arvoisa puhemies! Tässä tuli nyt monissa puheenvuoroissa todistettua, että vihreät ovat käynnistäneet tällaisen uuden yhteiskunnan Robin Hood -projektin. Kyllä meidänkin tavoitteenamme on ottaa rikkailta ja antaa köyhille. Kun olemme tällaisesta puhuneet, niin monet ovat tulleet meille sanomaan, että vihreät ovat ottaneet sen paikan, joka vassemmistolla tässä yhteiskunnassa on perinteisesti ollut.

Toinen asia, johon haluaisin kiinnittää huomiota on se, että ammattiyhdistysliikkeeltä olisi nimenomaan tätä tulosopimusta laadittaessa odottanut jonkinlaisia laadullisia vaatimuksia. Kun ei voida vaatia lisää markkoja, niin olisi pitänyt esimerkiksi kaivaa taskusta se ehdotus, jonka tiedän SAK:ssa valmistellun: se, että työsuojeluorganisaatiota pitäisi voida käyttää ympäristönsuojelun edistämiseen. Työsuojeluvaltuutetuille pitäisi vaatia oikeudet tarvittaessa kovan paikan tullen vaikka pysäyttää tehdas ja koneet, jos ympäristö on uhan alla. (Ed. Vähäkangas: Hänellä on jo se oikeus!) Miksi te ette koskaan puhu näistä asioista? Nimenomaan nyt, kun ei voi vaatia lisää markkoja, pitäisi ottaa visioita käyttöön.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Hautala osoitti sen, että hän ei ilmeisesti tunne kovin paljon työsuojeluvaltuu-

tettujen oikeuksia tällä hetkellä. Työsuojevaluuttutulla on työnteon keskeytys-oikeus nytkin, mutta se on erittäin rajattu ja erittäin suurta vastuuta merkitsee työsuojevaluuttutulle, mikäli hän tätä oikeutta käyttää.

Mutta kun ed. Hautala väitti, että vihreät ovat Robin Hood -liike, joka ottaa rikkailta ja antaa köyhille, ei ainakaan ole valitettavasti näkynyt valtion tulo- ja menoarvio- ja -käsittelyn yhteydessä, että vihreät olisivat näin tekemässä.

Ei myöskään tämä tuporatkaisu ole mikään Robin Hood -ratkaisu ainakaan matalapalkkaisten naisten osalta. Naisten on ilmeisesti turha enää haaveilla, että samanarvoisesta työstä maksettaisiin samaa palkkaa joskus vuonna 1995. Nimittäin tämä tuporatkaisu ei tuo minikäänlaista matalapalkkaerää, joka korjaisi esimerkiksi naisten jälkeensääntämisyyttä palkoissa. Naisten osuus miesten palkoista on tällä hetkellä noin 70 prosenttia, ja niin tulee olemaan myös tämän kaksivuotisen tupon jälkeen, mikäli tämä tuposopimus tullaan hyväksymään, niin kuin valitettavasti näyttää. Eli mitään edes kosmeettisia parannusehdotuksia ei edes pyrittykään tekemään tähän tulopoliittiseen ratkaisuun.

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Ed. S.-L. Anttila kertoi käsityksensä, että 20 prosentin kustannusten leikkaus olisi ollut paikallaan. Minulle on tullut paljon postia niin kuin monille muillekin viljelijöiltä tänä syksynä. Eräs Salon seudun viljelijä numeroilla osoitti, että hänen ansionsa putoavat 20 prosenttia, (Ed. S.-L. Anttila: Kyllä!) ja piti sitä suoranaisena katastrofina. Tämän kaltaistako linjaa ed. Sirkka-Liisa Anttila edustaa palkansaajiin nähden?

Minusta on aika mielenkiintoista ollut lukea niitä kommentteja, joita nyt syntymässä olevasta tulopoliittisesta linjasta on annettu. Sitähän on pidetty ainutlaatuisena. Ainutlaatuinen se onkin. Minä en ainakaan tiedä missään tehdyn sopimuksena sellaista ratkaisua kuin meillä Suomessa. Lainsäädäntötoimin ja pakkotoimin kyllä sellaisia on monissa kansantalouksissa jouduttu tekemään, mutta sopimus suunnan kääntämiseksi nousuun on todella saavutus. Ollaanpa sen tulonjakovaikutuksista eri ryhmien kesken toisaankin mitä mieltä hyvänsä, niin tämä on kuitenkin osoitus yhteisestä halusta kääntää talous uudelleen nousuun.

Mitä tulee pääjohtaja Sundqvistin kannanotoihin lehdistössä siitä, miten säästöpakettia tai joitakin muita eduskunnassa olevia asioita pitäisi käsitellä, toistettakoon nyt kaikille hallitusryh-

mien edustajille kerran vielä, että sosialidemokraattinen ryhmä oppositioasemassaan ei ole luovuttanut oikeuksiaan minnekään, emme ammattiyhdistysliikkeelle emmekä eduskunnan ulkopuolisille tahoille, vaan me käymme itsenäisesti omien linjanvetojemme perusteella ja tietenkin yhdessä puoluejohdon kanssa keskustelun siitä, millä tavalla budjettia on korjattava. Siitä on olemassa jo monia valmiita, harkittuja päätöksiä, ja näistä linjauksista totta kai pidämme kiinni.

Ed. S.-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Louekoskelle vastaan vielä kerran 20 prosentin kustannusten leikkauksesta. En suinkaan ole vaatimassa, että se pitää tehdä palkkoja leikkaamalla. Kun tiedän, että se ei ole käytännössä mahdollista, siitä oma talouspoliittinen ajatteluni onkin perustunut juuri siihen, että siihen olisi tarvittu myöskin devalvaattoriratkaisu. Tämä on ollut hyvin olennainen osa sitä.

Viljelijöiden tulotason leikkauksesta olen ed. Louekosken kanssa aivan samaa mieltä. On todella näillä ratkaisuilla, jotka nyt eduskuntaan on annettu, saatu aikaan se, että 20–30 prosenttia viljelijöiden tulot ovat keskimäärin pienentyneet. Viljanviljelytiloilla, erityisesti jos on ollut leipäviljaa, leikkaus on 50 prosenttia, jopa yli sen.

Minusta nyt ydinkysymys onkin, ed. Louekoski, että kaikkien yhteiskuntaryhmien tulee olla tupoa ajatellen samalla viivalla eli on aika tarkistaa viljelijöitä koskevaa tulosopimusta ja saattaa se yhdenvertaiseksi nyt syntyvän tupon kanssa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen erittäin ilahtunut kuullessani ed. Louekosken toteavan, että sosialidemokraattinen ryhmä ei ole luovuttanut oikeuttaan päättää lakiesityksistä millenkään ulkopuoliselle taholle. Tätä linjanvetoa olemme odottaneet pitkään, sillä silloin kun sosialidemokraatit olivat hallituksessa, valitettavasti erityisesti sosiaalilainsäädäntö sovittiin tupopöydässä ja eduskunnassa vain oltiin napinpainajia. Eduskunnan päätösvallan näissä asioissa tulisi olla erittäin suuri, ja eduskunta on sivuutettu kokonaan. Pääministeri Ahon puheenvuoro sen osoitti, kun hän luetteli, minkä tahojen kanssa on oltu neuvottelussa tuporatkaisua laadittaessa. Eduskunta puuttui sieltä kokonaan. Hallitus on yrittänyt jälleen kerran sitä

helppoa ratkaisua, että tupopöydässä sovitaan lakiesitykset eikä eduskunnalla ole mitään sanomista. Olen iloinen, että sosialidemokraatit pitivät kiinni eduskunnan päättävällä. Toivotavasti näin tapahtuu loppuun asti.

Ed. Hautala aikaisemmin mainitsi, että ammattiyhdistysliike ei koskaan nosta esille semmoisia kysymyksiä kuin esimerkiksi työsuojeluvaltuutetun oikeudet myöskin ympäristönsuojelukysymyksissä. Voin kertoa ed. Hautalalle, että juuri näissä tuponeuvotteluissa ns. sisäl-
tökysymyksenä tämä asia on ollut esillä. Mutta valitettavasti tämä ei ole mennyt eteenpäin. Järjestyksessä on tietysti ollut työnantajapuoli, mutta myöskään hallituksen taholta ei ole ollut kiinnostusta viedä tätä eteenpäin. Ministeri Puhakka aikanaan lähti tätä asiaa selvittämään ja viemään eteenpäin. Tätä on eduskunnassa niin vasemmistoliiton kuin, kuten totesin, myöskin sosialidemokraattien taholta esitetty, niin että ei se asia nyt aivan niin ole, ettei ympäristöjutuista koskaan mitään olisi puhuttu. Mutta valitettavasti vihreät eivät ollenkaan tiedä eivätkä ole kauhean kiinnostuneita tietämään, mistä ammattiyhdistysliikkeen piirissä ollaan kiinnostuneita.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sirkka-Liisa Anttila sanoi, että olisi tarvittu 20 prosentin kustannusten alentaminen. Samalla hän totesi, että sen pitää koskettaa kaikkia tulonsaajaryhmiä. Ed. S-L. Anttila on kerran aikaisemmin vastannut kysymykseeni, kun olen kysynyt, pitääkö kaikkien pienituloistenkin uhrautua, että ei suinkaan voida puhua kaikkein pienituloisimmista ihmisistä tässä uhrautumisessa. Kuitenkin ehdotettu tuporatkaisu leikkaa kaikilta. Kannattaa huomata, että matalapalkkaisille ihmisille se merkitsee 300—400 markkaa kuukaudessa nimellisansioista. Se on kova leikkaus näissä tuloluokissa.

Mitä tulee siihen, kestääkö tupo ja riittääkö tuo 7 prosenttia, minä vähän epäilen. Minulla on tietoja siitä, että nimenomaan vientiteollisuuden edustajat ammattiliittojen hallinnossa ovat hyväksyessään tämän päätöksen suhtautuneet siihen varauksella ja ilmeisesti odottavat pakkodevalvaatiota, koska tietävät, että tällä ratkaisulla ei vientiteollisuutta jaloilleen nosteta.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Ei tainnut tulla vastattua ed. Seppäselälle, että vihreiden varjobudjetissa on esimerkiksi verotettavan tulon alarajan nosto. Näyttäisi siltä, että vihreät ovat

tarpeettomasti säästäneet toimittaessaan varjobudjetin ed. Seppäselälle. Siitä puuttuu tekstiosa, mutta sen tulee ehdottomasti saamaan paperille painettuna.

Ed. O. Ojala kyllä aivan oikein totesi, että tästä syntymässä olevasta tulo- ja varjoratkaisusta puuttuvat samapalkkaisuuden ainesosat. Se on varmasti sen sopimuksen puute, joka ei kyllä mielestäni kokonaissaldoa vielä heikennä. On huomattava, että sopimuksen ovat hyväksyneet yksimielisesti TVK, Akava ja STTK. Sopimuksen täytäntöönpanohan tapahtuu liittokohtaisesti, ja se ammattiyhdistysliikkeen aktiivisuus, jota täällä on tuotu esiin ympäristöasioissa, voi toteutua liittokohtaisessa täytäntöönpanossa. Tässä ammattiyhdistysliike nyt kyllä testataan. Kun vaadin jotain ammattiyhdistysliikkeeltä, pyydän huomauttaa, että olen vuonna 1959 liittynyt Suomen Merimies-Unioniin ja siitä lähtien kuulunut johonkin ammattiyhdistykseen elämänvaiheista riippuen.

Ed. Seppänen väitti, että vihreät ovat hallituksen linjalla. Olin kuulevinani siinä ikään kuin kaikuna: "Miksi ette ole vasemmiston linjalla?" Haluaisin vastata kummallekin puolelle: vihreät ovat omalla linjallaan.

Ed. S e p p ä n e n : Herra puhemies! Käsiteltävänä on lisävaltuuksien antamisesta valtion lainanottoon. Siinä mielessä tietysti on kohtuutonta, että ed. Hautala vaatii meitä keskustelemaan joistakin vihreiden ehdotuksista, kun käsiillä on selvä asia, josta me puhumme. Toivomme, että myös vihreät keskustelisivat täällä käsiteltävänä olevasta asiasta eivätkä toisi ylimääräisiä omia esityksiään esille. Haluaisin vihreiltä vielä selvän kannan hallituksen lisälainanottovaltuuksiin. Oletteko hyväksymässä 7 prosentin palkanalennukset myös pienituloisilta ihmisiltä vai oletteko vastustamassa niitä, niin kuin vasemmisto tekee? Mielestäni vasemmisto on pienten ihmisten asialla, eikä vihreitä tarvita silloin, kun vastustetaan pienituloisten palkanalennusta. Vihreät kelpaavat kyllä mukaan porukkaan. Nyt kun menemme päivän tekstiin toivoisin, että vihreät yksiselitteisesti ottaisivat kantaa siihen, hyväksyvätkö he myös pienituloisille palkanalennukset, joita tulopoliittisessa esityksessä on. Jos ette vastaa, niin uskon, että hyväksytte, ja pidän sitä teidän kantananne.

Ed. H a u t a l a : Arvoisa puhemies! Tehdään vielä kerran selväksi lyhyesti, että vihreät ovat tehneet oman esityksensä siitä, että palkanalen-

nuksia tulee kohdistaa asteittain suurituloisimpiin ja pienituloisten tulee kokonaan niiltä välttää. On nimenomaan ollut ay-liikkeen ongelma, että ei uskalleta tehdä tällaisia eroteltuja ratkaisuja. Aina puhutaan vain keskiarvoratkaisuista, mutta miten paljon esimerkiksi sosiaalidemokraatit olisivat valmiita tällaiseen? Se ei ehkä ole tämän keskustelun paikka, mutta kyllä tämä on hyvin suuri ongelma, joka liittyy myös matalapalkkakysymykseen ja naisten ja miesten palkkaeroihin. Tarvittaessa varmasti eduskunta voi asiosta tehdä jopa lakiesityksiä, jos ammattiyhdistysliike ei pysty esimerkiksi naisten ja miesten palkkaeroja tasoittamaan.

Ed. S a a r i o : Arvoisa puhemies! Minulla ei ole ollut erityisiä harhakuvia tulkita ed. Seppäsen perimmäisiä talouspoliittisia tarkoituksia, mutta en kuitenkaan uskonut, että hän näin voimakkaasti paljastaisi pettymyksensä sen johdosta, että tulopolitiikan vankkurit ovat nyt lievästi nytkähtäneet eteenpäin.

On varsin mielenkiintoista muutoin rohkeus suhteessa ihmisten ymmärtämiskykyyn, jota hän osoittaa, kun hän tekee ehdotuksen, jossa syyttää valtiolta ja hallitusta velkaannuttamisen vauhdittamisesta. Jos muistetaan keskustelut, jotka ed. Seppänen ryhmätovereitensa avustuksella on täällä vuoden mittaan käynyt, on ollut selvästi nähtävissä, että se, mihin ed. Seppänen kumppaneineen pyrkii, on ollut selvästi politiikkaa, jonka tarkoituksena on ollut mieluummin vauhdittaa menoja. Toisin sanoen heidän taholtaan on puhtaasti ja yksinkertaisesti jarrutettu tai ilmoitettu tultavan jarruttamaan kaikkia niitä toimia, joilla pyritään aikaansaamaan kansantalouteen säästöjä. Ennennäkemätön takinkäänös ei kuitenkaan onnistunut, sillä punainen vuori sieltä viihtä.

Ed. S e p p ä n e n : Arvoisa puhemies! Mielenkiintoista ja mukavaa on, että tulee kokoomuslaisia edustajia käymään paikalla tarttumaan siihen osaan keskustelua, joka on silloin käynnissä, tietämättä että asia on täällä keskusteltu jo aika kauan eli pari tuntia sitten siltä osin selväksi, että eihän tässä ongelma ole niinkään valtion menot, vaan valtion tulot. Te olette hallituksessa toimineet sillä tavalla, että valtiolle on luotu 20 miljardin markan tulovaje poistamalla erilaisia valtion tulokohtia, jotka aikaisemmin ovat tuoneet valtiolle tuloja. Nämä verohelpotukset te olette antamassa suuryrityksil-

le. Otatte pois pienituloisilta ja annatte yrityksille.

Tältä osin tupo edustaa myös samaa linjaa. Tuossa te aiheutatte valtion budjettiin 7—8 miljardin markan uuden tulovajeen. Uuden tulovajeen rahoittaminen täytyy tehdä jollakin tavalla. Teidän puheenjohtajanne Salolainen sanoi, että suurituloisten veroaleen ei saa koskea. Kun te ette ole valmiita nostamaan veroja, niin te velkaannutatte valtion. Siinä mielessä te olette täysin johdonmukaisella linjalla. Te olette teke-mässä sellaista tupoa, että taas tulee valtion kassaan 7—8 miljardin markan tulovaje, joka tulee maksuun pienituloisille ihmisille erilaisten verojen ja maksujen muodossa.

Tältä osin kokoomuksen linja näissä kysymyksissä on tulojen vähentämisen linja valtiolta. Siinä te olette kyllä deflaatiolinjalla. Aiomme äänestää ponsilauseلمان täällä läpi.

Ed. S a a r i o : Arvoisa puhemies! Siltä osin ed. Seppäsen havainnot ovat oikeat, että kokoomus järjestelmällisesti ja päättäväisesti tulee pyrkimään siihen, että maassa verokohtelussa päästäisiin lähemmäs tilannetta, joka vallitsee muissa Pohjoismaissa. Suomi on tällä hetkellä verotuksessa se maa, joka valitettavasti jää jälkeen. Tässä mielessä me pyrimme valtion tulojen kasvattamiseen sitä kautta, että maassa haluttaisiin tehdä työtä, maahan haluttaisiin syntyvän pääomia, jotka myös halutaan täällä investoida. Mutta pelottelupolitiikka, jota ed. Seppänen myötäjuoksijoinen johtaa, aiheuttaa sen, että rahat täältä pakenevat niin paljon kuin niitä nyt sitten riittää pakenemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Laineen kannattamana tehnyt kaksi perustelulausumaehdotusta:

1) ”Hyväksyessään lisälainavaltuudet vuodelle 1991 eduskunta toteaa, että edellisen hallituksen talouspolitiikka oli virheellistä: Suomen ulkomainen velka kaksinkertaistui huolimatta siitä, että oli nousukausi.”

2) ”Hyväksyessään lisälainavaltuudet vuodelle 1991 eduskunta toteaa, että nykyisen hallituksen talouspolitiikka on virheellistä: deflaatiopolitiikkaan näyttää kuuluvan keskeisellä tavalla valtion tulojen supistaminen. Vain valtiota velkaannuttamalla hallitus voi säilyttää voimassa suurituloisille annetut erityisverohelpotukset.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Lopuksi on äänestettävä perustelulausumaehdotuksista.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Seppäsen 1) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 1) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 118 jaa- ja 18 ei-ääntä, 13 tyhjää; poissa 50. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Äänestys ed. Seppäsen 2) ehdotuksesta.

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen 2) ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 110 jaa- ja 24 ei-ääntä, 12 tyhjää; poissa 53. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus toisten lisävaltuuksien antamisesta asunto-olojen kehittämisrahastolle lainanottoon vuonna 1991

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 137
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33

Ensimmäinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lainanottovaltuudet voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Ehdotan perustelulausumaa, joka on nimelläni jaettu edustajille. Sen sisältönä on se, että meillä on

huomattavasti suurempi valmius rakentaa tällä hetkellä arava-asuntoja, kuin hallitus on valmis rahoittamaan. Kiinnitän huomiota siihen, että tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä päätettiin lisätä vain 1 250 uutta rakennettavaa asuntoa. Sekin tuntuu olevan vain hallituksen juoni, koska jo kesällä lehdissä kerrottiin, että hallitus hyväksyi 26 500 asunnon rakentamissuunnitelman. Siitä on nyt jo budjettineuvotteluissa otettu 1 250 pois, joita ollaan tässä yhteydessä palauttamassa.

Nämä 1 250 jakautuvat sillä tavalla oikein, että siinä on 1 000 aravavuokra-asuntoa ja 250 asumisoikeusasuntoa. Se on huomattavasti parempi jakauma kuin niissä 25 250 asunnossa, jotka olivat hallituksen ensimmäisessä budjetissa. Siinähan oletetaan, että rakennettaisiin korkotuettuja asuntoja. Niitä ei tulla rakentamaan sillä tavalla kuin hallitus ehdottaa. Vaikka näiden asuntojen kanssa ensi vuonna rakennettavien asuntojen yhteismäärä tulee olemaan 20 500, niin siinä on 4 000 näitä korkotukiasuntoja, jotka eivät toteudu. Tältä osin hallitus harjoittaa politiikkaa, jonka seurauksena on asuntotuotantorahoituksen väheneminen ensi vuonna. Tältä pohjalta ehdotan hyväksyttäväksi seuraavan perustelulausuman:

”Eduskunta toteaa, että hallitus harjoittaa deflaatiopolitiikkaa ja luo maahan työttömyyttä eikä elvytä, kun asuntorahastolle myönnettävät lisälainavaltuudet ovat huomattavasti alhaisemmat kuin tarvittaisiin asuntohallituksessa valmiina olevien yli 10 000 kohteen lainoittamiseen.”

Ed. Laine: Rouva puhemies! Kannatan ed. Seppäsen ehdotusta ja perustelen kannatustani vielä seuraavasti:

Muistaakseni viime perjantaina tämän asian toisessa käsittelyssä ed. Pentti Lahti-Nuuttila teki ehdotuksen 200 miljoonan markan lainoitusvaltuuden lisäämisestä, niin kuin vasemmiston edustajatkin olivat valiokunnassa ehdottaneet. Ehdotusta vastustivat ne, jotka tässä salissa silloinkin muodostivat enemmistön riippumatta siitä, että monet asiantuntijat ovat pitäneet tarpeellisenä lainoitusvaltuuksien lisäämistä. Niin kuin äsken kuultiin, mm. tulopoliittiseen ratkaisuun ehdotetaan nyt pientä lisäystä.

Kun seurasin viime perjantain äänestystä, hämmästyin, että varsin monet vihreiden eduskuntaryhmän jäsenet vastustivat asuntomäärärahan lisäämistä. Sitä en ole voinut ymmärtää enkä tiedä, mikä tuon kannanoton perusteena on voinut olla.

Ed. A s t a l a : Arvoisa puhemies! Vasemmisto ja vasemmistoliitto ovat toistamiseen esittäneet, että rakennustuotanto on hyvin kannattavaa elvytystoimintaa. Hallituksen talousguru ja ylipappi Sixten Korkman on kuitenkin julkistanut hallituksen käsityksen siitä, että ei saa elvyttää, koska työttömyys vähenisi. Sen tähden kai ei riittävää rakennustuotantoa olla esittämässäkään.

Vasemmisto on esittänyt 30 000 asunnon rakentamista uustuotantona. Budjetissa hallitus esittää 25 250 asuntoa. Asiantuntijoiden mielestä tästä tulee toteutumaan vain noin 1 600—17 000. Tässä luvussa on siis runsaasti ilmaa.

Tupoesityksessä esitetään rakennettavaksi 1 250 uutta vuokra-asuntoa. Hyvä toive, mutta siinäkin on paljon ilmaa, sillä luvussa on mukana korkotukivuokra-asuntoja. Mehän tiedämme, että korkotukilainojen lainaehdotja ollaan heikentämässä ja asiantuntijat ovat sitä mieltä, että korkotukivuokra-asuntoja ei juurikaan rakenneta ensi vuonna. Tämäkin asia sisältää siis erittäin paljon ilmaa ja on siinä mielessä melkoisen bluffi.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Me kannatamme ed. Seppäsen ponnessa esitettyä näkemystä erityisesti siitä syystä, että tässä taloudellisessa tilanteessa ja rakennusalan työttömyys huomioon ottaen tämän näkemyksen toteuttamisella olisi elvyttävä vaikutus.

On kuitenkin huomattava, että meillä on tällä hetkellä tyhjiä asuntoja. En tiedä tarkkaa lukumäärää, mutta on puhuttu 15 000 asunnosta, jotka olisivat markkinoilla kaupanteon kohteena, jos maan taloudesta olisi huolehdittu sillä tavalla, että ihmisillä olisi uskallusta ja toisaalta varoja niiden ostamiseen. Näin ollen ihmiset, jotka haluaisivat ostaa omistusasunnon, joutuvat tässä tapauksessa turvautumaan vuokra-asuntokantaan. Talouspoliittiset ratkaisut, jotka on tehty näiden kahden päivän aikana, johdattavat tilanteen entistä enemmän siihen, että nämä 15 000 asuntoa tulevat olemaan tyhjinä, ellei niitä sitten konkurssihuutokaupan kautta sijoittajille myydä. Yhteiskunnassa on jotakin pielesä, kun rakennetut asunnot eivät käy kaupan, niitä ei ole varaa eikä uskallusta ostaa. Tämä on yhteiskunnan varojen tuhlausta. Mutta me kannatamme toki perustelulausumaan, koska kysymys on myös elvyttävästä vaikutuksesta rakennuslalle.

Ed. L u u k k a i n e n : Arvoisa puhemies! Kun lisävaltuuksien antaminen asunto-olojen kehittämisrahastolle oli esillä valtiovarainvaliokunnan verojaostossa, kuulumme asiasta useita asiantuntijoita. Heidän näkemyksistään ei käynyt ilmi, että olisi suuria paineita korottaa näitä määrärahoja juuri nyt. Valtiovarainvaliokunnan verojaosto oli yksimielisesti hallituksen esityksen kannalla. Sosialidemokraattiset jäsenet kuin myös vasemmistoliiton jäsen olivat samaa mieltä. Vasta valtiovarainvaliokuntavaiheessa tuotiin lisäesitys yllättäen esille, ja itse tulkitin tämän pelkäksi politiikan teoksi.

Ed. S e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Manaisin todistajaksi nyt asuntonministeri Rusanen tässä kysymyksessä. Olen kovasti hämmästynyt, jos asuntonministeri Rusanen voi tässä kysymyksessä olla valtiovarainministeriön linjoilla. Onko todella niin, että valtiovarainministeriö on Suomessa se auktoriteetti joka kertoo, onko tarvetta asuntorakentamiseen vai ei? Onko ministeriö se viranomainen, joka sanoo, onko Suomessa painetta rakentaa lisää asuntoja vai ei?

Me tunnemme valtiovarainministeriön ja tiedämme että se tekee kaikkensa ajaakseen kansantaloutta alas. Valtiovarainministeriössä harjoitetaan Viinasen deflaatiopolitiikkaa, ja siihen ei kuulu asuntojen rakentaminen. Jos ministeri Rusanen myös tyytyy siihen, että eduskunnan jäsenet, jotka ovat valtiovarainvaliokunnan jäseniä, tulevat todistamaan, että painetta asuntorakentamiseen ei ole, niin olen syvästi hämmästynyt. Katson myös, että ministeri Rusanen ei hoida työtehtäväänsä kunniallisesti ja kunnollisella tavalla, jos ainoa todistus valtiovallan tai hallituksen taholta tulee tässä asiassa epäsuorasti valtiovarainministeriön edustajalta tänne saaliin.

Ministeri R u s a n e n : Arvoisa puhemies! Kysymyksessä on lisälainanottovaltuudet ja -oikeudet, jotka liittyvät toiseen lisäbudjettiin. Voin vain todeta mielihyvällä sen, että valtiovarainministeri Viinanen on eilisessä tuporatkaisussa hoitanut tätä asiaa niin hyvin, että kohennusta ja parannusta asunto-oloihin ja asuntotuotantoon on todennäköisesti kolmannessa lisäbudjetissa vielä tuleva. Mielestäni kyseinen asia, asuminen ja siihen liittyvät yksityiskohdat, on sen laatuihin, että se ei huutamalla parane. Täytyy vain yrittää käytännön toimin ja asialinjalla edetä, niin asiat saadaan parhaiten ratkaisua.

Ed. Myller (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me, jotka olemme vaatineet tuntuvaa lisäystä asuntotuotantoon, emme todellakaan ole tehneet sitä huutamalla, vaan järkeä puhumalla sen vuoksi, että juuri tällaisessa tilanteessa, jossa me nyt olemme, on satsattava sellaiseen järkevään investointitoimintaan, joka ei aiheuta käyttökustannuksia ja on tarpeellista ja on kuitenkin rakennettava. Mielestäni olisi erinomainen tavoite, että tässä tilanteessa Suomessa päästäisiin pois asutopulasta. Meillä on käytännössä siihen mahdollisuudet. Toivon, että hallituksesta löytyy tällaista halua.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minua hieman ihmetyttää, minkälaisia asiantuntijoita valtiovarainvaliokunnassa on ollut kuultavana, jos on voitu ymmärtää niin, että he eivät tue tällä hetkellä asuntojen lisätuotantoa. Jo tämän vuoden aikana pitäisi lähteä liikkeelle, mutta tulisi myöskin muuttaa kokonaan ensi vuoden budjettiesityksen sisäistä rakennetta. Kaikkien niiden asiantuntijalauseuntojen pohjalta, joita ympäristövaliokunta on kuullut, syntyy yksimielinen käsitys siitä, että nimenomaan asuntotuotantoon, niin vuokra- kuin asumisoikeusasuntoihin, olisi monestakin syystä juuri oikea aika osoittaa enemmän varoja.

Mitä tulee tulopoliittiseen ratkaisuun asumisen osalta, niin täytyy sanoa, että olen erittäin pettynyt. Siinä on luvattu kolmannessa lisäbudjetissa vain 1 250 asuntoa, eikä vuoden 1992 budjetin sisällä ole tapahtunut mitään muutoksia.

Ed. Lahti-Nuuttila: Rouva puhemies! Viime perjantaina tämä asia oli toisessa käsittelyssä. Me ehdotimme tuolloin valtiovarainvaliokunnassa esitetyn vastalauseen mukaisesti suurempia lainanottovaltuuksia. Me kuitenkin hävisimme äänestyksen. Ilmeistä on, että ed. Seppäsen jonkin verran epämiellekkäästi muotoiltu ponsi ei myöskään menisi läpi.

Nyt on mielestäni tärkeää se, että me todella keskitymme hävittyämme tuon perjantaisen äänestyksen huolehtimaan siitä, että asuntorakentamiseen ja erityisesti vuokra-asuntorakentamiseen voidaan lisätä määrärahoja ensi vuoden tulo- ja menoarviossa. Täällä on aivan oikein korostettu sitä, että tässä tilanteessa elvyttävänäkin keinona asuntorakentamisella ja erityisesti vuokra-asuntorakentamisella on todella suuri merkitys.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! On tietysti varsin persoonallista antaa jälkikäteen selitys, miksi käyttäytyi viime perjantaina viittä vaille 16 äänestyksessä niin kuin käyttäytyi. Silloin äänestin suurempien lainanottovaltuuksien puolesta. Käyttäytymiseni perustui kahteen merkittävään näkökohtaan: Ensinnäkin paitsi että tietysti asuntoja tarvitaan, nyt rakentaminen on halpaa, kun tilanne on se kuin on. Toiseksi jos on kuitenkin oikein se, että tällä hetkellä ei pystytä käynnistämään riittävästi rakennustuotantoa, niin rahatkin jäävät sopivasti käyttämättä eivätkä nämä valtuudet mene tavallaan hukkaan. Nyt on käynyt niin, että eilen on todettu tuporatkaisun yhteydessä, että onkin mahdollista käynnistää enemmän asuntotuotantoa kuin oli suunniteltu viime viikolla, joten ilmeisesti tämä oletus tulevaisuudesta, johonka yhdyin perjantaina, oli oikea.

Ed. Paloheimo: Arvoisa puhemies! Ed. Kautolle, kun hän ihmetteli, minkälaisia asiantuntijoita valtiovarainvaliokunnassa on ollut kuultavana: En minäkään tiedä, minkälaisia siellä on ollut kuultavana, mutta saattaa olla tietysti, että siellä on ollut sellaisia asiantuntijoita, jotka tietävät, että maassa on 15 000 uutta tyhjää asuntoa ja moninkertainen määrä vanhoja tyhjiä asuntoja, ja jotka yrittävät suojella ihmisiä joutumasta kahden asunnon loukkuun vielä suuremmassa määrin kuin nykyisin.

Ed. Kautto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta tämä on aivan eri asia. Kun puhutaan asuntotuotannosta, pitäisi myös samalla puhua siitä, minkälaisista asunnoista puhumme. Jos todella on näitä myymättömiä asuntoja, niin kuin on jossain arveltu, noin viitisentoistatuhatta, se ei kuitenkaan auta tipaakaan näitä ihmisiä, jotka tällä hetkellä etsivät kohtuuhintaista vuokra- tai asumisoikeusasuntoa. Tuskin siihen löytyy mistään varoja, että nämä tulisivat tilannetta helpottamaan. Ja ei kai liene myöskään tarkoitus, että yhteiskunnan varoilla tämä lysti tehtäisiin.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä 15 000 asuntoa ovat todella ns. kovan rahan asuntoja, ja sitten niistä on noin 1 100 aravaomistusasuntoa, eli ne ovat kaikki sellaisia, jotka ihmisen pitäisi saada omistukseensa, jotta niille asunnoille tulisi käyttäjiä. Nyt suurin paine maassamme kohdistuu kuitenkin aravavuokra-asuntoihin ja asumisoikeus-

asuntoihin, ja niihin hallitus ei myöskään ensi vuoden budjettiesityksessä, saati sitten tämän vuoden kolmannessa lisämenoarviossa tuo ratkaisua, vaan sallii tämän asuntorakentamisen painopisteen kohdistuvan väärin. Tältä osin olisi erittäin tärkeätä, että meillä rakennettaisiin enempi aravavuokra-asuntoja ja enempi asumisoikeusasuntoja. Asumisoikeusasuntojakin on jonossa 2 000 yksinomaan pääkaupunkiseudulla valmiina toteuttamista varten, 2 000 asuntoa suunnitelmissa. Niille ei olla antamassa rahaa, koko maahan annetaan 2 000, eli paine tulee sitä kautta. Sitä paitsi asuntohallituksessa on tällä hetkellä 10 000 asunnolle valmius aloittaa rakentaminen heti, kun rahaa tulee, muttei hallitus käytä sitäkään mahdollisuutta elvytykseen antamalla näille asunnoille niin sanotusti vihreää valoa lisäbudjetin tai ensi vuoden budjetin välityksellä.

Ed. Paloheimon todistus siitä, että on tyhjiä asuntoja, on arvoton, koska ne asunnot ovat väärinä asuntoja. Me vaadimme ihan toisenlaisia asuntoja rakennettaviksi: sellaisia asuntoja, joille on kysyntää, eikä niitä, joille ei näytä olevan nykyisessä korkotilanteessa kysyntää.

Ed. Paloheimon (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustajille Kautto ja Seppänen lyhyesti vain, että on loogisesti oikein erottaa toisistaan asuntojen fyysinen rakentaminen ja niitten hallintamuodon muuttaminen. Ei pidä rakentaa lisää asuntoja silloin, jos niitä ennestään on. Jos ne ovat hallintamuodoltaan virheellisiä, pitää pyrkiä muuttamaan niiden hallintomuoto.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kommenttina ed. Seppäsen äskeisen puheenvuoron johdosta: Olin hyvin, hyvin pitkälle hänen kanssaan samaa mieltä, kunnes hän kytki talouspolitiikan asunnontarve-asiaan. Siinä hänellä menee tässä yhteydessä pieleen, kun hän tähän ponteekin kytkee kaikki mahdolliset ulottuvuudet yhteen pakettiin: keynesläisen talouspolitiikan elvytyksineen päivineen ja toisaalta asuntotuotannon, jonka hän vuokra-asuntojen osalta aivan oikein perusteli, siinä osassa ei ole mitään huomauttamista. Mutta kun hän kytkee eri elementtejä toisiinsa, hän kytkee pois myös koko joukon kannattajia tämän ponnen hyväksymisen puolesta.

Ed. Luttinen: Arvoisa puhemies! Ed. Luukkainen kertoi, että valtiovarainvaliokun-

nan verojaostossa ei yksikään asiantuntija ollut esittänyt lisää lainanottovaltuuksia asunto-olojen kehittämiseen. Näin varmasti on. Sen sijaan valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostossa eräät asiantuntijat olivat, päinvastoin kuin verojaostossa olleet asiantuntijat, esittäneet lisävaroja asunto-olojen kehittämiseen. Siitä johtui, että sosialidemokraattiset edustajat myös halusivat vastalauseilla tuoda eduskunnan päättäväksi lisävaltuuksien eli lisärahojen antamisen asunto-olojen kehittämiseen. Nämä asiantuntijat, jotka olivat olleet asunto- ja ympäristöjaostossa kuultavina, olivat olleet vahvasti sitä mieltä, että näillä rahoilla, joita hallitus esittää, ei tulla toimeen, vaan rahaa tarvitaan enemmän. Valitettavasti vain perjantaina, jolloin äänestys suoritettiin, täältä oli kadonnut niin paljon ihmisiä pois, että äänestys hävittiin. Nyt ollaan vain ponnien varassa, joka ei tätä asiaa muuksi muuta. Hävitty mikä hävitty.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimolle toteaisin, että kunpa olisikin niin yksinkertaista, että voisimme muuttaa nämä 15 000 asuntoa pelkästään hallinto-oikeuden muutoksella vuokra-asunnoiksi. Kysymys on kuitenkin rahasta. Niistä pyydetään tällä hetkellä noin 10 000 markkaa neliöltä. Ne on rakennettu korkeasuhdannebuumissa, jolloin rakennusyhtiöt tekivät suuria voittoja, eivätkä ne suostu luopumaan niistä nykyiseen käypään hintaan. Nyt pystymme rakentamaan uusia vuokra-asuntoja noin 5 000 markalla neliöltä. Tämä tarkoittaa, että valtio pystyy samalla rahamäärällä saamaan kaksi kertaa enemmän asuntoja vuokra-asuntokäyttöön, mikäli myönnetään lisävaltuuksia asuntorahastolle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Seppänen ed. Laineen kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: "Eduskunta toteaa, että hallitus harjoittaa deflaatiopolitiikkaa ja luo maahan työttömyyttä eikä elvytä, kun asuntorahastolle myönnettävät lisälainavaltuudet ovat huomattavasti alhaisemmat kuin tarvittaisiin asuntohallituksessa valmiina olevien yli 10 000 kohteen lainoittamiseen."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lainanottovaltuudet hyväksytään.

Lainanottovaltuuksien kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Seppäsen ehdotus ”ei”.

Ensimmäinen varapuhemies:
Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 31 ei-ääntä, 21 tyhjää; poissa 52. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi ravintorasvaverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 72
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee uutta veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi sokeriverosta annetun lain 4 ja 12 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 81
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28

Ensimmäinen varapuhemies:
Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi investointivarauslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 79
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29

Ensimmäinen varapuhemies:
Ensin sallitaan keskustelu asiasta, minkä jälkeen päätetään lakiehdotuksesta.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhetta ryhtyy johtamaan toinen varapuhemies Pesälä.

9) Ehdotukset laiksi leimaverolain muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 80

Lakialoite n:o 62

Toivomusaloitteet n:ot 97 ja 141

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, joista toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Koska toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus koskee lisättyä veroa, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pitemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan hyväksytty, jos sitä kolmannessa käsittelyssä on kannattanut vähintään 2/3 annetuista äänistä. Muussa tapauksessa lakiehdotus on rauennut ja asia on palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Ehdotan hylättäväksi tämän leimaverolain muuttamista koskevan lakiehdotuksen. Kun hallituksen esitys oli täällä viime viikolla ensimmäisessä käsittelyssä, ilmoitin silloin jo, että vasemmistoliitto ei voi näin merkittävää toimituskirjoista perittävien leimaverojen korotusta hyväksyä.

Tämä on huonosti linjassa hallituksen puheitten kanssa. Viime viikolla oli nimittäin vielä puhe nollatuposta ja hallitus on hyvin auliisti puhunut aina tässä yhteydessä, että se on valmis alentamaan hintatasoa, pitämään inflaatiota kurissa jne. Kuitenkin tämän kaltainen verojen korotus, jossa esimerkiksi passeista perittävä leimavero nousee lähes neljänneksen, on kaikkea muuta kuin sitä, että pyrittäisiin pitämään hintoja alhaalla.

Viime viikolla oli puhe nollatuposta, mutta nyt kun tiedämme minkälaisen laskun hallitus on yhdessä työnantajien kanssa rakentanut tekemällä todellisen miinustupon, niin sitä suuremmalla syyllä tämän kaltaiset hinnankorotukset pitäisi kaikki jättää toteuttamatta. Ei ainoastaan tämä vaan kaikki muutkin korotukset, joilla lisätään pienituloisten ihmisten kustannuksia, pitäisi tässä tilanteessa älyt jättää tekemättä varsinkin, jos hallituksen puheet ovat jonkinlaanlaisessa linjassa tekojen kanssa.

Tiedämme myös, että hallitus ei ole juuri lupannut mitään muuta tämän tuporatkaisun yhteydessä kuin vetää muutaman epätoivoissaan ja summassa eduskuntaan mättämistään kurjituslakiesityksistä pois. Kyllä tämän kaltaiset hintojen korotukset pitäisi siksi jättää nyt tekemättä.

Ed. L a a k s o : Herra puhemies! Pyydän kannattaa ed. Apukan tekemää hylkäysehdotusta.

Viime viikolla käydyssä keskustelussa ed. Ollila muistutti nuoruudensynneistäni ja sanoi minun oman käsityksensä mukaan kannattaneen sellaista järjestelmää, jossa passeja ei tarvitsi lainkaan tai jossa ei olisi matkustamisoikeutta. Ihmettelen sitä, kuinka ed. Ollila nyt on tulossa samoille linjoille, joista minä olen luopumassa, ja vaikeuttamassa passin saantia tällaisella leimaveron korotuksella. Vieläpä ed. Ollila antaa kannatuksensa myös kiistanalaiselle matkustajaverolle, jolla silläkin vaikeutetaan matkustamista. Onko ed. Ollila nyt hairautumassa niihin nuoruuden synteihin, joista minä olen päässyt eroon?

Ed. O l l i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Totean tyytyväisenä, että tämä viikko ei ole mennyt ed. Laaksolta hukkaan. Hän on vihdoinkin keksinyt vastauksen viime viikolla käyttämäni vastauspuheenvuoroon. Sen enempää minusta tämä ei kommentteja kaipaa.

Ed. A i t t o n i e m i : Herra puhemies! Minä en pyydä kannattaa ed. Apukan ehdotusta. Me olemme miettineet asiaa ja jopa olleet kääntymässä tämänkin suuntaiseen ajatukseen hylkäyksen osalta. Jättämällä kuitenkin pois muut versiot, joita on esitetty ed. Apukan esityksen lisäksi, lähdän siitä, että leimaveron korottaminen erityisesti passin osalta on tietysti perusteltua ottaen huomioon sen, että edellisistä korotuksista on aika tavalla aikaa. Toimitusasiakirjojen osalta on ehkä hiukan toisella tavalla.

Kun puhutaan vähäosaisten matkustamisesta, minulla on kuitenkin sellainen tunne, että korotus ehkä enemmän vielä koskee ei-vähäosaisiin, jos niitä Suomessa enää onkaan hetken kuluttua. Kaikki ollaan pian niin toimitusjohtajat kuin muutkin samassa köyhyysloukussa. Näin ollen ryhmällä on tietysti vapaat kädet äänestää näkemyksensä mukaisesti niin kuin aina. Olen lähtenyt kuitenkin siitä, että tämä on niitä lintuja, joita me emme ammu alas kaikkea liikkuvaa ampumisen perusteella, vaan ainakin allekirjoittanut tulee esityksen hyväksymään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Apukka ed. Laakson kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää "ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muuten se on rauennut.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Alho, S.-L. Anttila, U. Anttila, Antvuori, Aula, Backman, Björkenheim, Enestam, Gustafsson, Haavisto, Halonen, Heikkinen, Huuhtanen, Häkämies, Hämäläinen, Jansson, Jouppila, Jurva, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäättelmäki, Kaarilahti, Kalli, Kalliomäki, Kallis, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Kempainen, Kohijoki, Koistinen, Komi, Korkea-osa, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Lahti-Nuutila, Lahtinen, Laitinen, Laivoranta, M. Laukkanen, V. Laukkanen, Laurila, Lehtosaari, J. Leppänen, Lindqvist, Linnainmaa, Louekoski, Louvo, Luttinen, Luukkainen, Malm, Markkula, Mattila, Moilanen, Morri, Muttilainen, Mäkelä, Mäkipää, Mölsä, Nikula, Nordman, Ollila, Paakkinen, Paasio, Paloheimo, Pelttari, Perho-Santala, M. Pietikäinen, Puisto, Pulliainen, Pykäläinen, O. Rehn, Renlund, J. Roos, T. Roos, Rusanen, Ryyänen, Rätty, Rönholm,

Röntynen, Saari, Saario, Saastamoinen, Savela, Savolainen, Seivästö, Siuruainen, Skinnari, Suhola, Suhonen, Särkijärvi, Taina, Tenhiälä, Tuomioja, Tykkyläinen, Ukkola, Vanhanen, Westerlund, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Vuoristo, Vähänäkki ja Zyskowitz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

R. Aho, Andersson, Apukka, Astala, Helle, Korhonen, Laakso, Laaksonen, P. Leppänen, O. Ojala, Polvi, Polvinen, Rimmi, Seppänen, Steenius-Kaukonen, Tennilä, Wahlström ja Vähäkangas.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

E. Aho, von Bell, Biaudet, Donner, Dromberg, Hacklin, Hassi, Hautala, Hiltunen, Hurskainen, Iivari, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Jokiniemi, Juhantalo, Kanerva, Kankaanmäki, Karhunen, Kauppinen, Koskinen, Laaksonen, Lahikainen, Laine, Lamminen, Lax, Lehtinen, Liikkanen, Lindroos, Lipponen, Luhtanen, Metsämäki, Miettinen, Myller, Mäki-Hakola, Niinistö, Norrback, Nyby, Näsi, A. Ojala, Pekkarinen, Pesälä, S. Pietikäinen, Pokka, Puhakka, Rajamäki, Ranta, Rask, Rauramo, E. Rehn, Riihijärvi, Rinne, Rossi, Saapunki, Salolainen, Sasi, Takala, Tiuri, Toivonen, Turunen, Törnqvist, Uosukainen, Urpilainen, Varpasuo, Vehkaoja, Viinanen, Viljamaa, Väistö ja Väyrynen.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 18 ei-ääntä; poissa 68. (Koneään. 4)

Eduskunta on hyväksynyt toisessa käsittelyssä päätetyn lakiehdotuksen.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekevänsä päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi valtion tulo- ja menoarviosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 91

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus laiksi rakennushallinnosta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 68

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 4

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus laiksi tilastokeskuksesta

Kolmas käsittely

Hallituksen esitys n:o 92

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Paloheimon: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva laki Tilastokeskuksesta sisältää 2 §:ssään kohdan, jossa Tilastokeskuksen tehtävä

määritellään. Siellä sanotaan, että "keskuksen on tehtävä ja seurattava yhteiskuntaoloja koskevia tilastoja ja selvityksiä". Tähän saakka tilastokeskuksen tarkkaavaisuus on kohdistunutkin rakennetun ympäristömme joihinkin indekseihin, esimerkiksi teiden ja rautateiden määrään, rakennusten ja asuntojen määrään jne., tai erilaisiin kansantalouden muuttujiin: rahavirtoihin, kulutuksen, ulkomaankaupan jne. indekseihin. Sen sijaan ympäristömme tilaa tai siinä tapahtuvia muutoksia ei Tilastokeskuksen vuosikatsauksissa ole esitetty.

Laki ei myöskään millään tavoin viittaa siihen, että asiassa tulisi tapahtumaan muutosta. Kuitenkin olisi välttämätöntä, että siinä tapahtuisi muutos siitä syystä, että maassa pitäisi yleisesti ottaen olla jokin tilastollinen tietopohja, jotta voitaisiin vuosittaisessa budjetissa ottaa huomioon myös ympäristön muutokset. Vuosittaisessa budjetissa ei voida tarkastella ympäristön muutoksia, ja se on näin ollen puutteellinen toistaiseksi. Tarkastelua ei voida myöskään tehdä niin kauan, kuin Tilastokeskus ei kerää taustatietoa tätä varten. Sellaisia kysymyksiä, jotka liittyvät ympäristöön ja joita Tilastokeskuksen pitäisi tarkkailla vuosittain, olisi luonnonvaraisen alueiden määrä, uusiutumattomien luonnonvarojen määrä, vesien kunto, ilmaston ja ilman kunto ja tila, maaperän tila eri puolilla maata ja eri eliölajien määrät eri puolilla maata.

Jos Suomessa edettäisiin tässä suhteessa nykyistä pidemmälle, ei Suomi suinkaan olisi ensimmäinen maa maailmassa, jossa näin toimitaisiin. Esimerkki on olemassa. Hollannissa on jo vuosien ajan tehty erittäin seikkaperäistä tilastoa vuosittain kaikista niistä seikoista, jotka äsken mainitsin, ja tällä tavoin ne voidaan jatkuvasti ottaa kansantalouden laskelmissa huomioon.

Arvoisa puhemies! Jos valtiontaloutta ja tulevaisuutta halutaan suunnitella kuten tähänkin asti pelkästään rahavirtojen kokonaisuutena, silloin jätetään eräs merkittävä, ehkä merkittävin, osa huomioimatta. Tässä suhteessa täytyisi tapahtua pikainen muutos. Jotta tällainen muutos voisi tapahtua, on lähdettävä Tilastokeskuksen toiminnasta ja lakiin Tilastokeskuksesta pitäisi saada asianomainen huomautus.

Ed. U. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Kannatan ed. Paloheimon lyhyttä ja perusteltua ponsiehdotusta.

Jo tällä hetkellä Suomessa monet tutkimuslaitokset, vesi- ja ympäristöpiirit keräävät erinäisiä

tietoja ympäristömme tilasta, mutta on erittäin olennaista, että tietoja kerätään systemaattisesti ja vertailukelpoisesti ja niitä kerätään riittävän monelta eri sektorilta, mitä ed. Paloheimokin toi puheenvuorossaan esiin, ja että kehitellään indikaattoreita, jotka otetaan huomioon yhteiskuntakehitystä ja taloudellista kehitystä arvioitaessa. Erinomaisen tärkeää on myös saada indikaattorit toimimaan sillä lailla, että voidaan toteuttaa kansainvälisiä vertailuja ja samanaikaisesti tukea myös ympäristövaikutusten arviointimenetelmien eli yvan kehittämistä maasamme.

Toinen varapuhemies: Huomautan ed. U. Anttilalle, että ed. Paloheimo ei tehnyt perustelulausumaehdotusta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Siinä ponsiehdotuksessa, jonka ed. Paloheimo aikoi esittää, on kiinnitetty varsin hyvään asiaan huomiota. Hän aivan oikein mainitsi, että malli tähän on Hollannissa. On kuitenkin mielenkiintoista todeta, missä tilanteessa ollaan toisaalta Hollannissa ja toisaalta koto-Suomessa. Hollannissa on viety ympäristön tila eräällä tavalla ääripisteeseen ja se on stimuloinut tekemään ympäristötilastoja, jotka yhtenäisinä asiakirjoina vuosittain julkaistaan.

Meillä ollaan luonnosta hyvin paljon enemmän riippuvaisia kuin Hollannissa. Jos meillä se puoli pettää, niin pettää koko kansantalouden pohja. Yksistään metsäteollisuuden viennin osuus on meillä noussut jo 60 prosenttiin, joka on äärimmäisen korkea arvo. Toisin sanoen metsienkin osalta meillä tarvittaisiin perustavaa laatua oleva tietoaaineisto tilastoituna. Merkittävää on se, että tieto ympäristömme tilasta on nykyisellä seurantajärjestelmällä aivan toisessa tilassa kuin se oli vielä puolenkymmentä vuotta sitten, eli ed. Paloheimon kohta tekemä ehdotus on erittäin ajankohdainen.

Ed. Laakso: Herra puhemies! Ed. Paloheimon nimissä jaettu perustelulausumaehdotus on hyvä ja kannatettava. Olen sitä mieltä, että se on myös ehdotus, joka vaatisi tuen koko eduskunnalta. Tuntuisi aika oudolta se, että esimerkiksi hallituspuolueet tällaisessa kysymyksessä, johon ei sisälly minkäänlaista puoluepolitiikkaa ja johon puoluepolitiikkaa ei myöskään pidä sekoittaa, hylkäisivät perustelulausumaehdotuksen.

Yhtä luonnolliselta tuntuisi myös se, että Tilastokeskus itse odottamatta esimerkiksi eduskunnan sille antamaa velvoitetta ryhtyisi pitämään tilastoa ympäristön tilasta ja ympäristön tilaan kohdistuvista muutoksista. Jos hallituspuolueet kummallisessa viisaudessaan päättävät hylätä ehdotuksen — en siis ymmärrä, miksi niin voisi tapahtua — luulen, että oppositio ja perustelulausumaehdotukset tukevat voivat varmastiakin neuvotella Tilastokeskuksen kanssa, jotta Tilastokeskus itse ryhtyy jo lähitulevaisuudessa pitämään tällaista tilastoa.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Sanonta kuuluu, että vanhuus ei tule yksin. Hajamielisyys vähintään näyttää seuraavan sen mukana. En huomannut äsken tosiaan tehdä perustelulausumaehdotusta, joten teen sen nyt. En lue sitä, koska se on edustajille jaettu. Toivon ed. Laakson tavoin, että hallituspuolueet voisivat tulla siihen mukaan, koska se osoittaisi hallituspuolueilta edistyksellistä mieltä ympäristökysymyksissä. (Välihuutoja)

Koska yleisö vaatii minua lukemaan ehdotuksen, minä luen sen: ”Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti asettaa tilastokeskukselle sen tähänastisten velvoitteiden lisäksi velvoitteen laatia vuosittain tilasto ympäristön tilasta ja muutoksista.” — Teen siis tämän ehdotuksen.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Vastaan ed. Pulliaiselle, niin että hän jää vastauksen velkaa, kun meillä on vuoroittainen systeemi. Ensinnäkin Hollannista ei ole saatavissa mitään muuta hyvää kuin luistimet, kukat ja sitten hajuvesi ”Hollannin kukat”, jossa on aivan huumaaava tuoksu.

Mitä tulee Tilastokeskuksen tilastointiin, niin meillä on erilaiset instituutiot, jotka keräävät tilastoja kaikista asioista — en tiedä, miten hytysten määrästä kerätään ja mihin se tilastoidaan. Mutta kaikille alueille: maa, vesi, ilma, on omat instituutionsa, jotka keräävät tietoa ja myös analysoivat ja tallentavat sitä. Jos kaikki kerätään Tilastokeskukseen, se on kylmää tietoa, joka ei palvele ketään. Mutta jos tämä tieto myös analysoidaan ja tallennetaan niissä instituutioissa kuin tähänkin saakka, se on sieltä selvästi ja selkeästi saatavissa, eikä se ole mikään Tilastokeskus. Minä en näe parhaalla ajatuksellaakaan tällä ponnella olevan mitään positiivista merkitystä, ed. Paloheimo.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tapana on, että käymme ed. Aittoniemen kanssa merkittävää yhteiskunnallista keskustelua, niin todettakoon hänelle kunnioittavana vastauspuheenvuorona, että se, mitä on Hollannissa saavutettu tähän mennessä, on se, että kun hajanaiset tilastot on koottu yhteen, on pystytty luomaan normaalille tilastolliselle järjestelmälle ns. satelliittitilasto, joka auttaa ymmärtämään vuorovaikutussysteemin talouselämän toisaalta ja ympäristön tilan toisaalta välillä. Arvoisa ed. Aittoniemi, se aukeaa teillekin, kun me joskus saamme käännettyä sen sopivalle kielelle, niin että me puhumme samaa kieltä näistä asioista.

Ed. Nikula: Arvoisa puhemies! Haluan kannattaa ed. Paloheimon tekemää perustelu-lausumaehdotusta.

Hallituksen esityksen perusteluista havaitaan, että Tilastokeskuksen tehtävänä on tuottaa yhteiskunnallisesti tärkeitä tietoa. Tilastokeskus pyrkii kertomaan meille, mitä tapahtuu todella. Toisin kuin ed. Aittoniemi haluaisin sanoa, että noilla tiedoilla on merkittävä yhteiskunnallinen käyttö. Jos me katsomme tänään pöydille jaettuja hallituksen esityksiä, joissa pyritään saamaan aikaan yhteiskunnallisia muutoksia, niissä yleensä selostetaan yhteiskunnalliset tavoitteet, ja se perustuu hyvin pitkälle siihenkin tietoon, jonka Tilastokeskus tuottaa.

Ongelmana on, että helposti tilastoinnissa pysähdytään mitattaviin ja laskettaviin kappaleisiin ja vaikeat asiat, jotka myös todella tapahtuvat, jäävät tilastoinnin ulkopuolelle. Juuri tässä mielessä ed. Paloheimon ponsi on tärkeä. Se on erityisen merkityksellinen sen takia, että meillä on maassamme yksi maailman parhaita tilastokeskuksia. Se pystyy tuottamaan, sillä on ammattitaitoa, sillä on varmastikin kiinnostusta tuottaa juuri sitä tietoa, jota tässä ponnassa esitetään.

Senkin takia viesti eduskunnalta olisi tärkeä, koska Tilastokeskus niin kuin kaikki muutkin ponnistelee erilaisten ristipaineiden alla ja uusia yhteiskunnallisesti tärkeitä tiedon alueita ei saada niin helposti avattua. Sitä tämä ponsi nimenomaisesti voi edesauttaa.

Muistutan, että Tilastokeskus on saamassa myös uuden johdon, johon yhteyteen tietysti tämä muutos erityisesti on tervetullut ottaen varsinkin huomioon, että johto tulee teollisuuden etujärjestön piiristä.

Huomaatan myös, että bruttokansantuotteen on jatkossa syytä saada kotityö, naisten palkaton työ. Bruttokansantuote muuten siinä nousee noin 50 prosenttia, mutta se on, herra puhemies, eri ponnien asia.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Vihdoin kannatan ed. Paloheimon tekemää esitystä. Kiinnittäisin huomiota siihen seikkaan, että on paljon tilastoja, mutta on eri asia, ovatko tilastot vertailukelpoisia, onko niistä vedettävissä jotain suurempia johtopäätöksiä. Kuten äskeisessä puheenvuorossani otin esiin, monet tutkimuslaitokset keräävät tietoja ja tekevät niistä tiettyjä analyysjäkin, jotka viittaavat ympäristön tilaan. Mutta jotta nämä tiedot saataisiin laajakantoisesti yhdistetyksi ja niistä saataisiin rakennetuksi sellaisia indikaattoreita, jotka todella kertovat ympäristön tilan muutoksista, siihen vaaditaan jo laajempi ja perusteellisempi tilastointisysteemi.

Tiedän, että Tilastokeskuksessa on suunniteltu ympäristön tilan tilastointimenetelmiä, joten siellä on työntekijöitä, jotka ovat tästä asiasta kiinnostuneita. Näen, että eduskunnan ponnella on mahdollisuus myös kannustaa näitä Tilastokeskuksen työntekijöitä ponnisteluissaan ympäristötilastoinnin kehittämiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Paloheimo ed. Nikulan kannattamana ehdottanut perusteluissa lausuttavaksi: ”Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että hallitus pikaisesti asettaa tilastokeskukselle sen tähänastisen velvoitteiden lisäksi velvoitteen laatia vuosittain tilasto ympäristön tilasta ja muutoksista.”

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Äänestys ja päätös:

Mietintö ”jaa”, ed. Paloheimon ehdotus ”ei”.

Toinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 78 jaa- ja 50 ei-ääntä; poissa 71. (Koneään. 5)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus laiksi teurastetun siipikarjan ja syötävän metsänriistan maastaviennistä annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 85
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Tämä asia sinänsä on ihan ok ja täysin hyväksyttävä, mutta mielenkiintoinen esimerkki siitä, että ku asianomaisen ministeriön virkamiehet valmistelevat jotakin esitystä, he perustelevat sen niin kelvottomalla tavalla, että se aiheuttaa valiokuntakäsittelyn aikana yhä uudestaan ja uudestaan asiantuntijoitten kuulemisia. Olisi miltei tehnyt mieli tehdä ponsi, joka olisi velvoittanut ministeriöitten virkamiehet kunnolla valmistelemaan asiat, jolloin valiokunnan työkin helpottuisi merkittävästi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus laiksi luottolaitosten varoista myönnettävistä eräistä korkotukilainoista annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 83
Talousvaliokunnan mietintö n:o 12

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset laeiksi teknologian kehittämiskeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja teollisuussuhteereistä annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 121
Talousvaliokunnan mietintö n:o 13

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta

Ainoa käsittely
Mainittu ehdotus
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sitten ryhdytään puhemiesneuvoston ehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 16, 18 a ja 18 b §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotukset laeiksi eräiden verotusmenettelyä koskevien säännösten muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Uusia hallituksen esityksiä

Toinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluva lokakuun 18 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 151—153, 155, 156, 159, 162 ja 166, jotka nyt on edustajille jaettu.

Poisto päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 18) asia.

19) Hallituksen esitys n:o 147 laiksi työllisyyslain 18 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemies-neuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 20) asiasta.

Keskustelu jatkuu:

Ed. T e n n i l ä : Herra puhemies! Tulopoliittinen ratkaisu on myös työttömien kannalta huono. Heihin nimittäin suunnataan hallituksen ja nyt myös ay-liikkeen taholta montakin ikävää potkua.

Ensinnäkin työttömyysturvan heikennysesitys on edelleenkin voimassa. Siitähän on kysy-

mys, vaikka alentamisprosentti on hieman pienempi kuin hallitus esitti, mutta joka tapauksessa työttömyysturva huononee.

Toisekseen palkkojen alentamista seuraava ostovoiman pienentyminen heikentää ilman muuta mahdollisuuksia vähentää työttömyyttä ja siten työttömien kohtalona on pidentyvä työttömyys keskimääräisesti.

Kolmanneksi työllisyyttä suoranaisesti parantavat toimet tässä tupossa ovat suorastaan nautettavan matalaa tasoa ottaen huomioon vallitseva työttömyystilanne.

Neljänneksi työllisyyslain heikennysesitys on yhä voimassa ja se on siis saanut nyt tuekseen myös sosialidemokraattiset ay-johtajat.

Työllisyyslain 18 §:n huonontaminen liittyy säästötoimiin. Siitä ja vain siitä on kysymys. Tässä lähdetään siitä, että toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistäminen loppuu. Tätä tullaan varmasti tässä salissa perustelemaan sillä, että vähennetään byrokratiaa, ja jopa pakkotyöllistämismisproblematiikka otetaan esille. Kuitenkin haluan tähdentää sitä, että kysymys on nimenomaisesti säästötoimesta, jonka seurauksena työttömien määrä tässä maassa kasvaa.

Tämä sanotaankin hallituksen esityksen perusteluissa varsin selvästi. Siellä nimittäin todetaan, että työllisyyslakia valmisteltaessa "ei ole otettu huomioon nykyisen kaltaista poikkeuksellisen vaikeaa työllisyystilannetta". Siitähän seuraa se, että velvoitetyöllistettyjä tuleekin odotettua enemmän. Perusteluissa todetaan edelleen, että "jouduttaisiin työllistämään vuoteen 1991 verrattuna yli kaksinkertainen määrä työttömiä, keskimäärin 70 000 henkilöä". Tästä seuraa puolestaan, että "määrärahojen tarve kasvaisi vastaavassa suhteessa".

Siis tässä on ideana se, että työllisyyslaki oli jotenkuten siedettävä laki silloin, kun se ei kovin paljon velvoittanut. Nyt kun velvoitteet astuvat voimaan, se on huono laki. Logiikkaa tämä tämmöinenkin on, mutta työttömien kannalta erittäin tylyä ja kovaa logiikkaa. "Logiikkaahan" siinä on vain se, että kun velvoitetyöllistettävien määrä kasvaa, niin työllistämismisvelvoitetta pitää vähentää, koska rahaa ei haluta käyttää, vaan säästötoimia suoritetaan.

Kyllähän näin säästöjä tuleekin nimenomaisesti työttömien kustannuksella. Lainmuutoksen seurauksena velvoitetyöllistettävien piiristä poistuu 22 000 ihmistä, 22 000 työttöntä keskimääräisesti. Valtiolla se toisi 1 819 miljoonan eli lähes 2 miljardin markan säästön. Työttömyysturvameinojen kasvu olisi tämän lainmuutoksen seurauk-

sena kuitenkin 540 miljoonaa markkaa, joten nettosäästö olisi vähäisempi, mutta toista miljardia kuitenkin. Ja siitä minusta pitääkin puhua, että nyt säästetään työttömien kustannuksella toista miljardia markkaa vähentämällä velvoite-työllistämistä ja tällä kerralla nimenomaisesti toistuvaistyöttömien eli huono-osaisimman joukon osalta työttömien keskuudessa.

Ei tämä asia muutu miksikään, vaikka puhutaisiin kuinka kauan siitä, että tulee lisää harkinnanvaraisia rahoja tai joitain muita toimenpiteitä suoritetaan sen sijaan, että tämä velvoite on voimassa. Koko työllisyyslaissahan on se idea, että ensin tulevat kaikki muut toimet ja sitten on tämä velvoitetyöllistäminen suojaverkkona, viimeisenä turvana. Nyt revitään tämä viimeinen turva ja sitä koetetaan syöttää läpi sillä propagandalla, että muihin työllisyyslain kohteisiin osoitettaisiin enemmän rahaa.

Jos todella halutaan vähentää työttömyyttä, niin mikään ei estä hallitusta panemasta lisää rahaa harkinnanvaraisiin työllistämistoimiin, investointeihin, ei mikään. Mikäs sen estää, jos halua on? Ei mikään estä hallitusta lisäämästä rakentamista. Nyt on kuitenkin kyseessä se, että tämä toistuvaistyöttömien suojaverkko aiotaan repiä, jolloin he putoavat tyhjän päälle ja vähintään toistakymmentätuhatta ihmistä jää työttömiksi tämän lainmuutoksen seurauksena, jos se täällä menee läpi.

Minusta on kummallista se, että meillä on työministeri, joka työttömyyden vähentämisen sijasta on lisäämässä työttömyyttä. En minä tämmöistä työministeriä muista eduskuntakauteni ajalta. Monenlaisia työministereitähan meillä on näitten 16 vuoden aikana ollut, mutta en minä muista tämmöistä työministeriä, joka itse on esittämässä työttömyyden lisäämistä.

Kummallista minusta on myös se, että tämä lainmuutos esitetään toteutettavaksi tavallisena lainsäädäntötoimenä. Kuitenkin kysymys on siitä, että tämä uusi työllisyyslaki on seuraamusta perustuslaista, hallitusmuodon 6 §:n 2 momentin taakamasta perusoikeudesta: oikeudesta työhön. Siitähan seuraa koko tämä työllisyyslaki.

Minä kyllä ihmettelenkin, mitä oikeuskansleri ja oikeusministeri ovat hallituksessa tehneet, kun tätä lakiesitystä on käsitelty siltä osin, mikä käsittelyjärjestyksen eduskunnassa tulee olla. Tosin hallitus on aika varovainen omassa esityksessään. Se itsekin edellyttää, että pitää pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto säätämisyjärjestyksestä. Minusta asia on ihan selvä. Kysymys on perustuslakiin kirjatun perusoikeuden, työn

oikeuden, huonontamisesta eikä sitä voida tavalisena lakina missään tapauksessa säätää.

Nyt ollaan repimässä suojaverkkoa toistuvaistyöttömien osalta, ja se on todella kova takaisku. Vasemmisto on käynyt erittäin pitkän kamppailun perusoikeuksien puolesta, ja se asia, jossa johonkin saavutukseen sentään yllettiin, on juuri työllisyyslaki. Se on ensimmäinen askel perusoikeuksien konkretisoimisen suuntaan, toteuttamisen suuntaan käytännössä. Vuonna 1971 eduskunnassa käsiteltiin hallitusmuodon täydennys, jossa oikeus työhön julistettiin perustuslain takaamaksi. Silloinhan todettiin, että valtiovallan tehtävänä on tarvittaessa järjestää jokaiselle Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä.

Kesti toistakymmentä vuotta, ennen kuin tämä perustuslain määräys saatiin työllisyyslain muotoon eli käytännöksi. Monta vaihetta siinä oli, monta vastusta voitettavana. Lopputuloksen ei ollut häävi, se ei ollut riittävä lainkaan, sillä työllistämismennoite jäi esimerkiksi nuorten osalta liian kapeaksi, vain alle 20-vuotiaita nuoria koskevaksi ja työllistämisyksikkö liian lyhyeksi eli puoleksi vuodeksi velvoitetyöllistettävien osalta.

Kokoomus on koko ajan tuntenut syvää vastenmielisyyttä työllisyyslakia kohtaan, sen olen voinut täällä havaita asian käsittelyn eri vaiheissa. He näkevät velvoitetyöllistämisen eli valtion suoran vastuunoton markkinatalouden kieltona. Sitähän se onkin, mutta nimenomaisesti minä ymmärrän sen hyvin myönteisenä asiana. Oikealla halutaan nähdä työvoimakin vain tavarana, joka otetaan käyttöön silloin, kun tarvitaan, jos ei tarvita, pannaan sivuun eli työttömäksi.

Me ajattelemme toisin. Me ajattelemme vassemmalla, että oikeus työhön on perusoikeus, joka tulee turvata, koska ilman mielekästä, järkevää työtä ihminen ei voi elää yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä eikä tuntea itseään tarpeelliseksi. Jos puuttuu työ, puuttuu onnellisen elämän perusedellytys. Näitä perusoikeuksia pitäisi laajentaa koskemaan asumista, sivistystä, terveydenhoitoa, perusturvaa jne. Tästähan on paljon puhuttukin. Mutta nyt lähdetään takapakkaa eli nyt tätä riittämätöntäkin askelta yhden tärkeän perusoikeuden eli työn oikeuden osalta ollaan peruuttamassa, sitä koetetaan heikentää. Tässä käydään hyvin isosta asiasta kiistaa. Minusta tämä pitää näin isoa taustaa vasten ymmärtää.

Haluan vielä huomauttaa, että toistuvaistyöttömät ovat hankalimmassa asemassa oleva ryh-

mä pitkäaikaistyöttömien ja ylipäättään työttömien joukossa, koska siitä tilanteesta tulee äkkiä kierre. On työttömänä, ja siitä seuraakin sitten, ettei pääse enää työhön ollenkaan. Työllisyyslaki on ollut tietty turva. Tässä kuitenkin jollain tavalla kiinnittyy työelämään ja sitä kautta ns. normaaleille työmarkkinoille. Haluan vielä tähdentää, että me emme suinkaan näe niin, että velvoitetyöllistäminen on ensimmäinen keino, se on viimeinen keino, mutta viimeistä keinoa eli pelastusrengasta ei saa särkeä. Silloin tehdään väärin, jos näin menetellään.

Vihreät puhuskelivat aiemmin tänään, että he eivät säästölakeihin ota kantaa könttänä. He katsovat asian kerrallaan, lukevat esitykset. Minä ainakin toivon, että tämä lakiesitys olisi luettu tarkkaan. Joka sen tarkkaan lukee, ymmärtää, mistä on kysymys, ja näkee, että tässä on sellainen säästötoimi, jolla työttömyyttä lisätään. Luulisi, ettei kukaan, joka työttömien tuskat tuntee, voi tällaista esitystä olla tukemassa.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelliseen puheenvuoroon viitaten haluan huomauttaa, ettei kokoomuksen kantana ole ollut välttämättä vastustaa etenkin nuorten työllistämistä, tulee se vaikka kuntien velvoitetyöllistämisen kautta. Mutta on kysymys pikemminkin siitä, että jos julkisella sektorilla ei ole paikkoja, on turha luoda teennäisiä näennäistyöpaikkoja kynäpyörittäjille. On tarkoitus turvata monilla muilla tavoilla etenkin nuorten työllisyystilanne, mutta sille pitää keksiä myös muita keinoja eikä pelkästään kasvattaa julkisen sektorin työpaikkoja, jos ei todellista tarvetta ole.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Vastauksena toteaisin, että on aika kummallista, että kynäpyörittäjä puhuu halveksivasti kynäpyörittäjäshommista. Minusta on omalaatuista, että otetaan halveksiva asenne tietynlaisiin töihin. Työllisyyslain puitteissa voidaan työllistää ihmisiä moniin erittäin tärkeisiin tehtäviin palvelusektorille ja paljon laajemmin, jos laki halutaan ottaa sellaisena kuin se on kirjoitettu. Ei siellä ole esteitä työllistää ihmisiä myöskään hyvin laajasti, jos halutaan lähteä liikkeelle. Mikään ei estä esimerkiksi harkinnanvaraisten rahojen lisäämistä, investointien suorittamista. On tarpeita palvelusektorin parantamiseen jne.

Minusta halveksiva asenne tietynlaisiin töihin on jotenkin omalaatuinen. En tiedä, tunnetteko te, arvoisa edustaja, koko tätä lakia ja sen mukaista käytäntöä, joka esimerkiksi Lapissa on ollut hyvin laajaa. Ei meillä Lapissa arvostella tätä lakia. Sitä on pidetty erittäin hyvänä. Siellähän kunnat ovat lähteneet hyvinkin laajasti panemaan sitä käytäntöön, ylikin kuntien työllistämismenpiteen. Sen lisäksi ovat valtion laitokset ja myös yksityissektori, jos niin halutaan ymmärtää. Nythän on mahdollisuus mennä omatoimiseenkin työllistämiseen. En ymmärrä, miksi te puhutte niin halveksivasti työpaikoista, jotka tätä kautta järjestyvät.

Ed. Kaarilahti (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Tennilälle, että en missään nimessä halua esilletuoda sitä, että halveksisin julkisen sektorin työntekijöitä, koska itsekin olen julkisen sektorin työntekijä. Ihmettelen, jos ed. Tennilä aliarvioi terveydenhoitajan virkaa.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Yritin katsoa, onko ministeri Kanerva paikalla, ja hän näyttää olevan omalla paikallaan. On hyvä, että hän seuraa keskustelua. Erittäin ikävää viime päivinä on ollut se, että ministerit eivät ole vaivautuneet tänne keskustelumaan eduskunnan kanssa ajankohtaisista asioista. (Ed. Vähänäkki: Eikö tuo Kanerva ole vielä ministeri?)

Herra puhemies! Hallitus on antanut työllisyyslain muutosehdotukset kahtena erillisenä lakina, ja voin sanoa, että tämä on hyvä. Hallituksen esittämät parannukset voidaan ilman muuta hyväksyä. Mitä tulee toistuvaistyöttömien velvoitteen poistamiseen, olen kerta toisensa jälkeen todennut, että kaikki parannukset työllisyyslakiin voitaisiin toteuttaa ilman lainmuutoksia. Ei niitä tarvita, vaan määrärahoja ensisijaiseen työllistämiseen voidaan osoittaa, mikä silloin automaattisesti tietysti merkitsee sitä, että velvoitteen piirissä olevien määrä pienenee. Mutta tätä mikään hallitus ei ole halunnut ottaa työllisyyslain ohjenuoraksi, vaan on lähtenyt kiipeämään toisesta päästä, väärästä päästä, puuhun ja vain pyrkinyt velvoitteita toteuttamaan ja jättänyt ensisijaiset keinot toissijaisiksi.

Olemme kuitenkin ilmaisseet valmiuden keskustella toistuvaistyöttömien velvoitteenkin poistamisesta, mutta se edellyttää tietysti silloin huomattavia muutoksia lakiin. Silloin tarvitaan nimenomaan työllisyyslain parantamista.

Nyt toistuvaisvelvoite pitää sisällään sen, että henkilö on työttömänä 24 kuukauden aikana yhteensä 12 kuukautta. Heti kun 12 kuukautta tulee täyteen, velvoite astuu päälle ja usein tulee aika lyhyelläkin varoitusaajalla, jolloin ei työvoimatoimistokaan ole voinut valmistautua siihen. Jos henkilö on ensin ollut vaikka 11 kuukautta työttömänä ja sitten saa työpaikan ja kun tämä työpaikka loppuu ja hän ilmoittautuu uudestaan työvoimatoimistoon, velvoite astuu melkein välittömästi voimaan. Näin ollen työvoimatoimistoista toistuvaisvelvoitteen täyttämistä on mm. kritikoitu.

Mutta me olemme esittäneet harkittavaksi sellaisen vaihtoehdon, että tätä 24 kuukauden aikaa voitaisiin mahdollisesti lyhentää, ei kokonaan poistaa toistuvaisvelvoitetta. Mutta esimerkinomaisesti olemme tuoneet esille, että aika voisi olla esimerkiksi 14 kuukautta, jolloin lyhyt työsuhde ei katkaisisi velvoitetta. Esimerkiksi sairauslomallaolo, jossa on välillä sairaspäivärahaa, myös katkaisee, taikka myös lyhyt koulutus katkaisee tämän velvoitteen. Ei ole tarkoituksenmukaista, että henkilö, joka on lyhyessä työssä tai koulutuksessa tai sairaana välillä, menettäisi kertyneen oikeuden ja joutuisi taas odottamaan täydet 12 kuukautta, ennen kuin tulisi velvoitteen piiriin.

Toivon mukaan ministeriössä on tehty laskelmia siitä, kuinka paljon velvoitetyöllistettäviä jäisi velvoitteen piiriin, jos tätä 24 kuukauden rajaa lyhennetään.

Toinen tärkeä lainmuutos, mitä olemme esittäneet jo niin kauan kuin laki on ollut voimassa, on aluekerroin. Sehän ei ole laissa. Alun perin hallituksen esityksessä oli, että aluekerroin olisi 1,5: Jos jollain alueella työttömien määrä on enemmän kuin 50 prosenttia yli maan keskiarvon, silloin nämä kaikki työttömät tulisi työllistää. Mutta aluekerroin on määrätty 1,8:n suuruiseksi. Tämä ei siis ole laissa. Nyt haluamme keskustella siitä, että aluekerroin sisällytetään lakiin 1,5 prosentin suuruisena. Tietysti se, että työttömyys on koko maassa voimakkaasti kasvanut, toisaalta on pienentänyt aluekertoimen merkitystä, mutta kyllä meillä edelleen on erittäin vaikeita työttömyysalueita. Silloin tietysti siellä tarvitaan kaikkein eniten työllistämistoimia.

Myös koulutustoimenpiteiden käyttäminen on perusteltua. Tähänhän hallitus on esittänyt lisäyksiä. Mutta tämän osalta voin todeta, että tähän ei vaadi mitään lainmuutosta, että näin voitaisiin menetellä.

Eräs kysymys, joka on erittäin tärkeä ja jota haluamme voimakkaasti painottaa tässäkin yhteydessä, on nuorten velvoitteen ikärajan korotus. Nuorisotyöttömyys on välittömästi noussut muuta työttömyyttä nopeammin. Kun työttömyys on yleensäkin kasvussa, niin tämä aina ponnahtaa ensimmäisenä korkealle. Jos me ajatellaan nuorten tulevaisuutta, niin pitäisi panna siihen, että nuorille pystytään löytämään työtä tai vaihtoehtoisesti koulutusta. Mutta myös nuorten omat toiveet tulee ottaa huomioon. Pakkokoulutusta ei pidä toteuttaa. Se ei johda hyvään tulokseen.

Nuorten velvoitteen ikärajan korotus on lain-säädäntökysymys. Näin ollen vaatisi lainmuutoksen, jos ikäraja nostetaan 25 vuoteen. Meidän mielestämme tämä on erittäin tärkeä ja keskeinen kysymys ja olisi tarpeen saada myös laskelmat siitä, kuinka monta nuorta tämä koskisi ensi vuonna, jos ikäraja saataisiin korkeammalle.

Olemme myös esittäneet selvitettäväksi, voitaisiinko erilaisia koulutuksen ja työn yhdistelmiä käyttää. Näitä jonkin verran on jo käytössä eri puolilla maata kokeiluluonteisesti, mutta ehkä tälläkin alueella voitaisiin tehdä vielä enemmän.

Mahdollisuus kieltäytyä tarjotusta velvoitetyöstä on asia, jota olemme esittäneet lain voimassa ollessa, koska lakia on toteutettu aivan liian kaavamaisesti. Kun velvoite on tullut voimaan, työtön on pakotettu ottamaan vastaan työ sillä uhalla, että jos ei ota, seuraa vähintään kuuden viikon karenssi. Tästähän on seurannut, että meillä on tällä hetkellä enemmän kuin aikaisemmin kokonaan työttömyysturvan ulkopuolella olevia ihmisiä näiden karenssien vuoksi. Lisäksi näin on sen vuoksi, että kun muutaman kerran on kieltäytynyt, niin ollakseen oikeutettu saamaan työttömyyspäivärahaa joutuu välillä olemaan kahdeksan viikkoa töissä, ja tämän kahdeksan viikon työjakson saaminen taas on monta kertaa vaikeaa. Näillä työllisyyslain velvoitteilla on tarkoituksellisesti puhdistettu ihmisistä työttömyysturvan piiristä.

Tuporatkaisuun sisältyy esitykset siitä, että yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajaa ei koroteta, ja toisaalta myöskin se, että ansioon suhteutetun työttömyyspäivärahan saamispäiviä ei rajoiteta 500:aan, niin kuin hallitus alun perin esitti. 55 vuotta täyttänyt voi saada päivärahaa yhdenjaksoisesti 60 vuoden ikään saakka. Nämä seikat tulevat tietysti vaikuttamaan siihen, että hyvin moni 55 vuotta täyttänyt työtön ei haluakaan ottaa vastaan velvoitetyötä. Sitä ei ole syytä

pitää minään työn kiertämisenä. Nämä ihmiset ovat yleensä sellaisia, joilla on 30—40 vuoden työura takanaan. He ovat viimeistään 15-vuotiaina lähteneet töihin elättämään itseään.

Elokuun lopussa yli 55-vuotiaita työttömänä olevia oli yli 16 000. Viimeistä lukua en ole tarkistanut. Määrä on varmasti edelleen vain kasvanut. Oletettavaa on, että näistä suurin osa ei halua ottaa velvoitetyötä vastaan. Kun hallitus arvioi, että noin 7 000 kieltäytyisi velvoitetyöstä, uskon, että näiden määrä tulee huomattavasti lisääntymään. Sitä kautta tietysti sitten tulee varoja nuorempien työllistämiseen.

Mutta tässä velvoitteesta kieltäytymisessä samoin kuin omatoimisessa työllistymisessä kuudeksi kuukaudeksi on korostettava sitä, että hallituksen on annettava hyvin selkeät ohjeet ihmisille. Heidän on tiedettävä ne riskit, mitkä liittyvät sosiaaliturvan menettämiseen myöhemmin eläkkeeseen liittyen ja kaikkiin muihin sosiaaliturvaetuuksiin liittyen, jos he eivät velvoitteita ota. Suurimmalla osalla juuri nyt, kun ansioon sidottua päivärahaa voidaan edelleen maksaa 60 vuoteen, tämä ei muodostu ongelmaksi. Mutta on ihmisiä, joilla on vaarana se, että tulee 360 sellaista päivää, joilta ei ole saanut työttömyyspäivärahaa, jolloin tuleva aika tulevassa eläkkeessä menee. Tämä voi olla suurikin summa, eikä sitä enää voi korjata, jos tämän tulevan ajan menettää.

Erityisen suuri vaara on omaehtoisissa työllistämisissä, koska hallitus on esittänyt asetuksessa, että nämä eivät olisi työsuhteita. Mielestäni tästä asiasta hallituksen olisi syytä vielä kertaalleen keskustella. Kun työllisyysasetukseen on tulossa muutenkin korjauksia ennen sen voimaantuloa, olisi syytä vielä kerran miettiä, onko oikein ja kohtuullista, että jos ihminen työllistää itsensä, se ei olisi työsuhde tai se vaarantaisi eläketurvan. Tähän toivoisin hallitukselta korjausta nimenomaan inhimillisyyssyistä.

Ne ovat erittäin vaikeita tilanteita, kun ihmiset menettävät tulevan ajan eläkkeessään. He eivät itse ole millään tavalla osanneet valmistautua siihen, että jos he ovat olleet pitkään työttömänä ennen eläkkeelle pääsyä, heille voi käydä näin. Usein esimerkiksi he ovat hakeneet yksilöllistä varhaiseläkettä ja se on hylätty kaikissa valitusasteissa. Jos heille myöhemmin se myönnetään, sitten todetaan, että välissä on yli 360 päivää, joilta työttömyyspäivärahoja ei ole saatu, kun heitä ei ole otettu esimerkiksi työvoimatoimistoon, jos heillä on työsuhde voimassa, mutta he ovat niin sairaita, etteivät pysty työtä

tekemään. Näin ollen ei ole ollenkaan näiden ihmisten oma syy, että he ovat tähän tilanteeseen joutuneet. Tähän asiaan pitäisi yleisemminkin saada korjaus aikaan, mutta ei nyt siitä tämän enempää tässä yhteydessä. Mutta juuri tässä yhteydessä tästä asiasta on tärkeää puhua viitaten työllisyysasetuksen muutokseen, joka jo syyskuussa tehtiin.

Vakavien keskustelujen jälkeen joistakin näistä muutoksista voidaan päästä yksimielisyyteen. Tässähän on se tilanne, jos sosialidemokraatit ja vasemmistoliitto ovat siihen yhdessä valmiit — ja oletettavasti SMP:llä on kiinnostusta myöskin työllisyyslain soveltamiseen — jos meillä yhdessä löytyy valmiutta vaatia hallitukselta näitä muutoksia eikä olla sellaisenaan hyväksymässä, me voimme saada tuloksia aikaiseksi. Vihreisiin en tässäkään asiassa kyllä pane paljon toiveita niiden puheenvuorojen jälkeen, joita he ovat jo aikaisemmin esittäneet.

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies, talman! — Minäkin halusin saada tuon hienon sanan kerran kirjatuksi pöytäkirjaan, ja nythän se on tehty. — Tässä ei kauan nokka tohise, kun asia on selvitetty, ei ainakaan yli kolmen minuutin.

Työllisyyslaki saatiin aikoinaan, niin kuin tiedetään, SMP:n ja sitä edustavan ministerin Urpo Leppäsen toimesta säädettyä eduskunnassa. Se on saanut sen jälkeen hyvin paljon kiitosta osakseen yli puoluerajojen sellaisten osalta, jotka yleensä välittävät työtä tekevästä ihmisistä. Nyt kun sitä tarvittaisiin tästä eteenpäin, näyttää siltä, että hallituksen on tarkoitus vesittää ne tärkeät pykälät nimenomaan, tämä 2 vuotta / 12 kuukautta tässä asiassa, väitteillä, että ei ole työtä tai toisaalta ei ole rahaa. Työtä riittää aina. Tekemätöntä työtä on paljon, siitä ei ole kysymys. Maksamaan työttömät tulevat muutenkin.

Näin ollen me emme voi hyväksyä lainmuutosta tältä osin ja erityisesti siitä syystä, että pääministeri Aho on sanonut, että pyörät lähtevät nopeasti nyt liikkeelle. Jos suuri työttömien määrä on tällä hetkellä esteenä lain voimassa pitämisessä, niin sehän ei ole kovin pitkäaikaista, koska tässä alkaa aikamoinen nousu ylöspäin hyvin nopeasti. Hyvä on, että kyntemme pysyvät kiinni, ettei pudota rattaista seuraavien kuukausien aikana. Näin pääministeri antaa asian ymmärtää. Tälle laille ja sen muutokselle ei löydy perusteita.

Sitten on hallituksen esitys n:o 148. Esitystä, että työtön voisi kieltäytyä osoitetusta työpai-

kasta, on sovellettu jo työvoimatoimistoissa, en tiedä kuinka pitkään. Hiljattain keskustelin erään baarinomistajan kanssa Tampereella. Siellä oli käynyt yhdeksän tyttöä paikalla, yksi heistä oli neljä tuntia töissä. Kaikki sanoivat, että heille sanottiin lähtiessä työvoimatoimistosta: "Ei siellä tarvitse työhön ryhtyä, mutta teidän täytyy joka tapauksessa siellä käydä." Tämä on johtanut siihen, että työvoimakortistosta on tullut jonkinlainen ilmoittautumispaikka. Sitähän se on ollut. Siellä opetetaan ihmiset halventamaan työtä.

Siihen aikaan, kun minä olin nuori mies, otettiin mitä työtä hyvänsä klapien pilkkomisesta alkaen ja vielä aivan viimeisiin vuosikymmeniin saakka. Vielä kymmenen vuotta sitten työ oli arvossaan. Tehtiin työtä, jos sitä saatiin. Tänä päivänä ei haluta tehdä, koska kassalinja on parempi. Halutaan heittäytyä omille laakereille. Jos tätä systeemiä jatketaan yhteiskunnassa, se on sen tuho. Se on aivan selvä asia. Rooma tuhoutui aikanaan tietynlaiseen rappioon. Suomen tulee käymään samalla tavalla, jos ihmisiä ei opeteta kunnioittamaan työtään.

Me lähdemme siitä, että työ, jota tarjotaan, tai koulutus vaihtoehtona, on hyväksyttävä erityisesti nuoremmassa ikäluokissa. Minä ymmärrän sellaiset vanhat paapat, jotka ovat leipiintyneet työttömyyteensä. He kirjoittavat jo ammatikseen "työtön". He ovat lopullisesti katsoneet, että ovat työttömiä. Minä ymmärrän näiden osalta asian. Turha heitä on raahata työpaikalle, pakottaa siihen, koska siitä ei enää mitään tule, mutta nuorille ihmisille täytyy antaa ymmärtää, että kun heille työpaikka kohtuudella tarjotaan, se on otettava vastaan tai sitten asianomainen koulutus. Nuoressa koulutus menee myös erinomaisen hyvin perille, ja sillä on yhteiskunnallista merkitystä sitten taas, kun pyörät alkavat pyöriä kevään devalvaation jälkeen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi puheenvuorossaan puuttui mm. tähän, onko oikeus kieltäytyä työstä vai ei. Minusta työllisyyslaissa pitäisi ottaa huomioon entistä enemmän se, että sellaisille nuorille ihmisille, joilla ei ole suoritettuna mitään ammattiin johtavaa tutkintoa, ei pitäisi olla oikeutta työttömyysturvaan. Pitäisi rakentaa järjestelmä niin, että ensin pitää olla tietty tutkinto suoritettuna, joka johtaa johonkin ammattiin, ja vasta sen jälkeen on mahdollisuus päästä osalliseksi työllisyyslain mukaisista etuisuuksista ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että

aika moni nuori liian helposti menettää opiskelumuotivaationsa juuri siksi, että tämä tarjoaa kuitenkin eräänlaisen vaihtoehdon päästä rahan kanssa tekemisiin. Nuorena, kun rahasta on puute, työttömyyskorvauskin koetaan hyvin myönteisenä asiana.

Ed. Stenius - Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemen puheenvuoron jälkeen voi todeta, että toive yhteistyöstä SMP:n kanssa on kyllä täysin turha. Ed. Aittoniemen käsitys siitä, millä tavalla työvoimatoimisto soveltaa työllisyyslakia, on aivan erilainen kuin itselläni. Esimerkiksi 55 vuotta täyttäneet ihmiset, joista puhuin, olisi ed. Aittoniemen linjan mukaan pakotettava töihin, vaikka he olisivat olleet 40 vuotta teollisuudessa töissä. Minulla on useita esimerkkejä siitä, että tänä syksynä on tarjottu kuuden kuukauden työtä henkilöille, jotka täyttävät alkuvuodesta tammi- tai helmikuussa 60 vuotta, jolloin heillä olisi oikeus työttömyyseläkkeeseen.

Asiaa ei ole voitu ratkaista millään muulla tavalla, kuin että heidän on ollut pakko tehdä uudelleen yksilöllinen varhaiseläkehakemus, jotta heillä olisi mahdollisuus kieltäytyä työstä. Jos he olisivat velvoitetyön ottaneet ja olleet töissä johonkin ensi helmikuulle asti, niin sen jälkeen heidän olisi pitänyt alusta alkaa kerätä 200:aa työttömyyspäivää, joka on edellytyksenä työttömyyseläkkeelle pääsyyn, 60 vuoden ikä ja 200 päivää työttömänä viimeisen 60 viikon aikana. Tämä on mielestäni täysin järjetöntä lain soveltamista tässä työttömyysstilanteessa. Nämä ihmiset ovat varmaan kortensa kekoon kantaneet yhteiskunnan rakentamiseksi. Eikä ole mitään mieltä pakottaa heitä siinä vaiheessa enää työhön, vaan säästää nämäkin työpaikat nuoremmille ihmisille.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Kun ed. Aittoniemi viittasi työvoimatoimistojen palvelujen luonteeseen, niin haluaisin tässä yhteydessä lyhyesti kiinnittää huomiota siihen, että työministeriö on siirtynyt tulosjohtamiseen. Se tarkoittaa tulosjohtamisen periaatteitten noudattamista myös paikallisella tasolla. Näin ollen jokainen työvoimatoimisto toimii tulosjohtamisen periaatteiden varassa tällä hetkellä.

Se tarkoittaa muun ohella sitä, että kaikki palvelusuoritteet, joita työvoimatoimistoissa tehdään, tulevat tietysti tätä kautta myös tarkastelluiksi tuloksen kannalta eli sen, johtaako työvoimatoimistossa tehty toimenpide työllistymi-

seen tai siihen verrattaviin toimenpiteisiin. Näin päästään katsomaan kaikkien toimistojen toimenpiteiden ja niiden tarjoamien palvelujen tehokkuutta. Se on erittäin tärkeää.

Pitäisin hyvänä, että jos kansanedustajilla on tiedossaan tämän kaltaista nurjamielistä asennoitumista velvoitteisiin, joita työvoimatoimistoilla on, niin siitä itse työvoimaministeriöön myös otettaisiin yhteyttä ja informoitaisiin. Eihän näin voi tietysti asioita hoitaa, mihin ed. Aittoniemi myös kriittisesti viittasi.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri on niin kaukana kentästä eikä tiedä, että tämä asiahan on ollut tiedossa jo vuosia. Se on vain pahentunut, ja nykyisin ei ole enää millään väliä.

Ed. Stenius-Kaukoselle, joka tuolla minua murhaavasti katsoi: Minä en nyt oikein ymmärrä enkä ole millään tavalla erikoisen hyvä näiden lakien tuntija. Sanon vain sen, että nuoren ihmisen on mentävä työhön. Hän ei saa valita kieltäytymistä. Mutta sen sijaan vanhat paapat voivat valita, ottavatko he työn vai eivätkö. Se on eri asia. Mutta nuorille ihmisille täytyy opettaa vielä työnteko. Näin minä tarkoitin. En minä tiedä, puhummeko me samasta laistakaan ed. Stenius-Kaukosen kanssa.

Ed. A s t a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ministeri Kanerva puuttui äsken työvoimatoimistojen työhön ja toimintaan, niin sallinette kysyä: Millä tavalla aiotte vastata niihin viesteihin, joita tulee jatkuvasti näinä päivinä työvoimatoimistoista? Henkilöt, jotka näitä työvoimapalveluja käytännössä antavat, kertovat, että työt ruuhkautuvat tavattomasti, inhimilliset voimavarat käytetään todella loppuun asti ja vielä on uhkana henkilöstörajoitukset, joita aiotaan vielä jatkaakin. Aiotaan siis vähentää tai ainakin olla lisäämättä työntekijöitä tämän paineen vuoksi. Kuinka ajattelette, että palvelut tulevat tarjotuiksi, niin kuin toivotaan ja niin kuin inhimillistä olisi? Kuinka ajattelette, että nämä virkailijat kerta kaikkiaan pysyvät hengissä?

Työministeri K a n e r v a : Arvoisa puhemies! Vaikkei hallituksen kyselytunti olekaan, niin kernaasti tähän akuuttiin ja hyvin ajankohtaiseen ongelmaan, ed. Astalan kysymykseen, tässäkin yhteydessä vastaan kuitenkin lähtien siitä, että sen ihmisen osa on helpompi, joka on työvoimatoimistossa työssä, kuin sen ihmisen

osa, joka tulee sinne palvelua pyytämään. Kai ne elämän arvot sittenkin perimmiltään ovat näinpäin, että tekemisen tuska on helpompi kantaa kuin tekemättömyyden tuska henkissäkään katannossa, aineellisista vaikutuksista puhumattaan.

Mutta ed. Astala on oikeassa siinä, että työpaine työvoimatoimistoissa on tällä hetkellä peräti sietämättömissä mittasuhteissa tilanteessa, jossa valtion koko henkilöstömenojen karsintaa joudutaan toteuttamaan. Valtioneuvostohan on määritellyt peruslinjaksi kaikille hallinnonaloille 5 prosentin säästötavoitteeseen yltämisen tämän vaalikauden kuluessa, mihin työvoimaministeriö ei tietysti sinällään kykene poikkeusta tekemään. Tämä on valtioneuvoston yleislinjaus.

Mutta on tietysti ymmärrettävää, että 5 prosentin tavoitteen suunnassa eteneminen ei voi työministeriössä toteutua tilanteessa, jossa työtömyys katastrofaalisesti on lisääntynyt. Se tarkoittaa voimakasta työpaineen kasvua ja palvelujen parantamisvaatimusta käytännön tasolla. Näin tähän tavoitteeseen tähtäävät toimenpiteet tulevat ajankohtaisiksi vasta vaalikauden loppupuolella, eivät suinkaan tässä tilanteessa, jossa itse asiassa palveluja pitäisi kyetä tehostamaan selvästi.

Kaikki ne toimenpiteet, joilla karsintaa tällä hetkellä henkilöstössä tehdään, toteutetaan hallinnon karsimisen ja vyön kiristämisen kautta, ei palvelujen supistamisen muodossa.

Ed. P a l o h e i m o : Herra puhemies! Koska olin pyytänyt aikaisemmin myös vastauspuheenvuoron ed. Stenius-Kaukoselle ja minulla nyt on varsinainen puheenvuoro, joka ei tule kestäämään 15:tä minuuttia, pidän kaksoispuheenvuoron, joista ensimmäinen osa on vastauspuheenvuoro ed. Stenius-Kaukoselle, ja sitten varsinainen puheenvuoro.

Ed. Stenius-Kaukonen sanoi aikaisemmin, että vihreistä ja nyt sitten myöskään SMP:stä ei löydy kumppaneita oppositioyhteistyöhön tässä kysymyksessä. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tehän tahdotte nostaa vain omaa profiilianne!) Haluaisin vastata ed. Stenius-Kaukoselle erästä hänen puheensa kohdasta, joka liittyi siihen, että velvoitettyölliistettävien ikäraja pitäisi nostaa 25 ikävuoteen. Minusta tämä vaikuttaa periaatteessa hyvältä. Ensi kuulemalta se vaikuttaa hyvältä, mutta aika usein, kun kuuntelen ed. Stenius-Kaukosen puheenvuoroja tässä salissa, tulee mieleen, että onkohan teillä loppujen lopuksi

pyrkimyksenä laisinkaan se, että sellaisten ihmisten lukumäärä lisääntyisi, jotka olisivat omatoimisia, aloitteellisia, tulisivat toimeen ilman yhteiskunnan holhousta jne., vai onkohan teidän tarkoituksena loppujen lopuksi pyrkiä lisäämään niiden ihmisten joukkoa, jotka ovat riippuvaisia, jotka ovat holhottavia ja joiden omatoimisuus on tapettu ja passivoitu vaiheittain. (Ed. Stenius-Kaukonen: Tavoitteena on rakentaa suojaverkko!) Minusta hyvin usein kuulostaa siltä, että teidän pyrkimyksenne on tämä jälkimmäinen. (Ed. Stenius-Kaukonen: Täysin väärä tulkinta!) — Siinä tapauksessa olisi mielenkiintoista kuulla sellaisia puheenvuoroja, missä todella osoitettaisiin tämä tulkinta vääräksi.

Tässä työllisyyslaissa on minusta joitakin erittäin myönteisiä piirteitä. Ensinnäkin hallituksen esityksen n:o 147 perusteluosassa kohdassa 1.2 puhutaan omatoimisen työllistymisen tukemisesta. Tässä on juuri kysymys esimerkiksi siitä, mistä varmaankaan ed. Stenius-Kaukonen ei kovasti pidä, eli omatoimisuudesta. Minusta omatoimisuus on erittäin hyvä asia. Kun välityksymyskeskustelussa käytin vihreiden puheenvuoron, mainitsin siinä yhteydessä, että pitäisi vapauttaa pienimuotoiset työsuoritukset kovin tiukan ja holhoavan lainsäädännön piiristä. Perustelu viittaa nyt saman tyyppiseen asiaan. Minusta esitys olisi saanut olla paljon radikaalimpikin tässä suhteessa. Se olisi voinut mennä paljon pidemmälle pienimuotoisen työn sallimisessa, kannustamisessa ja järjestämisessä.

On toinenkin kohta, joka minusta on hyvin myönteinen. Se on se, että kun toistuvaistyöttömiltä otetaan rahaa pois, niin sitähan ei oteta pois, vaan se siirretään koulutukseen. Säästö on loppujen lopuksi vain 210 miljoonaa markkaa. Mielestäni koulutukseen olisi voinut sen 210 miljoonaa markkaakin vielä pistää. Siitä syystä, että jos lamaa haluttaisiin todella käyttää hyväksi ja jos haluttaisiin käyttää sitä tuhannen taalan paikkaa, minkä lama suo, yhteiskunnan uusimiseksi ja rakenteelliseksi parantamiseksi, olisi pitänyt lähteä sille linjalle, että olisi pyritty kouluttamaan uuden tyyppisiä ammattikuntia voimakkaasti ja paljon, jotka voisivat tulevaisuudessa osallistua niihin elinkeinoelämän lohkoihin, jotka ovat odotettavissa ja tulevat varmasti kehittymään myös Suomessa.

Välityksymyskeskustelun ryhmäpuheenvuorossa mainitsin, että tulisi valita selvät painopistealueet kuten esimerkiksi kierrättävä ja säästävä tekniikka, uudet energiamuodot, biotekniikan valikoidut sovellukset, atk-tekniikan software,

metsäteollisuuden nykyistä korkeammat jalostusmuodot, ympäristötekniikka yleensä ja saasteettoman liikenteen kehittäminen. Tämä on tietysti huomattavasti aktiivisempi ote työllistämiseen kuin se, että siirretään vain ihmisiä epämääräisesti johonkin näennäistyöllistettyjen ja toistuvuustyöllistettyjen piiriin. Tässä hallituksen esityksessä ei mielestäni riittävässä määrin nyt käytetä hyväksi tätä tuhannen taalan paikaksi kutsumaani tilaisuutta. Olisi mielenkiintoista kuulla siitä syystä, minkälaisiin asioihin työministeri haluaisi ihmisiä kouluttaa?

Välittömistä toimista, jotka avaisivat kokonaan uusia näköaloja, mainitsin myös kierrätysteknikan. Tästä haluaisin kuulla lisää. Tästä haluaisin kuulla yksityiskohtaisia suunnitelmia, koska tiedän, että näin voidaan varmasti työllistää kymmeniätuhansia ihmisiä maassa tällä alalla.

Toinen vastaavan tyyppinen asia, mistä ed. Pulliainen puheenvuorossaan sanoi välityksymyskeskustelun aikana, oli kotimainen energiatuotanto. Se on myös ala, jossa voitaisiin työllistää suhteellisen ammattitaidottomia ihmisiä ilmeisesti kymmeniätuhansin. Asian ydin on mielestäni siinä, että ihmisille ei pidä järjestää näennäistä työtä. Ei kaikki liike ole työtä. Ihmisille pitää järjestää todellista työtä, sellaista työtä, jolla pitkällä tähtäyksellä on myönteisiä tuloksia.

Toinen seikka, johon haluan perusteellisesti puuttua, on koulutuskysymys. Kun puhutaan siitä, että velvoitetyöllistettävien ikäraja nostettaisiin 25 vuoteen, kuten sanoin, tämä kuulostaa periaatteessa hyvältä sillä varauksella, että minä en missään tapauksessa halua lisätä holhottavien ihmisten määrää tässä valtakunnassa. Mutta sen sijaan mielestäni pitäisi pyrkiä kannustamaan, patistamaan nuoria työttömiä koulutuksen piiriin. Olen ed. Sirkka-Liisa Anttilan kanssa samaa mieltä siitä, että velvoitetyöhön ei pitäisi ohjata sellaisia ihmisiä, joilla ei ole ammattitaitoa. Emme me ole mikään sellainen valtio enää, jossa kuuluu pitää laajoja ammattitaidottomien ihmisten massoja näennäistyössä vuodesta toiseen sillä tavoin, että petetään heitä ja itseämme.

Tässä on nyt ongelmana ilmeisesti se, että tässäkin työllisyyslaissa kuten hallituksen esityksen n:o 147 yksityiskohtaisissa perusteluissa sanotaan, on vaikuttanut hallitusmuodon 6 §:n 2 momentti, jossa sanotaan, että valtiovallan tehtävänä on järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä, mikäli laissa ei ole toisin säädetty. Kun perustuslakivaliokunta on 1980-luvulla useita kertoja toistanut tämän 2 momen-

tin sitovuuden ja kun vielä tässä työllisyyslaissa on periaatteessa täystyöllisyystavoite, on menty siihen, että työllisyyslaissa on annettu valinnanvaraisuus koulutuksen ja työn välillä. Sen jälkeen, jos on valinnut työn, ei olekaan enää valinnanvaraisuutta, sitten kyllä ohjataan niihin tehtäviin, jotka katsotaan hyödyllisimmiksi. Minusta tämän valinnanvaraisuuden ei tarvitsisi mennä näin pitkälle. Minä en välttämättä haluaisi pakkokoulutusta, mutta haluaisin kuitenkin erittäin voimakasta kannustusta koulutukseen, mitä tulee nuoriin työttömiin.

On nimittäin sillä tavalla, että tämä hallitusmuodon nykyinen 6 §:n 2 momentti on perusteltu sellaisessa yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa olojen voidaan olettaa kehittyvän suhteellisen muuttumattomina tulevina vuosina. Kun elinkeinoelämä, tuotantotekniikka ja ulkomaiset kauppasuhteet kehittyvät nopeasti niin kuin nykyisin ja ennalta arvaamattomasti kuten nykyisin, tulisi yhteiskunnalla olla mahdollisuus sopeutua nopeasti tällaisiin muutoksiin, ja se sopeutuminen tapahtuu sitä kautta, että ihmisiä pyritään kouluttamaan niihin tehtäviin, joiden oletetaan olevan tulossa, ei sillä tavalla, että heitä vain työnnetään löysästi näennäistyöllisyyteen. (Ed. Laine: Ei hallitusmuoto sitä estä!)

Mahdollisuus tehdä työtä, joka on siis hallitusmuodossa, aiheuttaa, että kaikki työllistettävät sopeutetaan olevaan ja yhteiskunnassa vallitsevaan tilanteeseen, ei odotettavaan ja tulevaan tilanteeseen. Kohta johtaa näin ollen periaatteilisella tasolla paikallaan polkevaan ja luutuneeseen tilaan, ja joudutaan järjestämään näennäistyötä.

Kunnissa on hyvin usein tapahtunut sillä tavalla, että kun jonkun työn on aiemmin suorittanut neljä, niin nyt kun sinne on tullut yksi velvoitetutyöllistettävä, sen saman työn suorittaa viisi. Minä en kiellä sitä, ettei joissakin tapauksissa olisi osuttu oikeaankin tätä lakia sovellettaessa, mutta kaikissa kunnissa tiedetään, että osa näistä työllistettävistä on näennäistyöllistettyjä.

Tästä syystä, arvoisa puhemies, lopuksi esitän harkittavaksi sen, että kun perustuslaista johtuen tässä hallituksen esityksessä n:o 148 koulutukseen suostuminen on vapaaehtoista eikä yhteiskunnalla ole oikeutta ohjata tai kannustaa työtöntä joko koulutukseen tai työhön ja kun tämä perustuslaki on maailman tiukin kirjaimeltaan, samalla tavoin kuin lepäämäänjättämissäännöksenkin kohdalta meidän perustuslakimme on ainutlaatuinen, niin pitäisi harkita sitä, voitaisiinko perustuslakia muuttaa tässä koh-

dassa niin, että tämä kohta kuuluisikin: ”mahdollisuus tehdä työtä tai saada työhön tähtäävää koulutusta”. Jos siihen tällainen muutos tehtäisiin, niin suomalainen yhteiskunta olisi huomattavasti sopeutuvampi, huomattavasti joustavampi ja huomattavasti valmiimpi vastaamaan niihin haasteisiin, joita kansainvälinen tilanne ja lähimpien vuosikymmenten tulevaisuus meille tuo mukanaan.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Työllisyysvalikysymyskeskustelussa ryhmäpuheenvuorossa, ed. Paloheimo, toin esille vasemmistoliiton jo vaaliohjelmassaan tekemän ehdotuksen, että voitaisiin hyväksyä, että henkilö työllistää itse itsensä. Hän esittää työvoimatoimistolle suunnitelman, että työllistän itseni näin ja näin pitkäksi ajaksi, ja siltä ajalta hän voisi saada sitten toimeentulon palkan tai työttömyysturvan muodossa, mieluummin palkan muodossa.

Tämä lienee juuri sitä omatoimisuutta, mitä ed. Paloheimo peräänkuulutti. Olen erittäin pahoillani, että unohdin mainita tämän asian, mutta siinä muistiossa, jonka olemme ministeri Kanervalle toimittaneet työllisyyslain muutostarpeista, olemme tämän asian esittäneet.

Ed. Rimm (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Paloheimo epäili sitä, että jos nuorten työllistämismäärä nostettaisiin 25 ikävuoteen, se olisi nuorten ihmisten holhoamista. Hän epäili myöskin sitä, että ei olisi ehkä ammattiakaan vielä tässä iässä. Kannattaa muistaa, että kyllä 23—25-vuotiailla on hyvin usein jo ammatti.

Tällaisessa yhteiskunnan tilanteessa, kun työttömiä on todella paljon, pidän kyllä tärkeänä sitä, että tätä lakia voitaisiin muuttaa siten, että ikäraja nostettaisiin, koska tärkeää olisi nimenomaan työllistää näitä nuoria ihmisiä, että voitaisiin pitää heitä kiinni tavalla tai toisella työelämässä. Pidän sitä tärkeämpänä kuin sitä, että he ovat työttöminä, koska työnsaantimahdollisuudet vapailta markkinoilta ovat hyvin huonoja. On paljon nuoria ihmisiä, jotka koskaan eivät koskaan ole tehneet ns. oikeaa työtä. Tarkoitin sillä sitä, että he olisivat voineet kävellä jonkun yrityksen työhönottokonttoriin yrityksen ilmoituksen perusteella, saaneet sellaista työtä, mitä olisivat itse halunneet.

Mitä tulee omatoimiseen työllistämiseen, niin mielestäni ed. Stenius-Kaukonen toi hyvin asiallisesti esiin, että siinä ehdotuksessa on myönteis-

tä, mutta tällaisena kuin sitä nyt esitetään, se ei ole käyttökelpoinen. Sehän edellyttää 12 kuukauden työttömyyttä, sitten voisi työllistää itsensä vain kuudeksi kuukaudeksi ja saisi siitä 145 markkaa. Ajatus on oikean suuntainen, mutta sitä varmaan neuvotteluissa rakentavasti yhdesä etsien voidaan parantaa.

Ed. P a l o h e i m o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta oli miellyttävää kerrankin todeta se, että olemme ed. Stenius-Kaukosen kanssa jostain asiasta samaa mieltä. Jos olen käsittänyt väärin hänen pyrkimyksensä ihmisten kannustamiseen ja omatoimisuuden tukemiseen, niin olen siitä pahoillani ja toivon, että se jatkossa puheissa ilmenisi tähänastista selvemmin.

Ed. Rimmiä epäilen tietynlaisesta huonokuuloisuudesta siitä syystä, että mielestäni selvästi sanoin, että minusta ikärajan nostaminen 25 vuoteen on sinänsä nopeasti ajatellen erittäin myönteinen piirre, mutta että suhtaudun siihen hieman varauksellisesti siitä syystä, että minusta sellaisten ihmisten määrän lisääminen, jotka ovat yhteiskunnan holhouksessa, joiden omatoimisuus pikkuhiljaa tukahdutetaan, ei mielestäni ole oikeaa politiikkaa. Tämän piti tulla selväksi, mutta toivottavasti se tuli ainakin tällä kertauksella.

Ed. M ä k i p ä ä: Arvoisa puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle haluan sanoa, että ei kannata olla murheellinen. Kyllä yhteinen sävel voi vielä löytyä työllisyysasioissa.

Kun muutama viikko sitten työvaliokunnassa käsiteltiin hallituksen kertomusta, joka koski työministeriön pääluokkaa, ainakin Kainuun paikallisen työvoimatoimiston edustaja — Kainuunhan on kovaa työttömyysaluetta ja hän tuntee varmaan Kainuun olosuhteet — piti voimassa olevaa työllisyyslakia erittäin hyvänä. Samoin minulle, joka olen lähes parinkymmenen prosentin työttömyysalueelta, paikallinen työvoimatoimisto ei ole ainakaan moittinut, että tätä pitäisi muuttaa.

Valitettavasti työministeri ei ole paikalla. Olin halunnut kuulla kommentteja, kun puhutaan työllisyysasioista, pitäisikö myös näissä keskusteluissa ottaa esille ammattisuojaan osittainen purkaminen, onko se liian suojattua. Ainakin eilen näin lehdistä, että kauppa- ja teollisuusministeri oli kovin ilahtunut siitä, että jokainen suomalainen käyttäisi sata markkaa suomalaisiin tuotteisiin eli ostaisi niitä. Näin voitaisiin

hyvin lyhyellä aikavälillä saada 30 000 uutta työpaikkaa.

On myös paljon viime päivinä puhuttu, että muutamien vuosien kuluessa Suomi tarvitsee erittäin paljon ulkomaista työvoimaa. En ymmärrä, onko tämä tosipuhetta, koska tällä hetkellä on lähes 300 000 työttöntä. Uskon, että kun työttömiä oikeissa koulutuspaikoissa koulutetaan, varmaan meillä ei ole ulkomaisen työntekijän tarvetta Suomessa lainkaan.

Hallitus on antanut eduskunnalle kaksi erillistä esitystä työllisyyslain muuttamisesta. Toisessa ehdotetaan nk. toistuvaistyöttömien työllistämismisveloitteen poistamista laeista ja toisessa poistettaisiin pitkäaikaistyöttömän velvollisuus ottaa vastaan velvoitetyöpaikka ilman korvauksen menettämishuonokaa. Tämän sijaan on tarkoitettu tarjota pitkäaikaistyöttömälle entistä enemmän koulutusta.

Esitys toistuvaistyöttömien työllistämismisveloitteen poistamisesta on varsin lyhytnäköinen ja ainakin minun mielestäni huonosti harkittu. Henkilö, joka on joutunut olemaan vähintään kahden vuoden aikana puolet ajasta työttömänä useampaan eri otteeseen, tarvitsee edelleenkin valtion taholta taattua velvoitetyöpaikkaa. Ali-kuinen epävarmuus työpaikasta pitkään jatkuaan aiheuttaa yksilölle niin henkisiä kuin taloudellisiakin ongelmia. Valtiontaloudellisten säästötoimenpiteiden verukkeella ei tulisi puuttua työllisyyslain varsin hyvin toimineeseen toistuvaistyöttömien työllistämismisveloitteeseen. Täällä on paljon puhuttu, että he ovat näennäistyöllistettyjä, mutta ainakaan minä en näe pahana, jos ihminen joskus vuosien varrella ottaa lapion käteen tai pyörittää kynää, karsii oksia tai suorittaa palvelutehtäviä. En näe tässä asiassa mitään huonoa. Jokaisen työn pitäisi olla arvokas-
ta.

Sinänsä on hyvä, että pyritään entistä enemmän käyttämään koulutusmahdollisuutta työttömien ongelmien ratkaisemiseksi, mutta mikäli työllistettävä itse haluaisi saada velvoitetyöpaikan, tulisi hänen tahtoaan kunnioittaa. Näin ollen en voi hyväksyä hallituksen esittämää työllisyyslain 18 §:n muutosesitystä vaan katson, että laki tulisi näiltä osin pitää ennallaan voimassa.

Toinen esitys työllisyyslain muuttamiseksi siten, että lisättäisiin lakiin uusi 18 a ja b §, on sinänsä oikeaan osunut. Koulutusmahdollisuuden käyttö, kuten totesin, on hyvä ja tulevaisuuden kannalta rakentava vaihtoehto, kunhan työttömiksi jääneitä koulutetaan asianmukaisissa koulutuspaikoissa ja otetaan huomioon kun-

kin alueelliset näkökohdat. Koulutus ei ole järkevää vain kouluttamisen vuoksi.

Esitettyyn uuteen 18 a §:ään sisältyy kuitenkin mahdollisuus, että pitkäaikaistyötön voisi kieltäytyä niin velvoitetyöpaikasta kuin koulutuksestaakin menettämättä hänelle kuuluvaa työttömyyskorvausta. Tämä vaihtoehto tulisi mielestäni sulkea pois muiden kuin ikääntyneimpien työntekijöiden osalta, kuten ed. Aittoniemikin mainitsi. Varsinkin nuorisotyöttömien kannalta tämä uudistus saattaisi olla turmiollinen, sillä se voisi luoda maahamme pitkäaikaistyöttömien nuorten ryhmän, joka ei ole ollut työelämässä mukana useisiin vuosiin. Mikäli näin henkilölle käy, on hänen sopeutumisensa työelämään myöhemmässäkään vaiheessa varsin kyseenalaista tai vaatii ainakin pitkän sopeuttamisjakson. Tämän takia katsonkin, että esitettyyn 18 a §:ään tulisi lisätä kohta, jossa alle 50-vuotias henkilö eivät voisi vapautua työntekomahdollisuuden käyttämisestä yhteiskunnan hänelle sitä osoittaessa, ilman että hän menettäisi työttömyyskorvauksen. Toinen vaihtoehto työttömyyskorvauksen edelleen saamiseksi olisi koulutukseen suostuminen.

Valtiovallan tehtävänä on turvata kansalaisille mahdollisuus saada tehdä työtä siinäkin tapauksessa, ettei hän pysty sijoittumaan vapaalle työmarkkinoille. Tämä voimassa olevan työllisyylain periaate on onnistunut ja tähän saakka hyvin toiminut. Näen, että tätä periaatetta ei tulisi lähteä vähittäin romuttamaan vaan periaatteesta tulisi edelleenkin pitää kiinni.

Kaikilla kansalaisilla tulee olla velvollisuus ylläpitää valmiuttaan tuottavaan työhön, vaikkapa sitten velvoitetyöpaikan avulla lain määräämin väliajoin. Ainoastaan ikääntynyt työntekijä, jolla eläikeikä on jo lähestymässä, voitaisiin vapauttaa velvoitetyöpaikan vastaanottamisesta ilman työttömyyskorvauksen menettämistä. Näin voisimme pitää nuoret työntekijät kykenevinä tarvittaessa sopeutumaan nopeasti työelämään ja toisaalta olla opettamatta osaa kansalaisista jatkuvaan toimettomuuteen ja saattamatta heitä sitä kautta turhautuneiksi koko yhteiskuntaan ja aktiiviseen elämään.

Arvoisa puhemies! Kun työllisyyslakia ollaan vesittämässä ja vedotaan valtion tuleviin säästöihin, hallitus tietien tahtoen hyväksyy työttömien määrän lisääntymisen. Tämän johdosta hallitus siirtää työllisyylain kustannuksella rahoja taskusta toiseen, sillä näillä toimenpiteillä yhä useampi työtön joutuu turvautumaan erilaisiin toimeentulotukiin ja -turviin.

Työ on jokaisen perusoikeus ja välttämättömyys. Siksi työllisyyslakia ei tule romuttaa, sillä takaahan työllisyyslaki ihmiselle jonkinlaisen työpaikan, elleivät muut toimenpiteet johda työllistämiseen.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! En nyt erikseen halua ottaa opponentin tehtävää ed. Mäkipään asken käyttämän puheenvuoron johdosta enkä sellaisenaan halua häntä lähteä vastustamaan, ansiokas puheenvuoro kun sinänsä kertoi hyvistä paneutumisesta ja oikeasta asennoitumisesta itse probleemaan. Mutta kun hänen puheenvuoronsa tarjoaa mahdollisuuden perusongelman selvittämiseen, haluan sen tässäkin yhteydessä kertaalleen vielä tehdä.

Minkä takia muutokseen mennään? Ei sen takia, että vesitettäisiin valtion velvoitteita. Ei sen takia, että romutettaisiin työllisyyslakia. Minun on mahdoton oikeastaan edes miettiä kenenkään ihmisen motiivia siltä pohjalta, että jonkun tarkoitus olisi tietien tahtoen vaikeuttaa tämän erittäin vaikean ja laajan yhteiskunnallisen ongelman hoitoa. Ei täysjärkisten kirjoissa voi yhtään sellaista ihmistä Suomenniemellä olla, enkä minä oikein valtioneuvostoakaan sellaiseksi saata laskea riippumatta siitä, tarkastellaanko valtioneuvoston toimenpiteitä opposition vai hallituksen penkiltä. Meidän sittenkin kannattaa luottaa toistemme motiiveihin ja uskoa siihen, että kysymys on parhaan mahdollisen mekanismin löytämisestä työllisyylainkin kyseessä ollen, mitä rajoittaa, ja se on pakottava seikka, tietysti se, että taloudellisista syistä meillä ei ole määräämätöntä rahakehystä työllisyyden hoitoon käytettäväksi.

Rahakehys on selvästi kasvanut. Niin kuin olen aiemmin sanonut, hieman tarkastelutavasta riippuen neljänneksen tämänvuotisesta tai jopa rohkeimmalla tavalla laskien kolmanneksen tämänvuotisesta on työllistämiseen käytettävien määrärahojen suuruus kasvamassa. Se on paljon. Se on paljon tilanteessa, jossa hallitus sinänsä tekee nollabudjettia. Muilta hallinnonaloilta joudutaan olemassa olevaa rakennetta supistaen raapimaan määrärahoja työllisyyden hoitamiseen, mutta siltäkin tiellä on rajansa. Sekään ei ole määrätön. Työllisyyden hoitoon olevien määrärahojen käytön on näin ollen joissakin rajoissa oltava, sen kai jokainen perustaltaan myöntää. Näitten kehysten varassa toimitaessa, joita nyt, niin kuin sanottu, budjetissa tässäkin määrin voimallisesti kasvatetaan, joudutaan katsomaan, mitä sillä rahamäärällä on

aikaansaataavissa. Jos se koko rahamäärä, ed. Mäkipää, menee velvoitetyöllistämisen toteutukseen, niin sanoisiko että on vähän sellainen tunne, että kävelee heikoilla jäillä. Ed. Aittoniemi siihen viittasi omassa puheenvuorossaan. Monet muut edustajat ovat siihen ansiokkaasti viitanneet.

On siis saatava pysyvämpiä ja terveempiä työpaikkoja ihmisille kuin velvoitetyön varassa tapahtuvaa työllistämistä. Sen vuoksi työllisyyslain muutos on lähetetty liikkeelle, käytetty uutta keinovalikoimaa, tietysti, niin kuin ed. Paloheimokin totesi, oikeasuuntaisesti mutta riittävästi. Olen samaa mieltä. Tämä on kuitenkin selvä uusi avaus uudemman tyyppisen mielikuvituksen, ennakkoluulottomamman ajattelun toteuttamiseen työllistämiskeinojen käytössä, mistä on puhetta ollut, ja ennen muuta niin, että se kohdennetaan paitsi harkinnanvaraisen työllistämistuen myös työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen, ammatillisen aikuiskoulutuksen lisäämiseen niin kuin hyvin tiedämme.

Nyt minä en ole käymässä eduskunnan kyselytuntia, mutta heitän enemmänkin retorisesti sen kysymyksen, että eikö, ed. Mäkipää, kuitenkin ihmisen työllistäminen pysyvällä sekä häntä hyödyntävällä että myös yhteiskunnalle tulosta tuottavalla tavalla, pysyvä työllistäminen, pysyvä terve työpaikka ole ihmiselle itselleen ja yhteiskunnan kannalta oikea tavoite aktiivisessa työvoimapolitiikassa. Kun uskon, että olemme ed. Mäkipään kanssa tästä samaa mieltä, silloin joudutaan vastaamaan siihen kysymykseen, kumpi tie on pysyvään työllistämiseen, terveen sopeutumiseen uuteen tilanteeseen tehokkaampi keino: koulutuksen tie vai velvoitetyö. Jompikumpi tie on omaksuttava, koska rahamäärä on rajallinen, joka on käytettävissä, jompikumpi tie, ed. Mäkipää, kun samasta rahasta on kysymys. Jos joutuisi ihmisen kohtaloa yksilökohtaisesti ratkaisemaan, eikö niin sittenkin ole, ed. Mäkipää, että ammatillinen aikuiskoulutus, työvoimapolitiittinen aikuiskoulutus, on ihmisen pysyvän työllistämisen, hänen oman sopeutumisensa työmarkkinoille kannalta parempi tie kuin se, että noudatetaan velvoitetyöllistämistä? Tämän ratkaisun olen joutunut henkilökohtaisesti tekemään, kun olen työllisyyslakia ollut kirjoittamassa osaltani.

Tämä vilpiton motiivi on takana, minkä takia lakimuutokseen on menty, ei suinkaan sen takia, että siinä vesitettäisiin tai romutettaisiin joitakin arvoja, vaan päinvastoin niin, että pysyvämmän työpaikan luominen ja ihmisen valmiuksien

nostaminen koulutuksen avulla yhteiskunnassa on se idea, se filosofia, joka kyseiseen kohtaan lakiesitystä sellaisenaan sisältyy. Tällä eväällä on luotettu siihen, että eduskunnan arvio oikean ja väärän välillä kulkisi jotakuinkin samaa latua, että ihmisen varustaminen koulutuksella on parempi kuin velvoitetyöllä, jota on monin paikoin arvioitu mahdottomaksi näissä työttömyysluvuissa mitenkään toteuttaa. Niin kuin hyvin tiedämme kunnista ed. Mäkipään oma kotikunta mukaan lukien, kuntien mahdollisuus tässä suhteessa on käynyt rajalliseksi. Juuri senkin vuoksi tullaan myös siihen tulokseen, minkä vuoksi koulutus nähdään tässä tapauksessa ihmisen pysyvän työllistämisen kannalta oikeammaksi kuin velvoitetyön kautta tapahtuva työllistäminen. Tästä, ed. Mäkipää, on kysymys, ja tähän ydinkysymykseen täytyy jokaisen edustajan osaltaan tietysti vastata silloin, kun jatkokeskustelua käydään.

Ed. M ä k i p ä ä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri ei varmaan kuunnellut puhettani, tai esitin sen epäselvästi. Totta kai jokainen ihminen ymmärtää, että pysyviä työpaikkoja jokainen kannattaa. Minä sanoin, että työllisyyslakia ei tarvittaisi, jos ministeri takaisi, että jokaiselle suomalaiselle annetaan pysyvä työpaikka. Tästä voidaan olla samaa mieltä.

Toiseksi sanoin, että nyt on lähelle 300 000 työtöntä ja on tulossa ulkomaisia työn etsijöitä. Kysyin, mitä mieltä ministeri on, koulutetaanko nyt, jos hallituksella riittää viisautta, näitä työttömiä niihin ammatteihin, joissa ehkä muuttaman vuoden kuluttua on pulaa työvoimasta, eli jätetään ulkomaiset työhön tulijat rajojen ulkopuolelle.

Mutta edelleen työllisyyslaki ei ole mikään ensimmäinen, vaan pitäisi nyt jo käsittää, että se on vihoviimeinen pelastusrenkas, jos ihminen on pitkäaikaistyötön, eli sitä ei tulisi vesittää. Mutta kuten sanoin, totta kai pysyvät työpaikat ovat ensimmäinen, kaikki muut toimenpiteet seuraavana, ja tämä on vihoviimeinen. Tästä varmaan olemme jokainen samaa mieltä.

Mutta kun ollaan työllisyyslakia vesittämässä eli ei tarvitse välttämättä ottaa enää vastaan työtä, siinä minä olen eri mieltä, koska katson, että on se sitten nypläystä tai mitä tahansa, työttömälle on hyväksi, että hän saa jonkinlaisen työpaikan sen sijaan, että hän on turhautuneena kotona ja hänelle maksetaan joko työttömyys-turvaa tai muuta turvaa. Usein hän joutuu lähtemään sosiaalitoimen luukulle. Työ kuin työ

on hyvää, mutta joutavuus ei ole kenellekään hyväksi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puheenvuoroni olisi saanut jäädä käyttämättäkin, mutta totean sen, niin kuin olen monta kertaa aikaisemminkin todennut, että velvoitetyöllistämisen pohjalle ei perusteta tulevaisuuden suunnitelmia, asunnon hankkimista, perheen hankkimista jne. Se on onneton olosuhde. Se on päivästä toiseen elämistä. Siinä mielessä onkin lähdeittävä siitä, että nuori ja nuorehko ihminen ei voi kieltäytyä työstä tai koulutuksesta. Jompikumpi täytyy olla. Tämä on peruste. Mutta minä en käsitä, millä tavalla, kun on puhe 2 vuotta / 12 kuukautta -systeemistä, jonka romuttamista me vastustamme, tämä asia sitten tähän varsinaisesti liittyy. Sitä minä en ymmärrä. Se on kokonaan toinen asia. Mutta niin kuin sanoin, on nuori ihminen pakotettava joko työhön tai koulutukseen, ehkä paremmin koulutukseen. Mutta se on viimeinen ratkaisu, että sanotaan, että "ei sun tarvitse tätä ottaa, kunhan käyt, niin palkka juoksee jatkuvasti tai päiväraha". Se vähäinen päiväraha, se on väärä homma. Mutta se ei liity 2 vuotta / 12 kuukautta -hommaan minun käsitykseni mukaan.

Ed. Paloheimo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ministeri Kanerva esitti retorisen kysymyksen eikä oikeastaan edes minulle, mutta vastaan siihen omalla tavallani.

Suomen mahdollisuudet eivät nähdäkseni ole aineellisella vaan henkisellä puolella. Suomi on luonteeltaan sellainen maa. Meillä ei ole sellaisia luonnonvaroja, joista me voisimme tulevaisuudessa etenkin ammentaa loputtomasti rikkauksia, vaan kysymys on ammattitaidosta ennen muuta.

Keynesiläinen talouspolitiikka edellyttää investointeja laman aikana, edellyttää julkisia panostuksia sellaisiin kohteisiin, jotka sitten ovat käytettävissä, kun lama on ohitse. Mielestäni koulutus pitää nähdä oikeastaan investointina. Se pitää nähdä henkisenä investointina, jolla kohotetaan laman aikana kansan ja valtion suorituskykyä niitä aikoja varten, jotka ovat tulossa, jolloin laman aikana oikein käytettyjä saavutettuja kykyjä ja kapasiteettia voidaan käyttää hyväksi.

Näin ollen voin todeta, että ainakin periaatteellisella tasolla näyttää siltä, että olen ministeri Kanervan kanssa hyvin samaa mieltä tästä kysymyksestä.

Työministeri Kanerva: Arvoisa puhemies! Ensinnä ed. Aittoniemen perusväittämään: Se on nyt vain niin, että tulkinta on tässä talossa otettu sen mukaisesti, että jokaisella on subjektiivinen oikeus työn vaatimiseen yhteiskunnalta, mistä tietysti juridisesti käydään oppiriitoja perustuslakivaliokunnassa. Se on tulkittu sillä tavoin, että oikeuteen kuuluu oikeus myös kieltäytyä työstä. Tämä tekee asiasta tietysti sen kaltaisen, että siitä aika monta umpisolmua aiheutuu. Se on selvästi nähtävä. Näinpäin tulkinta nyt kulkee.

Herra puhemies! Mitä tulee ed. Paloheimon puheenvuoroon, en oikeastaan pysty sanomaan sillä tavoin, että oikeus koulutukseen menisi työllistämismuutoksen vastaanottamisen jälkeen. Ymmärsin, että pelko tästä oli olemassa. Tunte matta nyt lain juristien tulkintojen seurausvaikutuksia käytännön tasolla olettamukseni on se, että koulutukseen meneminen velvoitetyön jälkeen on täysin mahdollisuuksien rajoissa oleva vaihtoehto myös. Sitä vaihtoehtoa ei sitä kautta suljettaisi pois, niin kuin ei pitäisikään tietysti sulkea; tämä on käsitykseni.

Ehdotettu perustuslain muutos oli mielenkiintoinen. En sitä keksi vastustaa tässä. En näe siihen mitään perusteita. Mutta ennen kuin me olemme ed. Paloheimon kanssa kysyneet perustuslakia tältä osin muuttamaan — yritystä en halua hillitä siihenkin suuntaan — meidän kannattaa työllisyyslain muutoksella jo käytännön tasolla tähdätä siihen, että vaihtoehdot ovat käytännössä rinnakkaisia. Sen vuoksi työllisyyslain muutosta tältä kohtikin lähdetään tekemään eli koulutus asetetaan työn tarjoamisen rinnalle tasavertaiseksi vaihtoehdoksi.

Herra puhemies! Ed. Mäkipäälle vielä yksi idea tässä yhteydessä kannattaa mainita. En minäkään mikään hyvä esimerkki ole, varmaan päinvastoin. Kuitenkin sanoisin, että minua jollain tavalla puhuttelee kampanjointi, jota viime päivinä on nähty julkisuudessa kotimaisen työn suosimisesta, kun olemme kuluttajina yhteiskunnassa. On laskettu, että 100 markan suomalaisen tuotteen ostaminen meidän kaikkien suomalaisten osalta, sen verran kotimaisempaan suuntaan kulutustottumusten vieminen, toisi huomattavan työllisyyspoliittisen vaikutuksen. Puhuvat kymmenistä tuhansista. Minulle kävi väittämässä tosissaan eräs taho, jonka vaikuttimia en käy tässä arvioimaan enempää, että 60 000 työpaikkaa tätä kautta olisi lisää luotavissa, jos me kaikki käyttäisimme nykyistä 100 markkaa enemmän suomalaisten tuotteitten suosimiseen.

Tämähän on kysymys ja ehkä muutakin kuin vain työllisyyspoliittinen kysymys tämä ulkomaisen työvoiman Suomessa käyttäminen. Se on erittäin hankala kysymys, jolla on monta tasoa, monta ulottuvuutta. Ed. Mäkipää edustaa vaaliipiiriä, jossa tämä on melko lailla ajankohtainen kysymys. Isojen kokonaisurakoitten saaminen esimerkiksi kokonaan suomalaisille yrityksille on kiinni siitä, että voidaan aliurakkiaan käyttää halvinta mahdollista aliurakkatarjousta, jonka asennus- tai korjaustyössä voidaan puolestaan käyttää ulkomaista työvoimaa. Jos ei näin voitaisi tehdä, koko urakka menisi ulkomaiselle yritykselle. Kannattaa aina katsoa sekä lyhyen tähtäimen että vähän pitemmän paketin vaikutuksia, miten asioilla on heijastusta kokonaisuu- den muotoutumiseen. Sen vuoksi ehdottomuuk- sien ottaminen tässä on varsin vaikea asia, mutta asiassa niin kuin sanottu on tietysti muitakin vaikuttimia takana kuin puhtaasti työllisyyteen liittyvät.

Mutta kun tässä keskustelussa puhutaan vain työllisyyspoliittisesta puolesta, niin meillähän on edessä myös työvoimapulaa. Erilaisilla työvoimakapeikkoalueilla on nähtävissä työvoimapu- laa lähitulevaisuudessa. Tässäkään suhteessa en usko, että Suomi voi evätä nyt syntyneen Eta- sopimuksenkaan jälkeen sitä Eta-sopimuksen keskeistä periaatetta, että työmarkkinat myös tulevat pohjoismaiselle tasolle yhteisenä työ- markkina-alueena. En epäile sen sinänsä synny- tävän Suomeen mitään ulkomaisen työvoiman sisäänmarssia. Mitkään merkit eivät viittaa sii- hen. Sen sijaan rajan takaisilla alueilla oleva paine purkautua Suomeen on ihan toisen tyyppi- nen kysymys, ja sen kanssa onkin hantteeraamis- ta vielä toisenkin kerran. Siihen en tässä yhtey- dessä puutu.

En näe niin dramaattisena ulkomaisen työvoi- man osuutta tässä tapauksessa nyt Suomessa, mitä se tuossa yhteydessä nähtiin. Me tarvitsem- me ulkomaalaisia tänne. Me tarvitsemme erityis- osaamista kuten niissäkin hankkeissa on asian- laita, joita ed. Mäkipään oman vaaliipiirin alueel- la eräitten tunnettujen tapausten yhteydessä on voitu havaita.

Ed. Laine: Herra puhemies! Hallituksen esityksen perusteluissa ensimmäisellä sivulla sa- notaan: "Työllisyyslain voimaantulo ajoittui voi- makkaaseen korkeasuhdannevaiheeseen. Talou- dellinen tilanne Suomessa kehittyi koko 1980- luvun myönteisesti --." Näinhän oli, koska työl- lisyyslain voimaantuloa myöhennettiin ja se

astui portaittain voimaan. Kun kuitenkin katse- lin hallituksen esitystä vuodelta 1986 ja siinä olleita tilastoja työttömien määrästä, niin siinä todettiin, että vuonna 1985 maassa oli 163 000 työtöntä, siis hallituksen esityksen antamisen aattona. En nyt muista, mikä oli tilanne täsmäl- leen silloin, kun hallituksen esitys annettiin. Joka tapauksessa voimme olettaa, että tällä hetkellä työttömiä on ainakin 50 prosenttia enemmän kuin oli silloin, kun työllisyyslakia koskeva esitys eduskunnalle aikanaan annettiin.

Tätä taustaa katsoen niiden, jotka sanovat, että hallitus pyrkii työllisyyslain 18 §:n muutok- sella vesittämään työllisyyslakia, käsitys kyllä vastaa minunkin mielipidettäni, enkä pidä tätä tavoitetta, tällaista pyrkimystä oikeana. Kun työttömien määrä on näin paljon kasvanut ja ongelmat näyttävät vieläkin lisääntyvän, tarkoi- tan, että työttömien luvut ehkä nousevat, pitäisi tietysti parantaa työllisyyslakia.

Se kyllä johtaa siihen, niin kuin hallitus esi- tyksensä perusteluissa sanookin, että "valtioneu- louden kannalta tämä merkitsisi huomattavaa työllisyyden hoidon määrärahojen lisäämistar- vetta sellaisessa taloudellisessa tilanteessa, joka edellyttää myös valtiontaloudessa tiukkaa sääs- tämistä". Tässä on kaksi keskenään ristiriidassa olevaa asiaa. Toisaalta siis työttömyyden hoito kaipa lisää rahoja, ja toisaalta valtiovarainmi- nisteri katsoo, että ei voida antaa lisää varoja.

Kun ed. Kaarilahti tänään käytti puheenvuo- ron, muistaakseni vastauspuheenvuoron, yritin siinä välissä huudahtaa, että Turun työvoimatoi- miston alueella työttömyysaste näyttää arvioiden mukaan nousevan 13:een. Tällä hetkellä työttö- myysaste lienee 11—12.

Aloin lukea työllisyyslain alkuosaa, jossa työllisyyslain tavoitteet ja tarkoitukset maini- taan. Minusta tässä on sellaisia kohtia, jotka usein unohdetaan työllisyydestä puhuttaessa ja työllisyyslakia sovellettaessa. En ole aivan var- ma, miten tarkkaan edes työvoimaviranomaiset aina muistavat, miten lakia säädettäessä työl- lisyyslakia tarkoitettiin noudatettavaksi.

Täällä on jo todettu 1 §, jossa mainitaan: "Tämän lain tarkoituksena on järjestää Suomen kansalaiselle mahdollisuus tehdä työtä." Tämä oli ikään kuin hallitusmuotoon kirjatun pykälän jatke, ikään kuin soveltamista käytäntöön edel- lyttävä.

2 §:ssähän sanotaan työllisyyslain tavoitteet: "Kansalaisten toimeentulon turvaavan, työpai- kan vapaaseen valintaan ja tuottavan työn teke- miseen perustuvan täystyöllisyyden saavuttami-

seksi valtion tulee edistää vakaata ja alueellisesti tasapainoista talous-, työllisyys- ja muuta yhteiskunnallista kehitystä.”

Halusin lainata 1 momentin 2 §:stä sen vuoksi, että niin usein annetaan sellainen käsitys, että työllisyyslaki on niin byrokraattinen ja niin kankea ja semmoinen pakkolaki ja tehdään turhaa työtä jnp. Kyllä työllisyyslaissa asetetut tavoitteet nimenomaan toimeentulon turvan rinnalla edellyttävät työn vapaata valintaa ja myös sitä, että työ on todella tuottavaa.

2 momentti 2 §:ssä taas lähtee siitä, että valtiollaan tulee yleisin talouspoliittisin sekä muin työllisyyteen vaikuttavin toimenpitein vaikuttaa työllisyyden toteutumiseen, korkeaan ja tasaiseen työvoiman kysyntään. Siis tulee sitä edistää. Minusta tämä on erittäin hyvä tavoite. Tekisi mieli kysyä, muistaako hallitus itse budjetit laatien, maata johtaessaan, muistaako se edes ja varsinkaan vallitsevassa vaikeassa työttömyystilanteessa, että työllisyyslaki juuri näin sanoo, kuin edellä totesin.

Kolmanneksi täällä on puhuttu paljon koulutusiasta, joka ymmärtääkseni ihan myönteisellä tavalla on nostettu esiin. Haluaisin muistuttaa, että työllisyyslain 2 §:n 3 momentissa se on otettu huomioon. Tässähän sanotaan näin: ”Työttömyyden torjumiseksi ja työvoiman puutteen ehkäisemiseksi”, mitä ministeri äsken ennakoi, ”valtion tulee työvoima- ja koulutuspoliittisilla sekä muilla kehittäville ja ohjaavilla toimenpiteillä edistää työvoiman kysynnän ja tarjonnan ammatillista ja alueellista sopeutumista.” Siis tässä on tämä koulutusasia. Siitä on jo alun perin lähdetty, että työllisyyttä edistävä koulutus otetaan huomioon.

Lainaan vielä kahta pykälää. Nimittäin työvoimapalveluja koskevassa osassa työllisyyslaissa sanotaan: ”Kansalaisten työhönsijoittumisen turvaamiseksi ja työnantajien työvoiman saannin edistämiseksi valtion tulee järjestää työvoimapalveluja niin kuin niistä tässä laissa ja erikseen säädetään.” Sitten luetellaan, mitä nämä työvoimapalvelut ovat: ”erityisesti työnvälitys, ammatinvalinnanohjaus, työllisyyskoulutus, muuttoturvan järjestäminen, sijaintineuvonta, ohjaaminen omatoimiseen työllistymiseen, kansainvälinen harjoittelijanvaihto, tietopalvelu ja vajaakuntoisten erityispalvelut”.

Haluan todeta, että minulla on se käsitys, että esimerkiksi näiden palvelujen määrittelyä laissa ei aina ainakaan kaikkialla muisteta. Olen esimerkiksi viime maantaina vaalipiirin muiden kansanedustajien tavoin ollut kuulemassa turku-

laisten vammaisjärjestöjen mielipiteitä, joissa tilannetta arvioitiin ja todettiin mm. kuurojen osalta olevan vaikeuksia saada työpaikkoja sen johdosta, että vamma aiheuttaa syrjintää, ei siis sen vuoksi, ettei olisi soveltuvia työmahdollisuuksia. Niin kuin sanoin, tämä oli heidän oma käsityksensä, jonka he kansanedustajien tietoon saattoivat.

Työllisyyslain 16 §:ssä myös edellytetään työvoimaviranomaisten ohjaavan työttömiksi ilmoittautuneita työnsaantia edistävään koulutukseen. Mielestäni työllisyyslaissa ne näkökohdat, joita esimerkiksi ed. Paloheimo korosti ja ehdotti jopa perustuslakiin kirjattavaksi, ovat kyllä mukana.

Olen kovasti sitä mieltä, ja ymmärsin tämän olevan ministeri Kanervan mielipide, että suomalaista työtä pitäisi suosia. Erityisesti, jos luvut ovat noinkin korkeat kuin ministeri mainitsi, sitä suuremmalla syyllä tätä seikkaa on syytä korostaa.

Samalla haluan huomauttaa, että kun Eta-sopimusta nyt tehdään ja toiset puuhaavat vielä EY:n jäseneksi liittymistä, sen seurauksena on esimerkiksi julkisten hankintojen kilpailuttaminen Eta- tai EY-alueella. Sehän voi merkitä myös tämän asian osalta sitä, että ulkomaalaiset saattavat tulla tekemään niitä töitä näiden julkisten hankintojen kyseessä olleen, jotka muutoin tehtäisiin suomalaisvoimin Suomessa.

Viimeksi esitän erään ajatuksen. En ole aivan varma, sopiiko se tähän yhteyteen: Tässä salissa on monta kertaa puhuttu sapattivapaasta. Ed. Gustafsson aikanaan esiintyi kovin aktiivisesti tässä asiassa, ja tuo asia sai jonkinlaisen alkulähdön. Nyt tulee mieleeni, että kun sapattivapaan anojia, sapattivapaan käyttöön halukkaita, tässä maassa on tavattoman paljon, niin eikö tätä sapattivapaan käyttöä nyt mitenkään voisi yhdistää työttömyysongelman ratkaisuun? Ne, jotka haluavat sapattivapaata käyttää, saisivat sanokaamme vastaavin korvauksin kuin esimerkiksi työttömyyskorvaukset maksetaan, mahdollisuuden sapattivapaan käyttöön. Tämän halusin nyt lausua ministerillekin sen johdosta, että hän voisi taas esittää jonkin uuden idean, jos valtiovarainministeri myöntäisi antamaan suostumuksensa esimerkiksi tällaisen asian toteuttamiseen.

Ed. J. Roos: Arvoisa puhemies! On jotenkin harmillista, että silloin kun puhutaan niinkin tärkeistä asioista kuin työllisyyslain muuttamisesta, vaikka tämä nyt on vain lähete-

keskustelua, ja maassa on 300 000 ihmistä työttöminä, niin meitä on varsin vähän. On tavattoman myönteinen asia, että ainakin ministeri on paikalla. Annan asialle suuren arvon.

Kun pohditaan toistuvaistyöttömien työllistämismisveloitteesta luopumista, olisi pohdittava myös niitä inhimillisiä kustannuksia, jotka työttömyydestä johtuvat. Nuo rasitukset ja kustannukset ovat suoraan verrannollisia työttömyysajan pituuteen. Työttömyyteen liittyvä elinolosuhteiden heikkeneminen kärjistyy useimmiten toistuvaistyöttömien kohdalla.

Esityksellään hallitus uhkaa karsia työvoimapolitiikan piiristä juuri ne, jotka kantavat työttömyystaakasta suurimman osan. Jos näin käy, on työttömyystaakalla sekä inhimillisesti että kansantaloudellisesti liian korkea hinta. Jotenkin tuntuu, että verouudistuksen kolmannen vaiheen 6 miljardin verohelpotusten vaihtoehtoisella käytöllä voisi saada hyvän yhteiskunnallisen tuoton tähän tilanteeseen.

Velvoitetyöllistettävien määrää on tällä hetkellä varsin vaikea arvioida. Kuitenkin jotkut arviot kertovat, että velvoitetyöllistettäviä olisi tällä hetkellä noin 70 000 ihmistä. Lain muutoksella pyritään velvoitetyössä olevien määrää laskemaan noin 48 000 ihmiseen eli 22 000 henkilöllä. Näistä 22 000 henkilöstä, vaikka puhuisimme omatoimisesta työllistämisestä tai mahdollisuudesta kieltäytyä velvoitetyöstä, jää kuitenkin kokonaisuudessaan systeemin ulkopuolelle noin 15 000 henkilöä nykyisellä lailla. Tämä ei tietenkään voi olla lain tarkoitus.

Koska on nähtävissä, että työttömyytemme tai huono työllisyystilanteemme on kuitenkin varsin pysyvää laatua, saattaa olla, että pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus vieläkin nousee. Ne keskustelut, joissa on tuotu esille mm. pitkäaikaistyöttömien työllistäminen yksityiseen yritykseen, ovat jopa STK:n käsityksen mukaan hiukan naiiveja, koska tuskinpa tässä työllisyystilanteessa löytyy työnantajilta kovin suuria haluja työllistää ihmisiä työllisyysvaroin. Onhan niin, että jos työpaikka on kannattava, se perustetaan muutenkin. Jos se ei ole kannattava, sitä ei luonnollisesti perusteta.

Työttömien valinnanvapauden lisääntymistä pidän erittäin positiivisena asiana. Tosin ongelmaksi muodostuu se, että työttömyyskorvaus on usein määrällisesti pienempi kuin velvoitetyöstä saatava palkka. Toiseksi ongelmaksi saattaa muodostua se, että ne 500 päivää neljän vuoden aikana, joilta ansioon suhteutettua työttömyyspäivärahaa määrällisesti saa, kuluvat no-

peammin umpeen. Työttömyyden jatkuessa henkilö, joka käyttää valinnanvapautta, putoaa huomattavasti helpommin peruspäivärahan vaaraan.

Omatoimisen työllistymisen tukemista voidaan sen sijaan pitää hyvin myönteisenä uudistuksena. Tietysti tässä tilanteessa on varsin vaikea määritellä, mitä omatoiminen työllistäminen käytännössä kokonaisuutena merkitsee, kun asiasta ei ole vielä varsinaisia kokemuksia. Ainaakin itselleni se on vielä tällä hetkellä epäselvä asia.

Koulutuksen lisääminen velvoitetyöllistämisen sijasta on puhtaasti myönteistä. Se edesauttaa jatkossa pysyvää työllistymistä. Koulutukseen osallistuvien toimeentulo olisi voitava turvata saman tasoiseksi kuin velvoitetyöllistettävienkin. Hallitus on jossain yhteydessä arvioinut säästäväänsä työllisyyslain muutoksilla noin 2 miljardia markkaa. Työministerin arviota siitä, että on saavutettu jotain merkittävää, kun työministeriön pääluokka kasvaa näin paljon, on pidettävä tietyllä tavalla harhaanjohtavana. Jos nykyinen lainsäädäntö pidettäisiin voimassa, kasvaisi pääluokka tällaisessa työllisyystilanteessa huomattavasti enemmän.

Arvoisa puhemies! Toistuvaistyöttömien kohdalla työllisyyslain muuttamisen oikeudenmukaisuus riippuu pitkälti siitä, onnistutaanko korvaavilla toimenpiteillä järjestämään heille työtä tai koulutusta. Ennen kaikkea kysymys on siitä, riittävätkö määrärahat. Kuitenkin olisi merkittävää ottaa huomioon ne 20—25-vuotiaat työttömät, joille tulisi antaa etusija harkinnanvaraisten työllisyysmäärärahojen kautta tapahtuvaan koulutukseen tai työllistämiseen.

Jos työllisyyslakia halutaan muuttaa, on lähtökohtana pidettävä sitä, että kyseessä ei ole mikään säästölaki. Muutosten tavoitteena tulee olla työvoimapolitiikan tehostaminen eikä kurtistaminen. Lähes kolminkertaistunutta työttömyyttä ei pystytäkään hallitsemaan 30 prosentin korotuksilla työvoimapolitiikan hoitoon, vaan rahaa tarvittaisiin tuntuvasti enemmän lisää, jotta olisimme oikeassa suhteessa kasvavaan työttömyyteen.

Jotta hallituksen esitys voisi saada tukea, tulisi työllistämismääriä lisätä sekä aikuiskoulutuksen määrää ja vaikuttavuutta parantaa. Myös kuntoutukseen tulisi osoittaa lisää määrärahoja, ei karsia niitä, kuten hallituspuolueet ovat mm. Kansaneläkelaitoksessa tehneet.

Minusta raskaimman työttömyystaakan kantajiksi ei todellakaan saa asettaa kaikkein vai-

keimmassa asemassa olevia pitkäaikaistyöttömiä.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Varsinkaan lähete keskustelun kyseessä ollen ei ole tietysti ainakaan talon tapa se, että ministeri täällä ravaa tavan takaa korokkeella edustajien puheenvuoroja kommentoimassa, arvioimassa tai altavastaamassa, mutta ed. J. Roosin puheenvuoro saa kuitenkin huomioni kiintymään erääseen yksityiskohtaan tässä hänen ansiokkaassa puheenvuorossaan, ja se on ajattelutapa, millä tätä lainmuutoskokonaisuutta lähestytään.

Ed. J. Roos, olen koettanut tapella sen asian merkeissä, ettei tämä ole säästölaki. Se on minulle periaatekysymys ja se on käytännön kysymys mitä suurimmassa määrin, ja tästä on ei kaikkein vähiten ollut käytännön heijastusvaikutuksena se, että tätä asiaa ei myöskään hallitus käsittele säästölakina. Sellaisia neuvotteluja puolestaan pääministeri tietysti yhdessä valtiovarainministerin kanssa käy eduskuntaryhmien suuntaan siitä, millä tavalla eduskunta tulee eri säästölakeihin suhtautumaan. Se on oman reissunsa väärti, niin kuin varsin hyvin tiedämme.

Kysymys on siitä, että vaikea, ongelmallinen, katastrofaalinenkin työttömyystilanne on saanut osakseen valtioneuvoston yleisessä harkinnassa sen ratkaisun, mistä aiemmin puhuin: työministeriön menoluokkaa vain katsoen runsaan neljänneksen nousun tämänvuotiseen. Jos otetaan huomioon esimerkiksi ne määrärahat, joita ammatillisen aikuiskoulutuksen lisäämiseen on, opetusministeriön pääluokalla olevat menolisäykset, joitten peruste on vain työllisyyspoliittinen, työttömyyteen lohtua etsivä, silloin laskutoimituksen loppusumma on nykyiseen verrattuna lähes 30 prosenttia suurempi. Tämä on se määrällinen kasvu.

Kun näin muodostunutta rahakokonaisuutta pyritään käsittelemään, koetetaan tehdä se tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Ed. J. Roosin epäilyt ovat käsitykseni mukaan kaikkea muuta kuin poliittisia, miten hän arvioi työttömyyden kehitystä ja sen vaativuutta paitsi taloudellisesti myös muissa katsoimissa. Yhdyn täysin niihin arvioihin. Pahoin pelkään, että esimerkiksi juuri pitkäaikaistyöttömyys tulee olemaan todellinen riesa, todellinen haaste ja kovimpia vaikeuksia, mitä työttömyyden sisällä olevat asiat ovat edessä olevana budjettivuonna aiheuttamassa.

Mutta toistuvaistyöttömien osalta on tilanne juuri niin kuin olen yrittänyt sanoa: He ovat

sellaista työvoimaa, jonka työllistyminen on voimakkaasti kiinni kausivaihteluista. Ei esimerkiksi asfalttityöntekijä kovin helposti voi hommaansa tehdä talviaikana, ei ainakaan koko Suomessa. Monet muut tämän kaltaiset ammattiryhmät, joille vääjäämättä tulevat kausivaihtelusta johtuen työttömyyden ja työllistymisen periodi hyvin selvästi toisistaan erottuviksi, ovat ns. toistuvaistyöttömiä, ja heille puolestaan velvoitetyö ei ole mitenkään tarkoituksenmukaista. He joutuvat niin etäälle omasta osaamisestaan, omasta ammattitaidostaan, että esimerkiksi asfalttityöntekijälle työpaikan järjestäminen talvella velvoitetyömahdollisuuksien kautta — uskon työvoimaviranomaisiini siinä sataprosenttisesti — on todella hankalaa. Ei se onnistu käytännössä niin, että nämä ihmiset voisivat kutakuinkin omalla työssäkäyntialueellaan saada mitenkään ammattitaitoaan, osaamistaan ja pätemistään vastaavaa velvoitetyötä.

Juuri sen takia ei ole tarkoituksenmukaista asfalttityöntekijän kannalta, että hänet pannaan sellaisiin töihin, joissa hänen ammattiosaamisensa ja ammattiylpeytensäkin on kyseenalainen. Kun se aiheuttaa kunnan tasolla vaikeuksia, mistä olemme kaikki yksimielisiä, koulutus on se keino, jolla hänenkin mahdollisuuksiaan pitää pyrkiä parantamaan ja keventää tältä osin toistuvaistyöttömien velvoitetyöllistämistä, mihin lakimuutos sinällään tähtää, ei siis säästöön, vaan saman määrärahan käyttämiseen harkinnanvaraiseen työllistämiseen tai ammatilliseen aikuiskoulutukseen, ei säästöön. Tästä periaatteesta tässä on syvimmiltään kysymys, ja tätä olen koettanut ajaa läpi.

Tässäkin yhteydessä sanon, että ed. J. Roosin edustamasta ryhmästä, hänet itse siihen keskeisesti mukaan lukien, on löytynyt tämän lain valmisteluvaiheessa jo sellaisia näkökohtia, jotka ovat olleet arvokkaita tämän työn rakentamisessa. Sen vuoksi pidän siitä, että tätä voidaan kriittisesti arvioida ja katsoa, onko tässä jotain korjaamisen varaa, mahdollisuuksia sellaiseen. Mutta joka tapauksessa murhe on täysin yhteinen riippumatta siitä, istutaanko tällä kertaa hallituksen vai opposition penkissä. Tässä suhteessa kaikki asianmukaiset kommentit ovat enemmän kuin tervetulleita.

Ed. M u t t i l a i n e n : Arvoisa puhemies! Ensimmäiseksi arvostan työministerin työskentelytapaa ja sitä, että hän osallistuu lähete keskusteluun. Se on mielestäni erittäin myönteinen asia.

Hallituksen esityksen mukaan toistuvaistyöttömiltä poistetaan oikeus saada työtä heidän oltuaan 12 kuukautta työttöminä 24 kuukauden aikana eli työllistämismuutoksesta luovutaan. Kuitenkaan sosialidemokraattien mielestä työllisyyslaissa mahdollisesti tehtävät muutokset eivät saa olla säästökohteita. Oli erittäin hyvä kuulla, että ministeri Kanerva suhtautui asiaan aivan samoin. Meidän mielestämme työvoimapolitiikassa ei saa säästää.

Esitetyt muutokset työllisyyslakiin todennäköisesti pahentavat työttömyyttä, ja näin käykin varmasti, jos työllistämismuutoksen heikentämisen korvaavat toimenpiteet mitoitetaan liian alhaiselle tasolle. On vaikeaa hyväksyä työllisyyslain muutosesityksiä, ellei korvaaviin toimenpiteisiin saada lisäyksiä. Harkinnanvaraiseen työllistämiseen on kuitenkin varattu aivan liian vähän määrärahoja. Mielestämme näiden määrärahojen tulisi kasvaa työttömyyden kasvun kanssa oikeassa suhteessa. Kuten ed. Jukka Roos mainitsi, esitetyllä 30 prosentin lisäyksellä ei voida vastata lähes kolminkertaistuneeseen työttömyyteen. Korvaavilla toimenpiteillä tulee tehostaa työvoimapolitiikkaa ja edistää aktiivista pysyvää työllistämistä.

Kun harkitaan toistuvaistyöttömien asemaa, on todella vakavasti pohdittava niitä vaihtoehtoja, joiden mukaan lyhyet työssäolot eivät poista työttömän oikeutta saada työtä. Sama koskee luonnollisesti myös lyhyitä koulutusjaksoja. Lisäksi on huolehdittava siitä, että vaikeasti työllistettävien tosiasiallinen tilanne ei heikkene, koska heidän toimeentulonsa on työttömyyspäivärahan varassa. Silloin ei ansiosidonnaisen päivärahan leikkauksia edes eilisen esityksen lieventäminäkään voi pitää tältä osin mahdollisena.

Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen oppilaspäivien määrää tulee nostaa lähelle 6:ta miljoonaa. Sekä omaehtoisen että työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen avulla on parannettava yksilöiden kykyä selviytyä työmarkkinoiden rakennemuutoksista. On estettävä ihmisten ajautuminen pysyvästi syrjäytetyiksi.

Arvoisa puhemies! Aikuiskoulutus on tuottava sijoitus, ja sen vuoksi aikuiskoulutukseen varattuja määrärahoja onkin lisättävä siitä, mitä hallitus nyt esittää. Myös niiden tehokas käyttö on varmistettava. Tässä tilanteessa aikuisopintotuen leikkaukset eivät voi olla myöskään perusteltuja ja niistä on luovuttava. Muutoksia harkittaessa ja mahdollisesti toteuttaessa on työvoimahallinnon sisällä ennalta ehkäisevin toimin hoi-

dettava ilmenevät epäkohdat ja epäoikeudenmukaisuudet pois mm. joustavalla määrärahojen käytöllä. Voimavaroja ja henkilöstöresursseja on pystyttävä ohjaamaan oikein niin, että kohutuutumat vaikeudet perheiden tai vaikeasti työllistettävien henkilöiden kohdalta hoidetaan esimerkiksi koulutuksen ja harkinnanvaraisen työllistämisen avulla. On erittäin tärkeää, että riittävä suojaverkko on olemassa ja se jatkossakin säilytetään.

Toivon, että työministeri ja hallitus säilyttävät keskusteluyhteyden ja huomioivat opposition esitykset. Toivon, että pystymme löytämään eduskunnassa oikeudenmukaisen ratkaisun myös toistuvaistyöttömien ja pitkäaikaisyöttömien oikeudesta työhön.

Työministeri K a n e r v a : Herra puhemies! Ensin epäävä lause kaikelle sille, miten muuten tässä toimin. Sanon, vaikei se ole minun tehtäväni, että kiitän tästä hyvästä lähetekeskustelusta eduskuntaa, vaikei niin kuin sanottu ole ministerin tehtävä arvioida eduskuntaa. Mutta kun olen kansanedustaja, niin katson itselläni kuitenkin olevan tähän arvioon oikeutuksen.

Herra puhemies! Keskustelu on ollut erittäin rakentava ja hyvä tämän lähetekeskustelun merkeissä. Mutta jotta puhuisimme samassa reaalielämässä, niin sanoisin, että kaikki ne hyvät toimenpiteet, joita lakiesitykseen eduskunnassa tehdyn arvion mukaan sisältyy, kaikki ne hyvät toimenpiteet, hyvät ystävät, jäävät toteutumatta, jos laki kaatuu. Tämä yksinkertaisesti sen vuoksi, että menokehys, joka työministeriöllä on käytettävissään, näkyy budjetista. Se markkamäärä tuskin miksikään muuttuu eduskuntakäsittelyssä, kuinka paljon työministeriöllä on aktiivisen työvoimapolitiikan käyttöön varoja. Se on budjetin raamikysymys, ja budjetin raamin sisällä on tietysti kysymys siitä, mikä on työministeriön osuus tämän raamin merkeissä. Niin kuin sanottu, sitä on kyetty kasvattamaan merkittävästi, hyvin merkittävästi kulumassa olevasta budjettivuodesta.

Nyt se raami on, mikä on, ja sen raamin sisällä, mikä on nyt käytettävissä, on kyetty aikaansaamaan tämän lakiesityksen kautta niitä myönteisiä toimenpiteitä, joihin kansanedustajat ovat yksimielisesti viitanneet, pitkä rivi niitä uusia toimenpiteitä, jotka ovat tähän tuomassa uutta mahdollisuutta, uusia valinnanvaihtoehtoja. Ne valitettavasti jäävät saavuttamatta, jos lakiesitykset eivät mene eduskunnassa läpi. Silloin ne samat varat menevät velvoitetäytty-

sen hoitamiseen. Nämä kaikki muut kuten koulutukseen ja harkinnanvaraiseen työllistämiseen menevät varat ja uudet työllistymismahdollisuudet jne. jäävät toteutumatta. Silloin me olemme todella jäykän työvoimapolitiikan kanssa silmikkäin.

Sen vuoksi palaamatta tähän keskusteluun enää tuon perustellummin viittaa vain siis omaan toiveeseeni siitä, että se rakentava ja myönteinen asennoituminen, jota täällä on osoitettu, voisi toteutua myös valiokuntakäsittelyvaiheessa. Kaikki ne evästyksiset, joita tässä yhteydessä eduskunnan toimesta on, eivät ole millään tavalla poissuljettuja, mutta on vain alleviivattava tässä vaiheessa tämän taloudellisen raamin olemassaolo ja sen raamin sisällä tehtävä optimaalinen ratkaisu, joka käsitykseni mukaan on lakiesityksen perustarkoituksin. Sen vuoksi toivon, että valiokunnissa lakiesitys saisi myönnteistä asennoitumista osakseen ja tietysti, mikäli mahdollista, parannustoimenpiteitä. Mutta älkää unohtako sitä taloudellista raamia, jonka varassa nämä joudutaan toteuttamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

20) Hallituksen esitys n:o 148 laiksi työllisyyslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin työasiainvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työasiainvaliokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 21) — 23) asia.

24) Hallituksen esitys n:o 146 laiksi yrittäjien eläkelain 9 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä

Toinen varapuhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 25) ja 26) asia.

27) Ed. Kalliomäen ym. lakialoite n:o 66 opintotukilaiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu jatkuu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! On valitettavaa, että hallituksen esitystä opintotukilaiksi ei ole vielä saatu. Kuitenkin meidän on esitettävä oma esityksemme, joka on selvä parannus siihen esitykseen, joka on tällä hetkellä valtioneuvostossa pöydällä ja jonka olisi pitänyt tulla jo kauan sitten eduskuntaan käsiteltäväksi.

Koulutuksellinen tasa-arvo ei voi toteutua, ellei luoda tasavertaisia taloudellisia mahdollisuuksia koulutukseen myös peruskoulun jälkeen. Tällä hetkellä opintojen tukijärjestelmien puutteet tekevät taloudellisten mahdollisuuksien tasa-arvosta lähinnä muodollisen.

Opintotukijärjestelmän on turvattava opiskelijan perustoimeentulo sekä mahdollisuus täysipäiväiseen opiskeluun. Opintotuen tulisi olla yhteiskunnan antamaa suoraa tukea, jossa itsestä taloudestaan vastaavan opiskelijan opintoraha lisätyinä muilla opintososiaalisilla eduilla

kattaa pääosan opiskelijan toimeentulosta. Nykyään opintotuen lainapainotteisuus ja määrällinen riittämättömyys ajavat sellaiset opiskelijat, joiden vanhemmat eivät kykene rahoittamaan lastensa opintoja, ahdinkoon. He joutuvat jopa keskeyttämään opintonsa. Riittämätön opintotuki johtaa myös toimeentulo-ongelmiin, pakonomaiseen työssäkäyntiin ja opintojen tarpeettomaan venymiseen. Tästäkin asiasta hallitus on toisin päättänyt.

Velkaantuminen on erityisesti korkeakouluopiskelijoiden ongelma. Lähes 100 000 markan velkasaldo opintojen päättyessä ei ole nykyisin harvinaisuus. Velkaantumisongelma on kuitenkin laajentumassa myös ammatillisessa koulutuksessa. Asunnon hankkiminen ja perheen perustaminen tällaisesta lähtökohdasta ei ole houkeltavaa.

Nykyinen opintotukijärjestelmä on ollut myös kansakunnan kannalta epätarkoituksenmukainen. Paitsi tuen alimitoittaminen myös eräät tuen takaisinmaksuun liittyvät säännökset ovat johtaneet valmistumisen lykkääntymiseen. Pitkät opiskeluajat eivät ole puollettavissa vain halulla sivistyä laajasti. Opiskelun tulee olla myöskin tehokasta.

Myöskin nykyinen opintotuen mitoittaminen perhesuhteiden ja asumismuodon mukaan on ollut omiaan vääristämään tukijärjestelmän vaikutuksia suhteessa sen tavoitteisiin. Vanhempiensa luokse ovatkin jääneet asumaan pienituloisten vanhempien pienituloiset opiskelijat, jotka tämän vuoksi saavat myös vähemmän yhteiskunnan tukea. Tuesta ovat päässeet osalliseksi täysimääräisesti ne, joilla on ollut mahdollisuus muuttaa kotoa pois, vaikka muuttoon ei olisi-kaan ollut varsinaista tarvetta.

Sosialidemokraatit ovat pitäneet tärkeänä, että opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus käynnistetään jo ensi vuoden tulo- ja menoarviossa. Opintotuen painotuksen siirtäminen lainasta opintorahana maksettavaan etuuteen sekä opintorahan nostaminen kansaneläkkeen ja täyden lisäosan tasolle kehittäisivät opintotukea osaksi perustoimeentuloturva. Kun uudistus on käynnistetty, tulisi sitä jatkaa senkin jälkeen, kun esitetty 70 prosenttia kansaneläkkeen ja täyden lisäosan tasosta on saavutettu. Opintotuki tulisi myös maksaa täysimääräisenä kaikille opintonsa aloittaneille opiskelijoille.

Vuoden 1992 tulo- ja menoarvioesityksessään hallitus kuitenkin esittää opintotuen uudistamista vain korkeakouluopiskelijoiden kohdalla ja jättää keskiasteen opiskelijat uudistuksen ulko-

puolelle. Totean, että nimenomaan tämä esitys on pöydällä tällä hetkellä valtioneuvostossa.

Uudistus on korkeakouluopiskelijoiden kannalta näennäisesti parannus, mutta saattaa jopa johtaa mielestämme tilanteen huononemiseen nykyisestäään. Opintotukea ei ole sidottu kustannuskehitykseen, opintorahaa ei koroteta riittävästi, opintolainoista maksettavat korot nousevat, korkotuki poistuu, opintorahan huoltajakorotukset poistetaan ja ateriatuki poistetaan. Ongelmia ei ratkaista lakaisemalla ne näennäis- uudistuksin maton alle, päinvastoin.

Aikuisopiskelijoiden kohdalla hallituksen esitys merkitsee huolestuttavia heikennyksiä. Myös heidän lainojensa korot nousevat. Korkotuki ja myös opintorahan perusosa poistetaan aikuisopiskelijoilta. Hallitus siis pikemminkin rohkaisee aikuisia jäämään pois koulutuksesta, kun suuntauksen mielestämme pitäisi olla päinvastoin, kuten todettiin äsken käsitellessämme työllisyyslakeja.

Koulutus on palkansaajan paras tapa kehittää itseään, ammattitaitoaan ja siten myös elinolojaan. Nykyisen kaltaisessa työllisyys tilanteessa koulutus, myös omaehtoinen aikuiskoulutus, on ensisijainen vaihtoehto työttömäksi joutumisen sijaan. Koulutettu ja pätevä työvoima ovat Suomen tärkeimpiä kilpailuvaltteja yhden-tyvässä Euroopassa. Koulutettu työvoima pysyy olemaan työssään kauemmin, pysyy yleensäkin työpaikoillaan paremmin ja käyttäytyy työmarkkinoilla joustavammin. Hallituksen linjaa on tässä suhteessa mielestäni vaikea ymmärtää.

Arvoisa puhemies! Sosialidemokraattien ryhmäaloite opintotukilainaksi perustuu opetusministeriön piirissä tehtyihin selvityksiin ja laajaan opintotuen kehittämisestä käytyyn keskusteluun. Se vastaa sisällöllisesti yleensäkin tämän toimikunnan työn tuloksia, ja tässähän oli mukana kansliapäällikkö Jaakko Numminen, joka johti työryhmää. Tämä esitys ja muistio annettiin kesällä 1991. Olemme joutuneet tekemään kyseisen lakialoitteen, koska hallituksen esitys ei mielestämme vastaa lainkaan opiskelijoiden odotuksia opintotuen tasosta.

Ongelmallisen ryhmän muodostavat erityisesti pienituloisten vanhempien korkeakoulupaikan saaneet lapset. Hallituksen esitys parhaimmillaan tulee repimään aukkoja ja luokkarajoja. Se ei kuro niitä umpeen. Hallitus siirtää tukea aikuisopiskelijoilta korkeakouluopiskelijoille. Se ei mielestämme ole johdonmukaista. Hallitus ohjaa opiskelijat pankkitiskille pystymättä luopumaan nuorille tasapuolista kohtelua. Saako

sillä tiskillä tavallisen työläisen lapsi saman kohtelun kuin pankin isännistön jäsenen perillinen? Aloitteen vaatima taloudellinen panostus on toista luokkaa kuin se, mitä hallitus budjettiesityksessään katsoo voivansa koulutukseen osoittaa. Meidän mielestämme uudistus on kuitenkin tärkeysjärjestyksessä ensimmäisiä, joten siihen on löydettävä rahat.

Jos eduskunta katsoo, että opintotukijärjestelmä voidaan uudistaa, niin valiokuntakäsittelyn aikana keksitään keinot rahoittaa syntyvä menolisäys. Yksi konkreettinen rahoituslähde on jo syntynytkin. Olemmehan jättäneet esityksen maataloustulolain uudistamiseksi.

Ryhmämme vetoaakin muihin eduskuntaryhmiin poliittisen tahdon löytämiseksi, jotta tekemämme ehdotus, joka periaatteeltaan on laajasti hyväksytty, voidaan toteuttaa. Vain sillä tavoin voimme uudistaa opintotukijärjestelmäämme niiden periaatteiden mukaisesti, joita olen edellä esittänyt.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. S - L. Anttila: Arvoisa puhemies! Ed. Tykkyläisen säästökohde, maataloustulolain muutosesitys, edustaa varsin lyhytnäköistä ajattelumallia. Se säästö, mikä maataloudesta karsitaan työpaikkoja, joudutaan antamaan, jopa enemmänkin, sosiaaliturvan eli sosiaali- ja terveysministeriön pääluokan kautta työttömyysturvamenoina. Toivoisin, että ed. Tykkyläinen perehtyisi asiaan hiukan paremmin ennen kuin tekee näin kevyen johtopäätöksen, että kun maataloudesta säästetään, niin se voidaan suoraan ohjata opintotukeen. Ed. Tykkyläinen, se menee sosiaali- ja terveysministeriön kautta työttömyysturvaan.

Ed. K a r h u n e n: Arvoisa puhemies! Hyvin ilahduneena havaitsin, että myös sosialidemokraatit ovat kiinnittäneet huomiota opintotuen uudistamiseen. Sen sijaan tuntuu omituiselta, että hallituksen esitystä, jota ei ole vielä edes annettu, kritisoidaan. Eikö oppositiolla ole riittänyt malttia edes odottaa hallituksen esitystä, jotta päästäisiin keräämään pisteitä. Olisin toivonut, että olisi odotettu hallituksen esitystä ja neuvoteltu siitä ehkä yhdessä sekä etsitty yksimielistä ratkaisua.

Toki ennakkotiedot, mitä lehdistä on lukenut hallituksen tulevasta esityksestä, eivät välttämättä ole kaikkein parhaimpia, mutta ei hallituksesakaan ole vielä luovutettu kuten ei myöskään hallituspuolueissa. Yksi syy, minkä takia hallituksen esitys on pöydällä, on se, että verotusta ja indeksiin sitomista pyritään vielä harkitsemaan. Hallituspuolueiden nuoret kansanedustajat ovat myös tehneet aloitteita esimerkiksi ateriatuen ja huoltajakorotuksen palauttamisesta.

Korkeakouluopiskelijoiden kohdalla uudistuksen aloittaminen ensi vuonna on välttämätöntä, koska heillä ovat pisimmät opiskeluajat ja näin ollen myös pisimmät laina-ajat.

Periaatteessahan meillä ei olisi varaa aloittaa minkäänlaista uudistusta juuri nyt, varsinkin kun kaikista muilta ryhmiltä karsitaan. Mutta koska asia on hallitukselle tärkeä, on tässäkin taloudellisessa tilanteessa päätetty uudistus jollakin tavoin aloittaa ja turvata ensi vuodeksi ylipäätään lainaa korkeakouluopiskelijoille.

Ed. A u l a: Arvoisa puhemies! Kuten ed. Tykkyläinen jo totesi, niin velkaantuminen on tällä hetkellä opiskelijoiden suurin ongelma opintotuen osalta, ja siihenhän myös eduskunta on aikaisemmin puuttunut. Siksi myös minä odotan, että hallitus antaa ed. Tykkyläisenkin mainitseman esityksen opintotuen uudistamisesta eduskuntaan, ja siinähän opintorahaa juuri korkeakouluopiskelijoille tullaan selvästi korotamaan.

Olen iloinen siitä, että ed. Kalliomäen nimissä tehty lakialoite on kuitenkin peruslinjaltaan hyvin saman suuntainen hallituksen esityksen ja ns. Kurrin mallin kanssa siinä, että lainan korkotuki suunnataan jatkossa suoraan opiskelijoiden opintorahaan eikä sitä makseta pankkeille. Perusideahan on molemmissa täsmälleen sama.

Ed. Karhusen kanssa olen samaa mieltä siinä, että vanhaan järjestelmään ei ole paluuta. Huolimatta siitä, että tätä rakenneuudistusta on paljon kritisoitu, se on askel oikeaan suuntaan ja oikeastaan ainoa mahdollinen suunta, johon voidaan edetä.

Hallitus on esittänyt budjettitekstissä uudistuksen porrastamista ja aloittamista ensin korkeakouluista, joissa todellakin lainamäärät ovat korkeimmat ja opiskeluajat pisimmät. Se on totta kai harmillista, mutta se tehdään valtiontaloudellisista syistä. Ed. Kalliomäen esityksen mukainen uudistus merkitsisi vuonna 1993 noin 1 miljardin lisäystä valtion menoihin, ja valtion

lainanotto on totta kai ongelma myös nuorten kannalta.

Mikäli korjattavaa mahdollisesti löytyy, niin korkeakouluopiskelijoiden suhteen ne liittyvät juuri huoltajalisään, ateriatukeen ja tuen verottamiseen. Haluaisin kuitenkin todeta, että myöskään ed. Kalliomäen esitys ei sisällä opiskelijoiden huoltajalisää eikä korkotukea, joten minun mielestä myös ed. Kalliomäen esityksessä on siltä osin kyllä korjattavaa. En myöskään hyväksy...

Ensimmäinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut! Kehotan edustajaa jatkamaan puhujakorokkeelta.

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttilalle totean, että vaikka en olekaan joka paikan asiantuntija, olen kuitenkin perehtynyt maataloustulolakiin sen verran, että esitin sen eräänä esimerkkinä, mistä on mahdollista rahoittaa opintotukiuudistusta. Se on minun mielipiteeni ja sosialidemokraattisen ryhmän mielipide.

Toteaisin ed. Karhuselle siihen, miksi emme malttaneet odottaa hallituksen esitystä: Sehän on tällä hetkellä valtioneuvostossa pöydällä, ja olemme odottaneet jo monia viikkoja hallituksen esitystä. Hallituksella olisi ollut mahdollisuus antaa opintotukilakiesitys, mutta he eivät halua antaa, koska se on erittäin huono esitys. Se koskee tosiaan vain korkeakoulu- ja yliopisto-opiskelijoita, ja muiden opiskelijoiden kohdalta jää vanha laki voimaan.

Olen erittäin iloinen ed. Aulan puheenvuorosta. Hänen puheenvuoronsa oli asiantunteva, ja se johtui siitä, että hän on sivistysvaliokunnan jäsen ja tuntee myös vastuunsa opintotukiasiasa. Toivon, että kun teemme päätöksiä sivistysvaliokunnassa, niin voisimme tehdä korjaukset, jotka itse esitin, ja myös ne, mitkä ed. Aula äsken toi esille.

Ed. Myller: Arvoisa puhemies! Täällä todettiin, että aikaisemman järjestelmän suuri ongelma oli se, että opiskelijat velkaantuivat. Nyt on sanottava, että tämä järjestelmä velkaannuttaa opiskelijaa vielä enemmän. Se tietysti johtuu siitä, että vaikka korkotuki olisi tietysti mahdollista, niin pankit eivät tätä omien sanojensa mukaan sosiaalista lainaa enää anna. Kun korko nousee markkinakoron tasolle ja pääomittuu opiskelujen jälkeen, opiskelijat ovat todella tukalassa tilanteessa. Sen vuoksi oli erit-

täin mielenkiintoista kuulla myös hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja, ja toivottavasti saadaan sen kaltainen opintotukilaki aikaan, joka takaa kaikissa tuloluokissa oleville opiskelijoille opiskelumahdollisuuden. Nythän ne, jotka eivät voi saada vanhemmiltaan tukea, joutuvat tosiaan vielä pahempaan lainakierteseen kuin tällä hetkellä.

Mielestäni yksi erittäin vaikea ongelma on se, että tukea ei anneta alle 20-vuotiaille. Pojathan yleensä selvittävät tämän välivuoden armeijassa tai siviilipalveluksessa, harvat vielä niin nuorena siviilipalveluksessa, mutta tyttöjä tämä koskee. Toivon todella, että hallituspuolueiden edustajat onnistuvat ponnistuksissaan toivottavasti yhdessä opposition kanssa, niin että ateriatuki palautetaan budjettiin. Se on vain noin 30 miljoonan markan suuruinen menoerä, 30—35 miljoonaa ehkä. Mielestäni se olisi suhteellisen kivuttomasti palautettavissa.

Ed. Rätty: Arvoisa puhemies! Ed. Kasurille sanoisin, että sivistysvaliokunnan jäsenenä kaikki me, jotka olemme paikalla, kannamme luonnollisesti huolta siitä hädästä, mitä opiskelijat ovat mielenosoituksellaan, henkilökohtaisilla kirjeillään ja myös niillä lausunnoilla, joita on sivistysvaliokunnassa esitetty, osoittaneet. Totta kai me kannamme huolta siitä, mitä tämä uusi laki tullessaan tuo. Jos se johtaa siihen, että opiskelijat joutuvat lopettamaan opiskelunsa ja menemään töihin, niin se ei ole mielestäni oikeaa politiikkaa.

Toinen asia on se, että jos pankkilainat sidotaan markkinakorkoihin — itse olitte samassa mielenosoituksessa mukana Turussa — niin varmasti olette samaa mieltä, että se on väärä lähtökohta. Se johtaa pitkällä aikavälillä siihen, kuten täällä on tullut esille, että vain rikkaila on mahdollisuus opiskella ja köyhät putoavat pois. — Pyydän anteeksi, nimenne on Karhunen eikä Kasurinen. I love you! Thank you.

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Nämä moitteet ja kiitokset menevät aika lailla sekaisin, kun ed. Myller kun nyt tavallaan moitti oman ryhmänsä aloitetta. Kyllähän sielläkin on tämä 20 vuoden ikäraja, eli se, että alle 20-vuotiailla on alempi opintoraha kuin yli 20-vuotiailla. Ei hallitukseen esitä, että se kokonaan poistetaan, vaan että siinä on tämä porrastus. Totta kai se on valitettava asia eikä silläkään ole muita kuin valtiontaloudellisia perusteita.

Mitä korkotasoon ja opiskelijoiden velkaan-

tumiseen tulee, niin senkin suhteen ed. Kalliomäen aloite on hyvin samanlainen, oikeastaan perusasioiltaan juuri samanlainen hallituksen esityksen kanssa. Korkeakouluopiskelijoiden opintorahan suuruudessa on kuukaudessa eroa 60 markkaa ed. Kalliomäen esityksen hyväksi. Sekä aloite että hallituksen esitys molemmat vaikuttavat siihen, että velkaantuminen vähenee. Olen itse laskenut, että nykyisen järjestelmän mukaan kuusi vuotta opiskelevan opiskelijan lainamäärä olisi noin 100 000 markkaa ja uuden järjestelmän mukaan pääoma noin 47 000 markkaa, eli on siinä vissi ero. Mutta tasokysymys on ongelma, jos tätä opintorahaa ei tarpeeksi koroteta.

Korkotasosta sanoisin, että totta kai se huolettaa, mutta pidän esimerkiksi tulevaa tulopoliittista ratkaisua erittäin hyvänä, koska se varmasti tulee alentamaan korkoja ja tekee myös opiskelijoiden elämän vähän turvallisemmaksi. Devalvaatio olisi ollut siinäkin paljon huonompi ratkaisu, sillä silloin korot olisivat varmasti nousseet.

Ed. **K a r h u n e n**: Arvoisa puhemies! Ed. Myllerin puheenvuoron johdosta haluan todeta, että myös itse toivon, että ellei ensi vuonna, niin nopeasti, ehkä jo sitä seuraavana vuonna, voitaisiin ikäraja laskea 18 vuoteen. Nyt se ei ole taloudellisesti mahdollista, ja jossain on jouduttu tekemään kompromisseja. Myös painopisteen siirtäminen opintorahan puolelle pankeille annettavasta korkotuesta tähtää siihen, että tulevaisuudessa opiskelija joutuisi ottamaan huomattavasti vähemmän lainaa kuin tällä hetkellä. Mutta meidän emme voi kasvattaa korkotukea ja kasvattaa opintorahaa tällä hetkellä. Tällä hetkellä meidän yhdessä pitäisikin työskennellä myös sen puolesta, että korkotasoa yleisesti laskisi Suomessa.

Tämänhetkisessä tilanteessa haluaisin ainakin itse sitä kautta vaikuttaa opintorahan suuruuteen, että opintorahaa ei ryhdyttäisi vielä verottamaan, ennen kuin opintoraha on kansaneläkkeen perus- ja lisäosan suuruisen.

Olemme myös pyytäneet vaihtoehtoisia laskelmia siitä, kuinka paljon korkotuen nostaminen pankkien vaatimalle tasolle maksaisi, mutta ne laskelmat eivät ole valmistuneet, lieneekö sitten, ettei ole haluakaan laskea näitä lukuja. Mutta en ainakaan heti usko, että on kovin järkevää pysytellä entisessä systeemissä ja lisätä budjetissa sitä määrää, mitä pankeille maksetaan rahan.

Ed. **T y k k y l ä i n e n**: Arvoisa puhemies! Ed. Aulan puheenvuoron johdosta lainakoroista toteaisin, että toivottavasti, jos tulopoliittinen ratkaisu syntyy — sehän ei ole vielä syntynyt, vaan syntyy 29 päivänä marraskuuta — se voisi vaikuttaa siihen, että opintolainojen korot eivät menisi markkinakorkoisiksi. Ne olisivat aika kovat sitten, tietojeni mukaan jopa 16 prosenttia, 12—16 prosenttia.

Tämän johdosta totean, että ed. Myllerin kantoi huolta asiasta, joka on vakava, kun tiedetään, että kehitysalueilla opiskelevat opiskelijat yleensäkin joutuvat ottamaan lainaa melkoisen paljon eräiden tutkimusten mukaan. Myöskin tämä kehitysalueiden tasa-arvoisuus tulisi ottaa huomioon, niin ettei tapahtuisi tällaista velkaantumista.

Ed. **B a c k m a n**: Arvoisa puhemies! Terveisiä yliopistojen rehtoreilta. Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto oli juuri heidän vieraanaan, ja sen takia tulemme ed. Lahti-Nuuttilan kanssa vähän myöhässä tähän keskusteluun. Heidän terveisensä oli, että opintotukiuudistus täytyy saada aikaiseksi, koska vanha järjestelmä on romuttumassa, siihen ei ole enää paluuta. Sen takia heti alkuun on vedottava hyvin voimakkaasti hallitukseen sen puolesta, että sen rinnalle, että täällä on nyt ed. Kalliomäen ja sosialidemokraattisen ryhmän tekemä aloite opintotukilaiksi, hallitus toisi tänne oikean suuntaisen, riittävän laajan opintotukilakiesityksensä.

Kun hallitus tällä hetkellä uhkaa opiskelijajärjestöjä sillä, että se ei ylipäättään tuo mitään esitystä, ellei nyt tarjottu tynkäesitys kelpaa, niin tämä tarkoittaisi juuri sitä, että meillä ei olisi mitään järjestelmää. Se tarkoittaisi taas sitä, että opiskelijat joutuisivat syyttää suotta tämän taloudellisen tilanteen ja hallituksen toimintakyvyttömyyden maksumiehiksi.

Se esitys, jota hallitus on tarjonnut opiskelijajärjestöille, on sinänsä oikean suuntainen ja pohjaa, aivan kuten tämä ed. Kalliomäenkin esitys, ns. Kurrin malliin pääperiaatteiltaan, mutta siinä on muutamia selviä eroja sekä tähän ed. Kalliomäen esitykseen että opiskelijajärjestöjen toiveisiin.

Merkittävin tekijä meidän ryhmämme mielestä on se, että hallitus on nyt jättämässä osan opiskelijoista opintotukiuudistuksen ulkopuolelle ulottaessaan uudistuksen pelkästään korkeakouluopiskelijoihin. Tämä vaikeuttaa varmasti jo ensi vuonna keskiasteen opiskelijoiden tilan-

netta, mutta pitemmän päälle se luo kestävämmän tilanteen, koska hallitus ei myöskään ilmoita minkään näköisiä jatkosuunnitelmia omassa esityksessään, kuinka tätä uudistusta tultaisiin jatkamaan ja esimerkiksi ulottamaan se korkeasteen ulkopuolelle.

Toinen tekijä, joka häiritsee hallituksen esityksessä, on siihen sisältyvät sellaiset mitättömät yksityiskohdat, joilla ei valtiontaloudellisesti ole juurikaan merkitystä, mutta joilla on sekä yksittäisten opiskelijoiden että eräiden opintotukeen liittyvien hyvien järjestelmien tulevaisuuden kannalta suurikin merkitys. Näistä varmasti keskusteluissa parhaana esimerkkinä on ollut opiskelijoitten ruokailutuen poistaminen. Kysymys ei ole kuin reilusta 30 miljoonasta markasta. Tämä lisä olisi perusteltu jo pelkästään kansanterveydellisistä syistä puhumattakaan opiskelijoiden taloudelliseen tilanteeseen sen tuomista helpotuksista.

Toinen samalla tavalla merkityksetön seikka, mikäli tämä uudistus ulotetaan tässä vaiheessa vain korkeakouluopiskelijoihin, on 20 vuoden ikäraja. Tämä ikäraja ei olisi ongelmaton, mikäli uudistus koskisi myös keskiastetta, koska silloin ikärajan pudottaminen 18 vuoteen maksaisi valtiolle erittäin paljon. Mutta mikäli hallitus lähtee pelkästään korkeakouluopiskelijoista, uudistuksen hinta ulotettuna 18-vuotiaisiin saakka olisi noin 14 miljoonaa nykyesitystä kalliimpi. Toivoisi, että hallitus tuodessaan omaa esitystään vielä huomioisi tämän osan.

Eräs kohta koskee opintotuen ja opintorahan verollisuutta. Sekä opiskelijajärjestöt että myös sosiaalidemokraattinen ryhmä katsovat, että opintoraha voi olla pidemmän päälle verollinen. Se ei ole siis ole periaatekanta, vaan kysymys on siitä, että jos tuen taso jätetään hallituksen esittämässä muodossa riittämättömäksi tässä vaiheessa, niin ns. siirtymäkauden aikana opintoraha tulisi jättää verottomaksi ja sitten vuoden kahden päästä ehkä ulottaa se normaalisti verotuksen piiriin.

Kun meillä on parhaillaan käsiteltävänä myös verolainsäädäntöä, jossa jo ennakoidaan tulevaa opintotukiudistusta, sinne on jäänyt muutamia selviä aukkoja osittain epähuomiossa. Siellä pantaisiin verolle uusimuotoinen opintorahan asumislisä, mutta on ilmoitettu, että se on vahinko ja se tullaan korjaamaan. Mutta samassa yhteydessä mielestäni tulisi selkeästi myös verolainsäädännössä todeta, miltä osin opintotuki ja siihen liittyvät erilaiset tukimuodot on jatkossa-

kin suunniteltu verollisiksi, miltä osin veropaiksi.

Jos ja kun, näin toivon, hallitus tuo oman esityksensä, toivon kuitenkin, että ed. Kalliomäen esitys toimisi myös eduskuntakäsittelyssä rinnan sen kanssa ja voitaisiin perustellusti ottaa kantaa siihen, kumman mallin pohjalta tässä vaiheessa tulisi edetä.

Ed. Lahti-Nuutila: Arvoisa puemies! Ed. Antti Kalliomäen nimissä oleva sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän opintotukea koskeva lakialoite on niin tärkeä, että siitä on välttämätöntä käydä keskustelua. Ed. Tykkyläinen ja ed. Backman ovat sitä puheenvuoroissaan jo esitelleet ja käsitelleet myös sen perimmäisiä lähtökohtia.

Mehän olemme eduskunnassa sikäli aika uskomattomassa mutta toki myös mielenkiintoisessa tilanteessa, että hallitus on tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä antanut tietoja siitä, millaisen opintotukiratkaisun se tulee tekemään. En kuitenkaan näiden tietojen pohjalta halua kutsua hallituksen tulevaa esitystä opintotukiudistukseksi. Se on opintotukiratkaisu, ja sitä voidaan kuvata hyvin myös tynkäratkaisuksi.

Uskomatonta hallituksen viivyttely tältä osin on siitä syystä, että hyvin vastuulliset ministerit ovat tavallaan ota tai jätä -tempuilulla vielä kuumentaneet opiskelijakentän ja miksei opiskelijoiden vanhempienkin tietoja ja tunnelmia. Opintotuen tulevaisuus on edelleen hämärä. Me kaikki varmasti toivomme, että hallitus tuo oman esityksensä viimeistään ensi viikolla. Erittäin hyvä asia olisi ollut, jos hallituksen esitys olisi ehtinyt ed. Kalliomäen nimissä kulkevan esityksen rinnalla käsiteltäväksi.

Sosiaalidemokraattisen eduskuntaryhmän oli kuitenkin jo niiden tietojen perusteella, jotka tulo- ja menoarviossa ovat, välttämätöntä tehdä oma lakialoite. Se noudattaa, kuten on jo todettu, opintotuen johtoryhmän esitystä. Opintotuen johtoryhmän esityshän oli alun perin tarkoitettu vuoden 1992 valtion tulo- ja menoarvion myötä aloitettavaksi. Hallitus on opintotuen johtoryhmän ehdotuksen vesittänyt. Meidän lakialoitteemme seuraa johtoryhmän esitystä, mutta se on joiltakin osin parempikin kuin se.

Lakialoitteen toteuttaminen mahdollistaisi päätoimisen opiskelun. Se myös lisäisi sitoutumista tehokkaaseen opiskeluun. Tehokasta opiskeluahan ovat kaikki opiskelijoilta näinä aikoina vaatineet. Mikä tärkeintä, se mahdollistaisi opis-

kelijoille opiskelun sillä tavoin, että ansiotöihin ei tarvitsisi juurikaan turvautua. Tässä taloudellisessa tilanteessa kilpailu työttömien kanssa työpaikoista vähenisi. Ennen kaikkea tämä aloite myös niiden tietojen mukaan, miten opiskelijajärjestöt ovat siihen suhtautuneet, lisäksi opiskelumotivaatiota.

Hallitus on eräitä hyvin keskeisiä yksityiskoh- tia tulevasta opintotukiratkaisustaan sisällyttä- nyt tulo- ja menoarvioesitykseen. Ne ovat aika kohtalokkaita opiskelijoiden kannalta. Itse asia- sa kaikki opiskelijajärjestöt ovat olleet niihin tyytymättömiä ja liikehtineet hyvin voimakkaas- ti niitä vastaan. Tämän vuoksi eduskunnan on välttämätöntä ottaa tosissaan opiskelijoiden pyrkimykset parantaa sitä esitystä, minkä halli- tus on antamassa opintotuesta.

Mielenkiintoista on tutkia budjettia hyvin tarkoin siltä osin, millä tavalla hallitus aikoo rahoittaa oman opintotukiratkaisunsa. Me tie- dämme jo, että hallitus haluaa poistaa korkea- kouluopiskelijoilta ateriatuen ja myös huoltaja- korotuksen. Aikuisopiskelijoilta leikataan noin 100 miljoonaa markkaa. Se merkitsee aikuisopis- kelijalle perhesuhteista ja koulutuspaikasta riip- puen 500—2 000 markan kuukausittaista mene- tystä.

Mielenkiintoinen yksityiskohta on myös se, joka löytyy opetusministeriön pääluokasta sekä lukion että ammatillisten oppilaitosten kohdalta oppilaiden koulukuljetuksesta. Koulukuljetuk- sista hallitus haluaa tämän oman opintotukirat- kaisunsa rahoittamiseksi leikata jopa noin 70 miljoonaa markkaa.

Varmasti vastaavia rahoituskeinoja löytyy budjetista useita tämän lisäksi, eli sitä ns. uutta rahaa hallituksen opintotukiratkaisuun ei käyte- tä läheskään siinä mitassa kuin hallitus on julki- suuteen kertonut.

Sitten on opintotuen verottaminen. Julkisuu- dessa on saanut sen kuvan, että kysymys olisi pelkästään opintorahan verottamisesta. Mutta tulo- ja varallisuusverolain asianomainen pykä- lä, jossa on luettelo niistä ansiotuloista, joita verotetaan, on paljon kohtalokkaampi. Se kuu- luu näin: ”5) opintotuki ja muu siihen verrattava etuus”. Toisin sanoen on muunkin kuin opinto- rahan verolliseksi laittamisesta tässä hallituksel- la kysymys.

On syytä toivoa, että me eduskunnassa olem- me hyvin valppaita ja voimme poistaa niitä epäkohtia, joita hallitus on tulo- ja menoarvio- esityksessään sekä omassa opintotukilaissaan meidän käsiteltäväksemme tuomassa.

Ed. K a r h u n e n : Arvoisa puhemies! Itse asiassa pyysin puheenvuoron ed. Backmanin pu- heenvuoron johdosta. Totean siihen, että itse olen ilahtunut, että hallitus ei ole silloin, kun en- simmäisen kerran sorvattiin opintotukiuudistus- lakiesitystä, tuonut sitä eduskuntaan, koska myös hallituksessa ovat mielet muuttuneet muutenkin kuin vain opposition väittämään uhkailuun päin. Sekä opposition että opiskelijo- den mielenilmaisilla on ollut vaikutusta ja po- sitiivista vaikutusta. Hallitus ei kuitenkaan uh- kaile.

Turun opiskelijoitten mielenosoituksessa, jos- sa ed. Rädyn, muistan nimenkin, kanssa olimme samaan aikaan, näin kyltin, jossa luki rehellisesti suurilla kirjaimilla: ”vanhassa vara parempi”. Myös opiskelijakentällä on ollut epätietoisuutta siitä, kumpi on parempi, palata vanhaan vai siirtyä uuteen. Nyt kuitenkin on tilanne pöydäl- läolon aikana se, että hallitus on neuvotellut opiskelijajärjestöjen kanssa ja neuvottelee var- masti vielä edelleenkin.

Korkeakouluopiskelijoiden opintotukiuudis- tusta ei laiteta käyntiin keskiasteen kustannuk- sella, koska keskiasteella säilyy entinen käy- täntö. Markkamäärät opintorahassa nousevat. Korkotuki säilyy heidän osaltaan. Heidän on myös helpompi saada lainaa, koska paineet ovat pienemmät ja jatkoa tulee. Toki itsekin haluaisin kiirehtiä hallituksen esitystä, milloin jatkoa tu- lee.

Lisäksi haluan vielä muistuttaa, että opinto- lainan korothan rinnastetaan tästä eteenpäin asuntolainakorkoihin ja ovat näin ollen verovä- hennyskelpoisia. Mutta lisäesityksiin on hyvin helppo yhtyä, mutta rahoitusta ei ole niin helppo löytää. Itse olisin valmis luopumaan vaikkapa hammashuollon uudistuksista, maatalouden monesta tuesta ja vaikkapa hävittäjähankinnois- ta, jos olisin vakuuttunut, että ne saataisiin opin- totuen uudistamiseen.

Ed. A u l a : Arvoisa puhemies! Haluan vielä korostaa sitä, että ero hallituksen esityksen ja ed. Kalliomäen esityksen välillä minun näh- dakseni on siinä, että ed. Kalliomäen esitys lähtee myös keskiasteen mukaanottamisesta ja kansaneläkesidonnaisuudesta eikä toisaalta ota kantaa varsinaisesti verotuskysymyksen. Esi- merkiksi markkinakoron suhteen käsitykseni mukaan myös ed. Kalliomäen esitys lähtee siitä, että opintolainat ovat markkinakorkoisia. Ei siinä ainakaan siitä poikkeavaa sanota. Sehän oli myös Kurrin esityksen linja.

Minun käsittääkseni keskiastetta ei ole tarkoitus missään nimessä lopullisesti jättää uudistuksen ulkopuolelle, vaan se tulee seuraavana vaiheena. Tietääkseni hallitus vielä syksymmällä käsittelee myös budjettia pitemmällä tähtäimellä.

Haluan myös ed. Lahti-Nuuttilalta kysyä, miltä osin ed. Kalliomäen aloite on parempi kuin opetusministeriön johtoryhmän esitys, koska olen niitä lukenut molempia ja minusta ne ovat pykälälleen melkein samanlaiset. Siksi haluan korostaa, ettei ed. Kalliomäen aloite sen paremmin kuin hallituksen esitys kaikkia opiskelijoitten toiveita vastaa. Juuri totesin, että huoltajalisä puuttuu molemmista esityksistä, molemmat perustuvat markkinakorkoisuuteen jne.

Aikuisopiskelijoitten opintorahaa ei minusta ole vähennetty sen takia, että se olisi siirretty nuorille, vaan aikuisopiskelijoiden määrähän on kokonaisuudessaan nousemassa ensi vuonna niin paljon, että tavallaan voidaan sanoa, että tätä rahaa jaetaan uudelleen.

Olen edelleenkin samaa mieltä siitä, että ikärajakysymys, huoltajalisä, ateriatuki ja verotus ovat asioita, joita on tutkittava, ja tulo- ja varallisuusverolakiesityksessä on selvästi virhe. Se minun käsittääkseni valtiovarainministeriön puolelta korjataan. Siellähän puhutaan opintotuen verollisuudesta. Siinä on tarkoitus puhua opintorahan verollisuudesta.

Ed. Lahti-Nuuttila (vastauspuheen-vuoro): Arvoisa puhemies! On erinomainen asia, jos ed. Karhusen kertomat tiedot pitävät paikkansa eli hallituksen mielet ovat muuttuneet ja hallitukselta tulee paljon tyydyttävämpi opintotukiratkaisu kuin olemme tähän saakka saaneet tietää.

Ed. Aulalle vastaan, että ed. Kalliomäen esityksessä on ainakin ikärajakysymys eri tavalla eli ei jaotella opiskelijoita yli ja alle 20-vuotiaisiin, kuten Kurrin mallissa ja opetusministeriön johtoryhmän esityksessä. On varmasti niin, että ei ed. Kalliomäenkään lakialoite opintotukilaisiksi täysin vastaa kaikkia toiveita. Kysymyshän on koko ajan ollut siitä, että me aloitamme opintotukiuudistuksen, ja ed. Kalliomäen lakialoitteessa se aloitetaan huomattavasti paremmin kuin hallituksen tulevassakin esityksessä. Näin ainakin arvioin sen perusteella, mitä tiedän hallituksen mahdollisista mielenmuutoksista.

Varmasti on niin, edustajat Karhunen ja Aula, että meidän on keskityttävä yhteistoimin mieluummin tietysti ensin ed. Kalliomäen lakialoi-

teen läpi viemiseen mutta sitten nimenomaan tulo- ja menoarvioesityksen ja hallituksen esityksen parantamiseen, elleimme saa ed. Kalliomäen lakialoitetta lävitse. Ateriatuki on todella palautettava korkeakouluopiskelijoille, samoin huoltajakorotus, ja keskiasteen opiskelijoiden opintorahaa on nostettava siitä, mitä hallitus esittää.

Ed. Backman: Arvoisa puhemies! On ehkä turha kiistellä asiasta nimenomaan edustajien Karhunen ja Aula kanssa, koska ainakin nuoret kansanedustajat ovat hyvin yksimielisiä siitä, että se hallituksen esitys, joka oli tulossa, ei ollut tyydyttävä, ja pyrimme yhteistoimin muuttamaan sitä. Sosialidemokraatit omalta osaltaan ovat halunneet jouduttaa asian etenemistä ja myös varmistaa sen, että on edes yksi esitys ja yksi hyvä esitys, esittämällä oman esityksensä.

Näiden kahden esityksen, vielä tulemattoman ja ed. Kalliomäen aloitteen, vertailu tässä yhteydessä esimerkiksi markkinakorkoisuuden tai verovapauden osalta on sikäli asiatonta ja väärää, että ed. Kalliomäen aloite, lähtee kokonaisuudistuksesta, joka on tasoltaan toisen tyyppinen kuin hallituksen tulematon esitys. Siltä osin totesin, että jos päästään tarvittavan suureen opintotuen määrään, silloin se voi olla verotuksen piirissä. Mutta jos esitys on sitä luokkaa, mitä hallitus on esittämässä, se ei yksinkertaisesti tässä vaiheessa tule kyseeseen.

Ed. Aula: Arvoisa puhemies! Haluan vielä aivan lyhyesti verotusasiaan todeta, että kuten sanoin, ed. Kalliomäen aloite korkeakouluopiskelijoiden osalta on 60 markkaa korkeampi kuukaudessa kuin se oletettu hallituksen esitys, joka ei ole vielä tullut. Ei se 60 markkaa minusta verotusta ratkaise suuntaan eikä toiseen.

Olen ed. Karhusen kanssa samaa mieltä siitä, että opintorahan tulisi olla periaatteessa verollinen vasta sitten, kun se on täyden kansaneläkkeen perus- ja lisäosan suuruinen. Jos tämä ei ole mahdollista, minusta olisi toteutettava sellainen malli, että opintoraha olisi samalla tavalla verollinen kuin kansaneläke eli olisi eläketulovähennyksen tyyppinen vähennys myös opiskelijoille, jolloin pelkän opintorahan ja jonkin kohtuullisen kesätulon varassa eläviltä opiskelijoilta ei menisi veroa. Tämä olisi minusta paras ratkaisu. Ei minusta ed. Kalliomäen aloitteessakaan opintorahan taso ole sen parempi kuin oletetussa hallituksen esityksessä.

Ed. Lahti-Nuuttila: Arvoisa puhemies! Olen samaa mieltä ed. Aulan kanssa juuri opintorahan verokohtelusta. Meidän on koko ajan nyt muistettava se, että verokohtelu sisältyy esitykseen tulo- ja varallisuuslaiksi. Siitä on nyt hallituksen esitys eduskunnassa käsiteltävänä, tulo- ja varallisuusverolain muuttamisesta. Siellä on todella tämä huono ja hankala pykälä. Toivotaan, että me voimme yhdessä toimia niin, että nyt vielä se saataisiin pois. Kun opintoraha on täyden kansaneläkkeen suuruinen, silloin vasta mietittäisiin, onko sitä paikallaan asettaa veroliseksi vai ei.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

28) Ed. Pelttarin lakialoite n:o 73 laiksi rikoslain 23 luvun 6 §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pelttari: Arvoisa puhemies! Aion lakialoitteessani puuttua tänä päivänä varsin polttavaan ja ikävä kyllä kasvavaan ongelmaan, ns. ruorijuoppouteen, sekä sen minusta vaati- maan kovenemaan rangaistavuuteen.

Vuonna 1976 on rikoslakiin liitetty voimassa olevat liikennejuopumusta koskevat rangaistus- säännökset. Tuolloin hajallaan eri laeissa olleet liikennejuopumussäännökset on koottu ja sijoitettu rikoslakiin tarkoituksin korostaa liikennejuopumuksen paheksuttavuutta. Moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettaminen maalla säädettiin rangaistavaksi, jos kuljettajan veren alkoholipitoisuus on vähintään 0,5 promillea. Ankarampi rangaistus määrättiin seuraamaan törkeästä rattijuopumuksesta, jonka ensisijaisena tunnusmerkkinä on vähintään 0,5 promillen veren alkoholipitoisuus.

Vesiliikennejuopumuksen kohdalla sen sijaan säädettiin rangaistavuuden perusteiksi toisaalta, että veren alkoholipitoisuus on vähintään 1,5 promillea ja olosuhteet ovat sellaiset, että teko

on omiaan vaarantamaan toisten turvallisuutta. Toisaalta vesiliikennejuopumuksesta on kysymys, jos aluksen kuljettajan kyky kyseessä olevan kuljetustehtävän vaatimiin suorituksiin alkoholin tai muun huumaaavan aineen nauttimisen johdosta on huonontunut. Viimeksi mainitun itsenäisen kriteerin täyttymiselle ei ole asetettu mitään promillerajaa. Tällä perusteella teoriassa voi olla kysymys vesiliikennejuopumuksesta veren alkoholipitoisuuden ollessa jopa alle 0,5 promillen.

Käsitellessään nykyisin voimassa olevaa lainsäädäntöä koskevaa hallituksen esitystä eduskunnan lakivaliokunta on mietinnössään 76 katsonut, että ehdotettu vesiliikennejuopumuksen promilleraja, 1,5 promillea, on melkoisen korkea. Toisaalta valiokunta on todennut, että vesiliikennejuopumuksen kohdalla lakiehdotuksessa on promillerajan lisäksi toinen itsenäinen kriteeri, nimittäin tehtävän edellyttämän suorituskyvyn huonontuminen.

Viimeksi mainittuun kriteeriin sekä valvontavaikeuksiin vesiliikenteessä vedoten valiokunta on päätnyt puoltamaan lopulta hallituksen esityksen mukaista ratkaisua. Samalla valiokunta kuitenkin on edellyttänyt, että myös vesiliikennejuopumusta koskevan säännösten toimivuutta käytännössä seurataan ja tehostetaan tarvittaessa vesiliikennettä koskevaa valvontaa.

Kuluneina 15 vuotena poliisin mahdollisuudet vesiliikenteen valvontaan ovat tuntuvasti parantuneet. Valvontaa onkin lisätty merkittävästi. Käytännössä on kuitenkin ongelmaksi osoittautunut kriteerin "tehtävän edellyttämän suorituskyvyn huonontuminen" osoittaminen toteen. Näyttö ja rangaistavuus on perustunut pääsääntöisesti 1,5 promillen rajaan toisen kriteerin jäädessä onnettomuustapauksia lukuun ottamatta miltei soveltamatta. Silloin kun onnettomuus on tapahtunut, säännöksen ennalta estävällä vaikutuksella ei ole ollut siinä yksittäistapauksessa merkitystä.

On selvää, ettei vesiliikennejuopumustakaan voida poistaa yksinomaan rangaistuksia korottamalla. Lisäksi on huolehdyttävä vesiliikenteen ja alkoholin vaarojen tiedottamisesta sekä asennekasvatuksesta. Nykyinen rangaistavuuden raja, 1,5 promillea, aiheuttaa juuri asennetasolla helposti ajatuksen, että alkoholin vaikutuksen alaisena veneily on hyväksyttävää. Tällaisten asenteiden syntymisellä ja säilymisellä on kielteinen vaikutus käyttäytymiseen vesiliikenteessä. On huomattavaa, että varsin pienet alkoholimäärät haittaavat kuljettajan psykomotorisia

toimintoja ja siten aiheuttavat virhesuorituksia. Rangaistavuuden rajana oleva 1,5 promillen veren alkoholipitoisuus sallii melkoisen vahvassa humalatilassa veneilemisen ilman seuraamuksia.

Julkisuudessa on useassa eri yhteydessä keskusteltu veneilijöitä koskevasta promillerajasta ja varsin yleisesti pidetty voimassa olevaa promillerajaa liian korkeana. Vuonna 86 suoritettun tutkimuksen mukaan 73 prosenttia tutkimukseen vastanneista oli sitä mieltä, että vesiliikennejuopumukseen olisi sovellettava samanlaisia säännöksiä kuin maaliikenteen rattijuopumukseen. Vastanneista lisäksi 12 prosenttia on joksinkin samaa mieltä, ja eri mieltä oli vain 4 prosenttia. Vastuullisen veneilijän kannalta ehdotetulla säännösten muutoksella ei ole juurikaan merkitystä, koska tällainen veneilijä ei lähde vesille kuljettamaan alusta tai pienempäkään moottorivenettä alkoholin vaikutuksen alaisena.

Suomen vesillä hukkuu vuosittain noin 350 ihmistä, joista suurella osalla on alkoholia veressä onnettomuushetkellä. Esimerkiksi vuonna 87 vesiliikenneonnettomuuksissa kuoli 87 henkeä, joista hukkui 80. Vuonna 86 vesiliikenneonnettomuuksissa menehtyi 122 ihmistä, hukkumalla 112. 70 prosenttia onnettomuusveneidä kuljettajista oli vuonna 1986 alkoholin vaikutuksen alaisena, ja vuonna 87 oli vastaava luku 80. Vuosina 88—90 kuolleita oli veneonnettomuuksissa eri vuosina 125, 139 ja 101. Kahtena ensin mainittuna vuonna kaksi kolmasosaa on ollut viinan vaikutuksen alaisena. Myös onnettomuusveneidä matkustajista pääosa on ollut alkoholin vaikutuksen alaisena.

Näiden tapausten pääosassa on alkoholilla ollut osuutta kuolemiin. Tästä syystä vesiliikenteen lisääntyessä hukkumistapausten vähentämiseksi ja vesiliikenneturvallisuuden lisäämiseksi on tarpeen alentaa vesiliikennejuopumuksen promillerajaa 0,5 promilleen nykyisestä 1,5 promilleesta. Lähtökohtana on tietenkin pidettävä sitä, että vesillä ei saa liikkua lainkaan alkoholin vaikutuksen alaisena. Vähintään kuljettajan tulisi olla selvä ja kyetä huolehtimaan muista mukana olevista.

Kuitenkin oikeusturvasyistä on kohtuullista säätää rangaistavuuden raja 0,5 promilleen. Tutkimusten mukaan vasta 0,5 promillen veren alkoholipitoisuutta voidaan pitää sellaisena, että se on selvästi heikentänyt kykyä kulkuneuvon turvalliseen kuljettamiseen. Tätä pienemmissä alkoholipitoisuuksissa yksilölliset erot tekevät tulokset epävarmoiksi.

Edellä on todettu, että lakivaliokunta käsitellessään nykyistä liikennejuopumuslainsäädäntöä perusteli korkeaa eli 1,5 promillen alkoholipitoisuuden jättämistä rangaistavuuden rajaksi sillä, että laissa on myös toinen itsenäinen kriteeri, jonka perusteella rangaistavuus määräytyy. Kuitenkin oikeuskäytäntö on osoittanut, että kuljettajan heikentyneen kyvyn perusteella on usein vaikea näyttää vesiliikennejuopumusta oikeudessa toteen. Tämä vaikuttaa myös poliisin valvontaan ja johtaa siihen, että käytännössä pääsääntöisesti poliisi joutuu toimimaan vain säädetyn promillerajan perusteella. Tästäkin syystä on paikallaan muuttaa lainsäädäntöä.

Vesiliikennejuopumuksen rangaistavuus ehdotetaan tässä aloitteessa toteutettavaksi ottamalla mallia maaliikenteen rattijuopumussäännöstöstä. Lievemmin ehdotetaan rangaistavaksi vesiliikennejuopumuksesta sakolla tai enintään 3 kuukauden vankeudella moottorikäyttöisen laitteen kuljettamisesta vesillä kuljettajan veren alkoholipitoisuuden ollessa vähintään 0,5 promillea. Mikäli veren alkoholipitoisuus on 1,5 ja olosuhteet sellaiset, että teko on omiaan aiheuttamaan vaaraa toisten ja kuljettajan omalle turvallisuudelle, rangaistaan törkeästä vesiliikennejuopumuksesta enintään 2 vuoden vankeudella tai vähintään 60 päiväsakolla. Vaaran käsitteellä tarkoitetaan tässä kuten maaliikenteessäkin abstraktin vaaran aiheuttamista.

Törkeästä vesiliikennejuopumuksesta on kysymys myös veren alkoholipitoisuuden ollessa 0,5—1,49 promillea, mikäli kuljettajan kyky virheettömiin suorituksiin tällöin on tuntuvasti huonontunut. Tällä tavoin teon vakavuus ja moitittavuus tulisi seuraamuksesta päätettäessä nykyistä paremmin otetuksi huomioon. Vesiliikennejuopumuksesta aiheutuva vaara on erilainen esimerkiksi ohjailtaessa matkustaja-alusta tai pikavenettä vilkkaasti liikennöidyllä yleisellä kulkuväylällä verrattuna pienen moottoriveneen kuljettamiseen syrjäisillä vesialueilla.

Tietenkin myös pienellä moottoriveneellä voidaan aiheuttaa vähäliikenteisilläkin vesillä vakavia seuraamuksia, jos esimerkiksi alkoholin vaikutuksen alaisena henkilöstä oleva vene ajetaan karille tai myrskyssä nurin. Joka tapauksessa ehdotettu säännöstö antaa riittävän joustavuuden sen soveltamiseen erilaisiin käytännön tilanteisiin.

On huomattava, että tieliikennenormeista poiketen ehdotan rangaistavuuden yhdeksi kriteeriksi myös vaaran aiheuttamista kuljettajalle itselleen. Onnettomuuksista aiheutuu aina huo-

mattavia kustannuksia myös muille tahoille kuin kuljettajalle itselleen, minkä vuoksi on perusteltua puuttua asiaan myös tältä osin.

Lakitekstissä tarkoitetaan aluksella kaikkia moottorikäyttöisiä vesillä kulkevia laitteita. Nykyisen oikeuskäytännönkin mukaan perämoottorivoimalla kulkenut soutuvene katsotaan lain tarkoittamassa mielessä alukseksi. Laki on tarkoitus saattaa voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä olevan perusteella ehdotankin, että eduskunta hyväksyisi tekemäni aloitteen rikoslain 23 luvun 6 §:n muuttamiseksi.

Ed. R ä t y : Arvoisa puhemies! Kyseinen ruorijuoppouslaki on varmasti ihan paikallaan, mutta minua huolestuttaa tällä hetkellä myös autoliikenteessä rattijuoppouden lisääntyvä määrä ja varsinkin nuorisossa. Myös ruorijuoppous, mitä Lahden ja Päijänteen seudulla tapahtuu, on erittäin suuri ongelma.

Mutta sitten kysyn, mitä voi tehdä, että alkoholin vaikutuksen alaisena emme aja autolla emmekä veneellä. Yksi asia varmasti on valistus, yksi varmasti on, että laki säädetään niin kovaksi, että rangaistaan: putkaa, linnaa, vankeutta. Mutta tuoko se tulosta? Onko suomalainen niin jääräpää, että ei usko lakia, vaikka uhkaillaan minkälaisilla vankeusrangaistuksilla tahansa?

Toisin sanoen tällä hetkellä tilastot osoittavat, että tilanne vain pahenee. Se on hyvin pitkälle koko tämän yhteiskunnan sisällä oleva ongelmien ongelma. Toisin sanoen kun tämä yhteiskunta menee tähän suuntaan kuin menee: työttömyys lisääntyy jne., niin selvästi välinpitämättömyys lisääntyy. Nuorisossa selvästi välinpitämättömyys lisääntyy, koska ei enää uskota mihinkään, mitä tämä elämä tuo, ja ajetaan yhä enempi ja enempi kännissä.

Minä en tiedä, että jos tällainen koveneva laki säädetään, vähentääkö se ongelmia vai ei. Minä vähän epäilen.

Ed. Pelttari: Arvoisa puhemies! On totta, mitä ed. Rätty sanoi siitä, että Suomen kansaa tuskin kasvatetaan kovilla rangaistuksilla. Siitä on hyvinkin paljon ollut esimerkkejä. Mutta viittaan vain jo edellä lausumaani siitä, että yleensä kansalaiset ihmettelevät, kuinka vesillä voi ajaa noinkin päissään. Eli 1,5 promillea on siellä raja: niin kuinka maalla on autoa ajettaessa 0,5 promillea? Eli tämäkin jo osoittaa, että kansalaisilla on asennekin kovin erilainen veneillä liikuttaessa siihen nähden, missä raja on.

Yksi syy on tietenkin se, että vesiliikenne on valtavasti kasvanut: moottoriveneiden, yleensä veneilijöiden, nopeiden veneiden määrä on nousut. Se on yksi tekijä.

Mutta yhdyin myös ed. Rättyyn siinä, että ennen muuta tietysti asennekasvatus juuri erilaisten medioiden kautta näyttämällä esimerkkejä toivon mukaan vaikuttaa. Mutta kyllä minusta vesiliikenne on syytä saattaa rangaistavuudeltaan samalle tasolle, mikä koskee maalla tapahtuvaa liikennettä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

29) Ed. Haaviston lakialoite n:o 74 laeiksi poliisilain 4 ja 5 §:n sekä valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Haavisto: Arvoisa puhemies! Aika ajoin Suomessa on kiinnitetty huomiota siihen, kenen puolesta suojelupoliisi toimi ja kuka sitä valvoo. Tämä keskustelu ajankohtaisui taas tänä syksynä puhuttaessa ns. turvallisuuslausunnoista, joita viime vuoden aikana suojelupoliisi on antanut lähes 4 000. Noin 1 000 lausunnossa on pyytäjänä ollut yksityinen yhteisö. Vuodesta 1949 on suojelupoliisi toiminut sisäasiainministeriön alaisuudessa, mutta käytännössä se on toiminut hyvin itsenäisesti. Organisaatiossa se voitaneen luokitella jonkinlaiseksi keskusvirastoksi asemaltaan.

Ongelmalliseksi suojelupoliisin aseman ja toiminnan tekee tietenkin se, että demokraattisen yhteiskunnan muista instituutioista poikkeavasti se toimii kansanvaltaisen kontrollin ulottumattomissa. On täysin ymmärrettävää ja hyväksyttävää, että suojelupoliisi käsittelee paljon sellaista tietoa, jota ei voida käsitellä julkisesti. Tällaista tietoa käsitellään myös hallinnon muilla sektoreilla, mm. ulkoasiainhallinnossa.

Ulkopolitiikan osalta on ratkaisuksi löytynyt eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan harjoittama demokraattinen kontrolli. Valiokunta, jossa ovat edustettuina lähes kaikki poliittiset ryhmät, mutta jonka kokouksissa käsitellyt asiat pysyvät tarvittaessa salassa, on osoittautunut toimivaksi kompromissiksi valtion turvallisuus- ja demokraattisuusintressien välillä.

Suojelupoliisin tehtävät määritellään poliisilaissa. Sen mukaan suojelupoliisille kuuluu sellaisten hankkeiden seuraaminen ja ilmaaminen, joiden on syytä arvella kohdistuvan valtakunnan itsenäisyyttä tai sen laillista valtio- ja yhteiskuntajärjestystä vastaan taikka jotka ovat omiaan vaarantamaan yleistä järjestystä ja turvallisuutta. Tämä toimenkuvaus, jota mielestäni tulee tulkita suppeasti, liittyy pitkälti Suomea maan ulkopuolelta uhkaaviin tekijöihin, esimerkiksi kansainväliseen terrorismiin ja varsin läheisesti Suomen suhteisiin vieraisiin valtioihin, esimerkiksi vakolutoimintaan. Eduskunnassa nämä kansainväliset kysymykset liittyvät nimenomaan ulkoasiainvaliokunnan toimialaan.

Jos taas puhutaan maan sisäisistä uhkista ja uhkakuvista, on mielestäni erittäin tärkeää, että niiden käsittelyssä on mukana myös parlamentaarisesti valittuja elimiä. Demokratia valtiomuotona edellyttää, että sitä mikä katsotaan demokratian uhkaksi, on arvioimassa demokraattisesti edustava joukko päättäjiä. Näin ei Suomen historiassa aina ole ollut, ja siksi turvallisuus- tai suojelupoliisin työhön vieläkin liittyy monien ihmisten mielikuvissa poliittisen diskriminaation leima.

Jättämässäni lakialoitteessa ehdotetaan nykyisen poliisilain 5 §:ää ja valtiopäiväjärjestyksen 48 §:ää muutettavaksi siten, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan tulee valvoa suojelupoliisin toimintaa. Mielestäni on myös taloudenpidon osalta perusteltua, että suojelupoliisin budjetti on myös parlamentaarisessa kontrollissa.

Lisäksi on ehdotettu nykyisen poliisilain 4 §:ää muutettavaksi siten, että suojelupoliisin antamista yksittäisten kansalaisten taustoja koskevista lausunnoista eli ns. turvallisuuslausunnoista säädettäisiin lain tasolla. Nykyinen lausunnonanto perustuu voimassa olevan poliisi-asetuksen epämääräiseen mainintaan suojelupoliisin velvollisuudesta antaa viranomaisille ja yhteisöille sellaisia ohjeita, neuvoja ja tietoja jotka ovat tarpeen valtion turvallisuuden ylläpitämiseksi tai siihen kohdistuvien loukkausten ehkäisemiseksi.

Ehdotukseni on, että poliisilaissa rajattaisiin turvallisuuslausuntojen antaminen tilanteisiin, joissa on kysymys ministeriöiden tai suoraan valtion turvallisuuteen liittyvien viranomaisten viroista tai sellaisien yhteisöjen johtotehtävistä, joihin liittyy merkittäviä kansallisia, taloudellisia tai turvallisuuteen liittyviä riskejä. Näistä voidaan erityisesti mainita huipputeknologian teollisuusvakoilun uhka.

Lakialoitteessa ehdotetaan myös, että tällaisen turvallisuuslausunnon antamisesta on ilmoitettava kirjallisesti sille, jota lausunto koskee, ja tällä on oikeus saada lausunto nähtäväkseen. Näin häipyisi turha salamyhkäisyys suojelupoliisin yksityisten kansalaisten erilaisiin virkoihin sopivuutta koskevien lausuntojen ympäriltä.

Arvoisa puhemies! Tämän lakialoitteen hyväksymisen ohella tulisi suojelupoliisin toimintaa ja valvontaa koskevat asetukset saattaa nykyistä selkeämmin suojelupoliisin tointa ohjaaviksi ja demokraattista kontrollia edistäviksi.

Arvoisa puhemies! Joudun vastoin puhemiesneuvoston ehdotusta ehdottamaan, että tämä lakialoite lähetettäisiin hallintovaliokunnan käsittelyyn sen vuoksi, että hallitukselta on tullut myös tuore esitys laiksi poliisin hallinnosta ja ymmärtääkseni sekin esitys on lähdössä hallintovaliokunnan käsittelyyn. Näissä molemmissa esityksissä käsitellään samoja pykäläiä.

Ed. N i k u l a : Arvoisa puhemies! Todellakin ed. Haaviston aloitteen olennainen osa kohdistuu suojelupoliisin toiminnan sisältöön. Sen ohessa siinä ehdotetaan suojelupoliisin valvovan viranomaisen rinnalle eduskuntaa. Minustakin tämän aloitteen olennainen sisältö kuuluu hallintovaliokunnan toimialaan, joka varmaan voi pyytää tarvittaessa perustuslakivaliokunnan lausunnon valvonnan muodolliseksi kirjaamiseksi valtiopäiväjärjestykseen. Sen vuoksi arvoisa puhemies, kannatan ed. Haaviston tekemää ehdotusta.

Ed. A i t t o n i e m i : Arvoisa puhemies! Poliisimiehenä tiedän, että suojelupoliisin toimintaan liittyy tietynlainen salamyhkäisyys, joka on sen tehtävien luonteen mukaista. Uskon, että Suomessa suojelupoliisi on toiminut kohtuullisen rikkeettömästi ottaen huomioon ne tehtävät, joita sillä tässä yhteiskunnassa on.

Olen kuitenkin itsekin ollut sitä mieltä ja mm. viime kaudella ulkoasiainvaliokunnassa lausunut, että jonkinlainen kontrolli suojelupoliisilla ehkä pitäisi olla ja täytyykin olla, mutta sen

kontrollin aikaansaaminen on erittäin vaikeata, koska suojelupoliisin tehtävät ovat juuri sen kaltaisia, että niiden valvominen samalla tavalla kuin ehkä yleispoliisin osalta on tietysti vaikeata.

Mitä tulee ehdotukseen turvallisuuslausunnoista, sanoisin, että jos asianomainen henkilö saa tutustua näihin lausuntoihin, joissa tietysti on subjektiivinen osuus aina lausunnon antajalta, se saattaisi synnyttää tietynlaisen keskustelun, joka nyt ei ehkä palvelisi asiaa, juupas-eipäsväittelyn, vaikka toisaalta ymmärrän sen, että pitäisihän asianosaisen henkilön nähdä myös, minkälainen lausunto annetaan, ja oikeista siinä mahdolliset virheet. Tässäkin on omat ongelmansa.

Mitä tulee ulkoasiainvaliokuntaan, periaatteessa kyllä ulkoasiainvaliokunta voi olla jonkinlainen yleisvalvova elin, mutta jos ulkoasiainvaliokunta saa tietoonsa erittäin tärkeitä suojelupoliisin toimintaan ja yksittäisiin tapahtumiin liittyviä asioita, niin kyllä minä sanoisin, että kun ulkoasiainvaliokunta tunnetusti vuotaa kuin seula siitä huolimatta, että sanotaan, että tämä on luottamuksellista, ei suojelupoliisin valvontaa voi sillä tavalla ulkoasiainvaliokunnalle eli poliittiselle järjestelmälle asettaa, että oikein syviin salaisuuksiin päästään.

Ed. Helle: Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä lakialoite on kyllä hyvinkin paikallaan. On syytä tässä yhteiskunnallisessa tilanteessa, jossa muutenkin puhutaan hyvin paljon yhteiskunnan avoimuudesta, puuttua myös tähän asiaan. Itsekin olen aikoinani tehnyt toivomusaloitteen otsikolla Suojelupoliisin demokratisoinnista, ja nähdäkseni ed. Haaviston lakialoite on juuri sen suuntainen.

Olen valmis kannattamaan sitä, että asiaa pohdittaisiin valiokunnissa, ja ilmeisesti ed.

Haaviston perustelut poikkeavalle esitykselle puhemiehistön ehdotuksen suhteen eli sille, että tämä käsiteltäisiin hallintovaliokunnassa, ovat paikallaan, joten voi myös kannattaa sitä. Mutta kuten ed. Nikulakin totesi, saattaisi olla paikallaan, että asianomainen valiokunta pyytäisi myös perustuslakivaliokunnalta asiasta lausunnon. Kaiken kaikkiaan asia on erittäin tärkeä demokratian toteutumisen kannalta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan varsinaiseen täysistuntoon

30) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 (HE 89)

31) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 (HE 93)

32) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4 (HE 46)

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnas euraava varsinainen täysistunto on ensi torstaina kello 19 ja kyselytunti samana päivänä kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 20.06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola